

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

Monitoring „Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim na lata 2013 – 2020” za rok 2018

Białystok 2019

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW:

CIS – Centrum Integracji Społecznej

ES – Ekonomia społeczna

GUS – Główny Urząd Statystyczny

KIS – Klub Integracji Społecznej

KPRES – Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

LGD – Lokalna Grupa Działania

MRPiPS – Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej

NGO – Organizacje pozarządowe

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

OWES – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej

OZRSS – Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PES – Podmioty Ekonomii Społecznej

PO KL – Program Operacyjny Kapitał Ludzki

PRFON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PS – Przedsiębiorstwo społeczne

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

PUW – Podlaski Urząd Wojewódzki

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

SS – Spółdzielnia socjalna

SRPS – Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

UMWP – Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

WPRES – Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim
na lata 2013-2020

WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej

WUP – Wojewódzki Urząd Pracy

ZPCh – Zakład Pracy Chronionej

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	4
Rozdział 1. Założenia metodologiczne monitoringu WPRES za rok 2018.....	6
Rozdział 2. Realizacja Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020 - główne działania.....	8
2.1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.....	8
2.2. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej.....	12
2.3. Wojewódzki Urząd Pracy.....	26
2.4. Podlaski Urząd Wojewódzki.....	28
2.5. Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.....	28
2.6. Samorządy gminne i powiatowe.....	35
Rozdział 3. Stan ekonomii społecznej w regionie.....	39
3.1. Przedsiębiorstwa Społeczne.....	39
3.2. Spółdzielnie Socjalne.....	47
3.3. Spółdzielnie Inwalidów i Niewidomych.....	55
3.4. Zakłady Pracy Chronionej.....	55
3.5. Jednostki reintegracyjne (CIS, KIS, WTZ, ZAZ).....	60
3.6. Inne podmioty ekonomii społecznej	95
Wnioski	112
Rekomendacje.....	122
Kwestionariusz ankiety.....	123
Spis map.....	127
Spis tabel.....	127
Spis wykresów.....	128

Wstęp

W dniu 21 grudnia 2012 roku Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą Nr XXIV/289/12 przyjął „Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020”. Jest to dokument strategiczny obecnie obowiązujący na terenie województwa podlaskiego, który wyznacza podstawowe kierunki działań w regionie mające na celu rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej. Dokument ten został opracowany metodą partycypacyjną z udziałem osób reprezentujących podmioty działające w obszarze ekonomii społecznej, instytucji rynku pracy oraz jednostek pomocy społecznej z terenu województwa podlaskiego. W związku ze zmianą sytuacji społeczno – gospodarczej, potrzebą nowych wyzwań w obszarze ekonomii społecznej oraz aktualizacją dokumentów na szczeblu krajowym, obecnie trwają prace nad aktualizacją *Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020*.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie WPRES jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku. Jednym z zadań ROPS jest monitorowanie zapisów Programu. Monitoring to stały i systematyczny proces zbierania i analizowania danych, który pozwala na opisanie aktualnego stanu realizacji założeń. Celem monitoringu jest gromadzenie informacji pozwalających na dokonanie oceny stanu realizacji Programu, stanu ekonomii społecznej w regionie, a także weryfikację założonych kierunków działań. Regularny monitoring pozwala obserwować kształtujące się aktualnie postępy w realizacji Programu oraz ukazuje czy zakładane rezultaty są osiągnięte zgodnie z wcześniejszymi założeniami.

Niniejszy raport dotyczy rozwoju ekonomii społecznej w województwie podlaskim w roku 2018. Dokument składa się z trzech rozdziałów. W pierwszej części przedstawione zostały założenia metodologiczne. W drugim rozdziale opisano działania realizowane na terenie województwa podlaskiego w 2018 r. przez kluczowe instytucje realizujące zadania w obszarze ekonomii społecznej tj. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku oraz samorządy gminne i powiatowe. Trzecia część opisu poświęcona jest analizie stanu ekonomii społecznej w regionie. Informacje te dotyczą zasobów instytucjonalnych województwa w obszarze ekonomii społecznej, aktywności tych

przedsiębiorstw oraz ich działalności społecznej. Raport zakończony jest wnioskami z zabranych informacji oraz rekomendacjami tj. wskazówkami dotyczącymi kwestii w jakim kierunku powinna rozwijać się ekonomia społeczna w regionie.

Rozdział 1.

Założenia metodologiczne monitoringu WPRES za rok 2018

Monitoring Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim na lata 2013 – 2020 za rok 2018 został opracowany na podstawie **analizy danych zastanych (*desk research*)** oraz **analizy wyników własnego badania uzupełniającego**.

Aby uzyskać informacje z zakresu teoretycznego dotyczącego działalności podmiotów ekonomii społecznej na wstępie przeprowadzono analizę dokumentów zastanych, ustaw raportów badawczych oraz innych dostępnych opracowań.

Dane na temat stanu ekonomii społecznej pozyskano z:

- Danych dostępnych na stronach internetowych podmiotów zaangażowanych w realizację działań WPRES,
- Danych instytucji publicznych oraz podmiotów ekonomii społecznej,
- Krajowej Rady Spółdzielczej,
- Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych,
- Baz danych Głównego Urzędu Statystycznego,
- Stowarzyszenia Klon/Jawor,
- Danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej,
- Rejestrów Wojewody,
- Danych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- Raportów badawczych tj.:
 - Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie podlaskim,
 - Ocena trwałości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej z terenu województwa podlaskiego,
 - Identyfikacja barier oraz możliwości rozwoju ekonomii społecznej w powiecie sejneńskim,
 - Kluczowe sfery rozwoju dla ekonomii społecznej w województwie podlaskim,
 - Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa podlaskiego,
 - Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego,
 - Kondycja sektora ekonomii społecznej w województwie podlaskim,
 - Jaki jest stan ekonomii społecznej w Polsce?

- Organizacje non-profit jako podmioty ekonomii społecznej,
- Rozwój ekonomii społecznej w jednostkach samorządu terytorialnego,
- Monitoring Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- Badanie potrzeb podmiotów ekonomii społecznej.

Celem pozyskania danych dotyczących działań realizowanych w obszarze ekonomii społecznej w 2018 r. na terenie województwa podlaskiego przeprowadzono również dodatkowe badanie ankietowe. Narzędziem zastosowanym w badaniu był kwestionariusz ankiety opracowany na potrzeby monitoringu WPRES. Został on skonstruowany adekwatnie do rodzaju realizowanych zadań. Ankieta została przesłana drogą elektroniczną do następujących instytucji:

- Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego (Departament Europejskiego Funduszu Społecznego, Departament Rozwoju Regionalnego),
- Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego,
- Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku,
- Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej z 3 subregionów: białostockiego, suwalskiego i łomżyńskiego.

Monitoringiem został objęty również Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, który bezpośrednio realizuje zadania Samorządu Województwa Podlaskiego związane z koordynacją i monitorowaniem rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

Dane z badania ankietowego uzupełnione zostały wywiadami telefonicznymi z przedstawicielami podmiotów ekonomii społecznej np. spółdzielni socjalnych czy centrów integracji społecznej oraz danymi ze sprawozdań CIS i KIS.

Rozdział 2. Realizacja Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020 w roku 2018 - główne działania

2.1 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku od dnia 1 kwietnia 2016 roku realizuje projekt pt. **„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”** współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014 - 2020, Oś Priorytetowa VII Poprawa Spójności Społecznej, Działanie 7.3 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego.

W ramach Projektu realizowane są cztery zadania:

- Tworzenie regionalnych sieci współpracy sektora ekonomii społecznej – sieciowania PES i OWES,
- Wspieranie samorządów lokalnych, podmiotów ekonomii społecznej i innych instytucji w tym nauki, biznesu itp. w obszarze ekonomii społecznej,
- Upowszechnienie wiedzy i dobrych praktyk obszaru ekonomii społecznej – zwiększenie widoczności ekonomii społecznej w regionie,
- Koordynacja regionalnego wieloletniego programu rozwoju ekonomii społecznej.

Z przeprowadzonego monitoringu wynika, że w 2018 r. w ramach pierwszego zadania **„Tworzenie regionalnych sieci współpracy sektora ekonomii społecznej – sieciowania PES i OWES”** zorganizowano:

- **4 jednodniowe spotkania robocze OWES i ROPS,**
- **7 spotkań sieciujących,** w tym 4 jednodniowe spotkanie sieciujące (32 godziny dydaktyczne): „Zawiązanie sieci współpracy podmiotów reintegracyjnych CIS i KIS”, „Pierwsza pomoc dla pracowników PES pracujących z osobami bezdomnymi”, „Jak motywować do zmiany – zastosowanie Dialogu Motywującego do pracy grupowej PES pracujących z osobami bezdomnymi ” oraz 3 dwudniowe spotkanie sieciujące (48 godzin dydaktycznych): „Seksualność osób z niepełnosprawnością”, „Jak motywować do zmiany – zastosowanie Dialogu Motywującego w pracy grupowej

w WTZ i ZAZ część 2 – warsztaty uzupełniające”, „ Zastosowanie Dialogu Motywującego – jak motywować do zmiany w pracy przedstawicieli sieci CIS i KIS”,

- **dwudniowe spotkanie sieci tematycznej OWES i ROPS** (16 godzin dydaktycznych): „Współpraca na poziomie regionalnym pomiędzy OWES i ROPS w obszarze sektora ekonomii społecznej ” oraz „Prezentacja dobrych praktyk w zakresie aktywizacji społeczno-ekonomicznej na przykładzie podmiotów ekonomii społecznej”,
- **czterodniową wizytę studyjną** „ Zarządzanie w warsztatach WTZ i ZAZ w praktyce w województwie pomorskim”,
- **zawiązано Podlaską Sieć Współpracy CIS i KIS,**
- **ponadto organizowano robocze spotkania istniejących Sieci.**

W ramach zadania drugiego „*Wspieranie samorządów lokalnych, podmiotów ekonomii społecznej i innych instytucji w tym nauki, biznesu itp. w obszarze ekonomii społecznej*” zorganizowano:

- **11 jednodniowych spotkań w powiatach** (44 godziny) „ Inspirowanie czołowych przedstawicieli instytucji samorządowych i pozarządowych do zmian w podejściu do ekonomii społecznej”,
- **2 jednodniowe warsztaty** (16 godzin dydaktycznych): „Aktywizacja osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym w podmiotach ekonomii społecznej”, „Ekonomia społeczna na obszarach wiejskich – możliwości prawne i dobre praktyki w tym zakresie”,
- **3 dwudniowe warsztaty** (48 godzin dydaktycznych): „Współpraca jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, instytucji rynku pracy, jednostek samorządu terytorialnego i partnerów społecznych wobec wspólnych wyzwań związanych z aktywizacją społeczną i zawodową w obszarze ekonomii społecznej”, „Źródła finansowania podmiotów ekonomii społecznej”, „Inicjowanie i tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej”,
- **2 jednodniowe seminaria** „Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych”, „Ekonomia społeczna w szkole, czyli jak kształtować przedsiębiorczość społeczną uczniów”,

- **zrealizowano 462 godziny doradztwa** z dwóch zakresów: zamówienia publiczne (77 godzin) oraz opracowanie i aktualizacja dokumentów strategicznych (385 godzin). W efekcie świadczonego doradztwa w 2018 r. w 11 dokumentach strategicznych wprowadzono zapisy dotyczące ekonomii społecznej.

W ramach zadania trzeciego „*Upowszechnienie wiedzy i dobrych praktyk obszaru ekonomii społecznej – zwiększenie widoczności ekonomii społecznej w regionie*” zrealizowano:

- **VII Podlaskie Targi Ekonomii Społecznej,**
- **3 czterodniowe wizyty studyjne** (12 dni): „Aktywizacja społeczno-ekonomiczna osób zagrożonych marginalizacją przy pomocy podmiotów ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim”, „Aktywizacja społeczno-ekonomiczna osób zagrożonych marginalizacją przy pomocy podmiotów ekonomii społecznej w województwie dolnośląskim”, „Aktywizacja społeczno-ekonomiczna osób zagrożonych marginalizacją przy pomocy podmiotów ekonomii społecznej w województwie małopolskim”,
- **trzydniowe Forum Inicjatyw Społecznych** „W poszukiwaniu modelu aktywnej, solidarnej i przedsiębiorczej społeczności lokalnej Polski Wschodniej”,
- **Galę „Zakup prospołeczny”** – w 2018 r. prawo do posługiwania się certyfikatem „Zakup Prospołeczny” otrzymali:

1. Centrum Integracji Społecznej w Grajewie

- usługi opiekuńcze nad osobami starszymi i chorymi,
- usługi porządkowe,
- rękodzieło okolicznościowe,
- rękodzieło świąteczne,

2. Spółdzielnia Socjalna Jedyneczka w Suwałkach

- żłobek niepubliczny „Jedyneczka”,

3. Zakład Aktywności Zawodowej Argenta w Łomży

- torby zakupowe: bawełniane i poliestrowe,

4. Centrum Integracji Społecznej w Augustowie

- zakładanie i pielęgnacja terenów zieleni, ukwieceń i ogrodów.

Ponadto odnowiono certyfikaty jakości podmiotom ekonomii społecznej, takim jak :

1. **Spółdzielnia Socjalna Aleksis** - produkcja oraz sprzedaż gotowych wyrobów tekstylnych,
 2. **Spółdzielnia Socjalna KoFiSport** - pozaszkolne formy działalności sportowej, obozy sportowe, spływy kajakowe,
 3. **Centrum Integracji Społecznej Żelazna Stowarzyszenie Ku Dobrej Nadziei** - prowadzenie kawiarni „W starym Kinie”, wyrób i sprzedaż wyrobów rękodzielniczych,
 4. **Stowarzyszenie Kontakt Miast Białystok – Eindhoven z Białegostoku** - sprzedaż przedmiotów z darowizn w sklepie „Pod Wiatrakiem”,
 5. **Spółdzielnia Socjalna Poezja Smaku z Czarnocina** - usługi cateringowe,
 6. **Zakład Aktywności Zawodowej Sowa w Lipniaku** - usługi hotelarskie, usługi gastronomiczne i cateringowe, produkcja ciast, wyroby rękodzieła,
 7. **Zakład Aktywności Zawodowej „My Dla Innych” w Białymstoku** - zaproszenia na ślub i wesele, oraz dekoracje weselne, kartki okolicznościowe, torby z banerów, recyklingowe produkty uszyte na maszynie do szycia, znaczki reklamowe na agrafce w rozmiarze 56 mm,
 8. **Centrum Turystyczno-Rehabilitacyjne Zakład Aktywności Zawodowej Krzyżewo** - usługi noclegowe, usługi gastronomiczne, usługi rehabilitacyjne, usługi rekreacyjne.
- **emisję spotu reklamowego** promującego obszar ekonomii społecznej oraz podmioty ekonomii społecznej,
 - **Atlas dobrych praktyk** podmiotów ekonomii społecznej.

W ramach zadania „*Koordynacja regionalnego wieloletniego programu rozwoju ekonomii społecznej*” przeprowadzono:

- **2 jednodniowe spotkania RKRES** - Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, podczas których pracowano warsztatowo m.in. nad aktualizacją *Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020*.
- **zlecono firmie zewnętrznej wykonanie ekspertyzy** „Identyfikacja barier oraz możliwości rozwoju ekonomii społecznej w powiecie sejneńskim”,

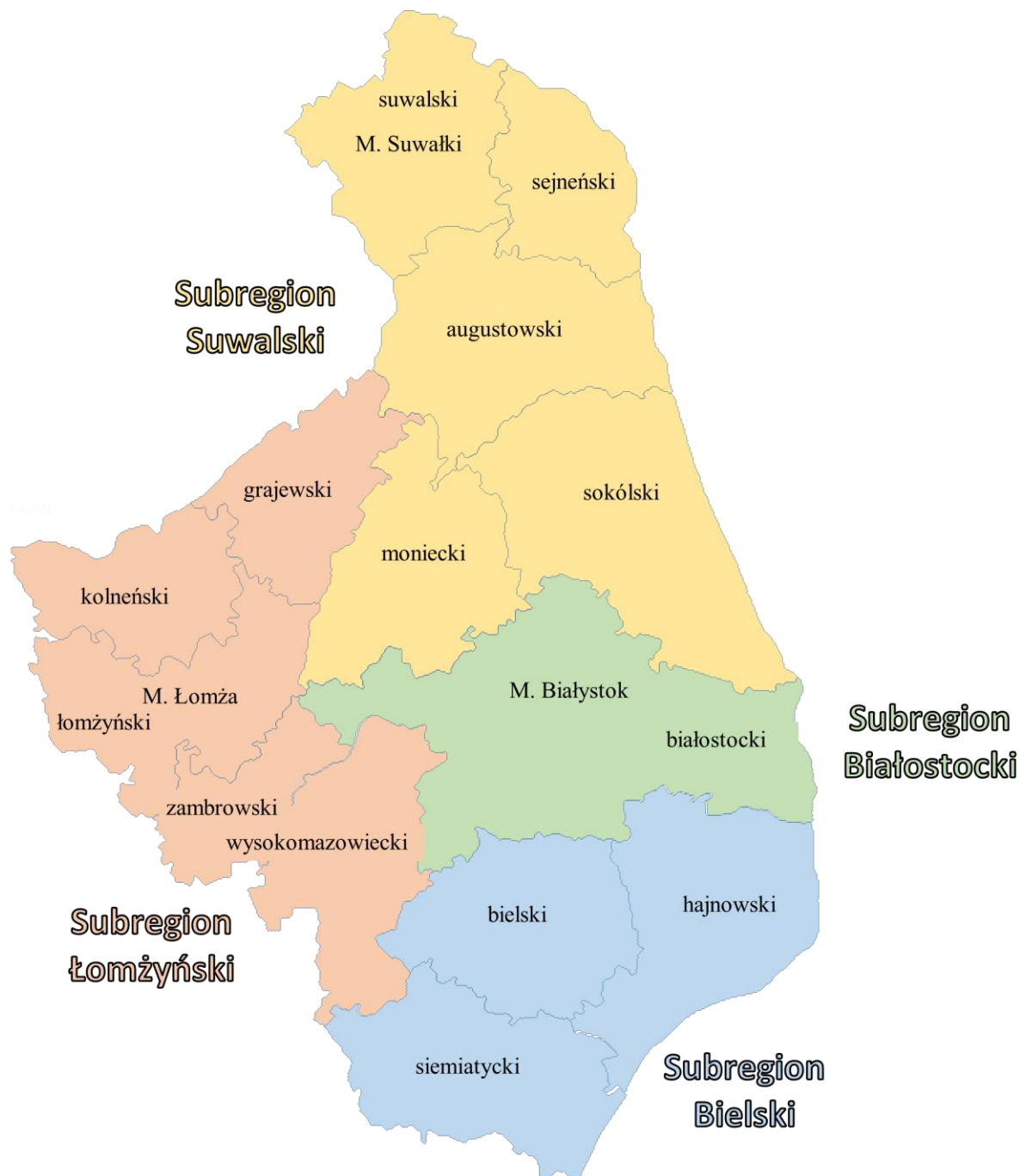
- **zlecono firmie zewnętrznej wykonanie badania** „Kluczowe sfery rozwoju dla ekonomii społecznej w województwie podlaskim”,
- **opracowano Monitoring** „Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim na lata 2013 – 2020” za rok 2017
- **podejmowano prace dotyczące zlecenia wykonania badania** „Ewaluacja działań realizowanych przez akredytowane OWES działające w poszczególnych subregionach w województwie podlaskim”

2.2 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej to podstawowe instytucje wspierające przedsiębiorstwa społeczne, których główną rolą jest świadczenie usług doradztwa dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz prowadzenie szkoleń skierowanych do osób zainteresowanych założeniem przedsiębiorstwa społecznego czy ekonomizacją swojej organizacji pozarządowej. W 2018 r. województwo podlaskie podzielone było na cztery subregiony. Na poniżej mapce wyróżniono obszary wsparcia udzielanego przez poszczególne OWES-y.

**Mapka 1. Podział województwa podlaskiego na subregiony
w województwie podlaskim w 2018 r.**

Źródła: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono informacje na temat realizatorów projektów OWES w województwie podlaskim w 2018 r.

■ Subregion białostocki

Białostocki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej

Lider: Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych

Partner: Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych

■ Subregion suwalski:

Podlaskie Centrum Wspierania Ekonomii Społecznej

Lider: Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT

Partner: Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach,

Stowarzyszenie Euroregion Niemen

Park Naukowo-Technologiczny Polska Wschód w Suwałkach Sp. Z o.o

■ Subregion łomżyński:

Rozwój Ekonomii Społecznej

Lider: Stowarzyszenie Europartner AKIE

Partner: Powiat Zambrowski

Powiat Kolneński

■ Subregion bielski:

Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w subregionie bielskim

Lider: Fundacja Biznes i Prawo

Partner: Powiat Bielski

Europartner Akademicki Klub Integracji Europejskiej

W ramach monitoringu WPRES za rok 2018 do wszystkich OWES skierowano kwestionariusz ankiety z prośbą o wskazanie działań oraz wartości wskaźników realizowanych na terenie poszczególnych subregionów. W poniższym opisie przedstawiono informacje o działaniach zrealizowanych przez poszczególne Ośrodki w 2018 r. wpisujące się w „Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020”.

Priorytet I. Promocja i edukacja ekonomii społecznej

Z monitoringu wynika, że na terenie subregionów województwa podlaskiego w 2018 r. w ramach **promocji i edukacji ekonomii społecznej** ośrodki wsparcia ekonomii społecznej podejmowały szereg działań.

Subregion Białostocki

Białostocki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej” prowadzony jest przez: Fundację Forum Inicjatyw Rozwojowych w Białymstoku w partnerstwie z Ośrodkiem Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku. Dane pozyskane w drodze monitoringu informują, iż w ramach promocji ekonomii społecznej w subregionie białostockim w 2018 r. podejmowano następujące działania:

- ✚ organizowano seminaria informacyjne,
- ✚ prowadzono szkolenia,
- ✚ brano udział w Targach Ekonomii Społecznej,
- ✚ publikowano artykuły na stronie internetowej i na profilu Facebookowym,
- ✚ organizowano inicjatywy lokalne na rzecz Ekonomii Społecznej.

Analiza danych pozyskanych z Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej z terenu **subregionu suwalskiego** dowodzi, że w monitorowanym okresie na terenie subregionu realizowano również wiele działań promocyjno-edukacyjnych. Wśród nich wymienia się:

- ✚ prowadzenie strony internetowej z informacjami z obszaru ES,
- ✚ udzielanie porad (osobiście, telefonicznie, mailowo),
- ✚ wydawanie oraz rozpropagowywanie plakatów, ulotek, banerów,
- ✚ opracowywanie materiałów informacyjno – promocyjnych,
- ✚ prowadzenie mobilnego punktu edukacyjno – doradczego,
- ✚ organizowanie spotkań animacyjnych.

Na terenie **subregionu łomżyńskiego** w 2018 r. OWES realizował zadania zarówno w obszarze promocji jak i edukacji. W ramach **promocji** w 2018 zrealizowano następujące działania:

- + Spotkania z władzami samorządu terytorialnego – z Prezydentem Miasta Łomży Mariuszem Chrzanowskim celem promocji działań Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w Łomży,
- + Spotkania kadry projektu z instytucjami np. CIS celem promocji przedsiębiorczości społecznej wśród podopiecznych CIS – u w Łomży,
- + Promocja ekonomii społecznej, przedsiębiorczości społecznej, spółdzielczości socjalnej (przedstawienie zmian stanu prawnego odnośnie spółdzielczości socjalnej) poprzez wywiady z kadrą projektu,
- + Promocja ekonomii poprzez uroczyste przekazanie dotacji dla nowych przedsiębiorstw społecznych (czek dotacyjny) – współpraca z Prezydentem Miasta Łomży Panem Mariuszem Chrzanowskim i organizacja konferencji prasowej – zaangażowanie lokalnych mediów celem prezentacji nowego przedsiębiorstwa społecznego,
- + Przygotowanie reportażu o ekonomii społecznej w Łomży i okolicach (prezentacja podmiotów, które prężnie funkcjonują w Łomży i okolicy oraz przedstawienie początków ekonomii społecznej w Łomży),
- + Z inicjatywy Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej oraz Podlaskiej Federacji Organizacji Pozarządowych została zorganizowana Gala Ekonomii Społecznej celem wręczenia czeków dotacyjnych dla przedsiębiorstw społecznych oraz celem podniesienia wiedzy i umiejętności organizacji pozarządowych, które funkcjonują w subregionie łomżyńskim,
- + Promocja przedsiębiorczości społecznej poprzez artykuły w prasie lokalnej. Głównym celem jest promocja nowopowstających przedsiębiorstw społecznych,
- + Celem promocji ekonomii społecznej na bieżąco jest prowadzona strona internetowa przedsiębiorczalomza.pl na której można dowiedzieć o bieżącej działalności Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej. Dodatkowo Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej jest aktywny w mediach społecznościowych. W ramach współpracy Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej prowadzi facebook z aktualnymi informacjami na temat ekonomii społecznej,
- + W 2018 r. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej brał aktywny udział w Targach Rynku Pracy 2018 r. celem promocji działalności ośrodka oraz prezentacji oferty,

- + Promocja PES w lokalnych mediach oraz pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych celem realizacji statutowych zapisów o reintegracji społecznej członków spółdzielni socjalnej,
- + Promocja ekonomii społecznej poprzez organizację Targów Ekonomii Społecznej,
- + Promocja ekonomii społecznej poprzez systematyczną publikację na branżowych portalach np. ngo.pl i ekonomia społeczna.pl (<https://publicystyka.ngo.pl/nowe-przedsiębiorstwa-społeczne-z-dotacji-osrodka-wsparcia-ekonomii-społecznej-w-lomzy>),
- + Umieszczenie materiałów marketingowych w instytucjach tj. Urząd Miejski w Łomży, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Gminy w Łomży, Urząd Gminy w Piątnicy,
- + Stworzenie bazy organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej, które funkcjonują w Subregionie Łomżyńskim celem informowania o konkursach np. o konkursie ES, szkoleniach i innych wydarzeniach, które mogą wzmocnić przedsiębiorstwa społeczne i III sektor – newsletter,
- + Zgłaszanie podmiotów do certyfikatu zakup prospołeczny itp. – promocja podmiotów ekonomii społecznej,
- + Współpraca OWES z Urzędem Miejskim w Łomży celem umieszczania informacji o działalności Ośrodka na stronie internetowej: lomza.pl.

Wśród działań o tematyce **edukacyjnej** wymienia się:

- + Zaangażowanie przez OWES doświadczonego podmiotu ekonomii społecznej Spółdzielni socjalnej Alexis do animacji w gminach i szkołach celem przedstawienia praktycznej strony funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego,
- + Organizacja wizyt studyjnych w Spółdzielni socjalnej Alexis dla uczniów szkół ponadpodstawowych celem namacalnego przedstawienia funkcjonowania spółdzielni socjalnej,
- + Uczestnictwo kadry projektu Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej na spotkaniach celem zapoznania rady z tematem ekonomii społecznej i możliwości jakie stwarza OWES w Łomży,

- + Uczestnictwo kadry projektu w spotkaniach Urzędu Miejskiego w Łomży celem podniesienia wiedzy na temat ekonomii społecznej – spotkania indywidualne i grupowe,
- + Podnoszenie kompetencji kadry projektu w szkoleniach np. Stosowanie klauzul społecznych oraz w spotkaniach branżowych,
- + Przeprowadzenie spotkań animacyjnych w gminach subregionu łomżyńskiego – łącznie 300 uczestników spotkań animacyjnych, których tematem było zwiększenie udziału PES w rynku i zwiększenie roli PES w realizacji usług społecznych poprzez wykorzystanie mechanizmów zlecania usług w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i inne ustawy, stosowanie klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.
- + Przeprowadzenie spotkań animacyjno-edukacyjnych w szkołach ponadgimnazjalnych, w których uczestniczyło 300 osób (uczniów) – celem spotkań było podniesienie świadomości uczestników w zakresie możliwości rozwiązywania problemów za pomocą narzędzi ekonomii społecznej, uświadomienie ich o istnieniu możliwości rozwoju zawodowego w obszarze ekonomii społecznej.

Na terenie **subregionu bielskiego** w 2018 r. OWES prowadził następujące działania promocyjno-edukacyjne:

- + konferencje,
- + spotkania informacyjno-edukacyjne z organizacjami pozarządowymi,
- + spotkania informacyjno-edukacyjne z samorządami,
- + spotkania informacyjno-edukacyjne z mieszkańcami, grupami nieformalnymi,
- + stworzenie subregionalnego portalu o ekonomii społecznej,
- + cykliczne badania podmiotów ekonomii społecznej (wywiady, rozmowy, maile),
- + spotkania i bieżąca współpraca z GOPS/MOPS,
- + spotkania i bieżąca współpraca z PUP,
- + wpisanie ekonomii społecznej do Programu współpracy powiatu siemiatyckiego z org. pozarządowymi na 2019,
- + inicjowanie i wspieranie kooperacji biznesu z PES/PS,
- + promowanie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR).

Analiza wartości wskaźników zrealizowanych w 2018 r. przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie podlaskim informuje, że w czterech subregionach województwa podlaskiego zorganizowano łącznie 304 spotkania, konferencje i inne wydarzenia informacyjno – edukacyjne skierowane do mieszkańców regionu i otoczenia ekonomii społecznej. Udział w nich łącznie wzięło 1 010 131 osób. Tak wysoka liczba odbiorców wynika z liczby słuchaczy spotów radiowych i uczestników koncertu.

Tabela 1. Liczba działań upowszechniających wiedzę i informacje o ekonomii społecznej oraz dobrych praktykach na terenie województwa podlaskiego w 2018 r.

Wskaźnik	Subregion				
	bialostocki	suwalski	łomżyński	bielski	Suma
Liczba wysłanych Newsletterów	0	1349	48	0	1397
Liczba spotkań, konferencji i innych wydarzeń informacyjno – edukacyjnych skierowanych do mieszkańców regionu i otoczenia ekonomii społecznej	24	190	33	57	304
Liczba uczestników tych wydarzeń	355	1000891 ¹	860	285	1 010 131

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji OWES-ów

W ramach priorytetu **Promocja i edukacja ekonomii społecznej** ośrodki wsparcia ekonomii społecznej realizowały również działania mające na celu budowanie więzi podmiotów ekonomii społecznej z samorządami terytorialnymi. Monitoring WPRES wykazuje, że na terenie województwa podlaskiego działaniami z obszaru ekonomii społecznej objęto łącznie 178 samorządów terytorialnych. Szczegółowe informacje w tym zakresie prezentuje poniższa tabela. OWES-y swoje działania kierowały również do organizacji pozarządowych. Łącznie w 2018 r. działaniami z obszaru ekonomii społecznej wsparto 156

¹ Działania współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego - Reklama w Radiu Białystok i sponsoring koncertu (źródło: listy obecności, karty animacyjne)

NGO, o 42 organizacje więcej niż w roku poprzednim. Ponadto wsparcie OWES kierowane było do przedsiębiorstw społecznych. Z monitoringu wynika, że w 2018 r. było ich 57.

Tabela 2. Liczba podmiotów z terenu województwa podlaskiego objętych działaniami OWES w 2018 r.

Wskaźniki	Subregion				
	bialostocki	suwalski	łomżyński	bielski	Suma
Liczba podlaskich samorządów terytorialnych, których przedstawiciele objęci zostali działaniami z obszaru ekonomii społecznej	7	140 ²	14	17	178
Liczba organizacji pozarządowych, których przedstawiciele objęci zostali działaniami z obszaru ekonomii społecznej	102	6	40	8	156
Liczba przedsiębiorstw, których przedstawiciele objęci zostali działaniami z obszaru ekonomii społecznej	1	35	13	8	57

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji OWES-ów

² Wskaźnik: liczba podlaskich samorządów terytorialnych, których przedstawiciele objęci zostali działaniami z obszaru ekonomii społecznej obejmuje całe województwo podlaskie. OWES udzielał wielokrotnego wsparcia poszczególnym samorządom i takie dane zostały przekazane.

Priorytet II. Rozwój działających przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej oraz tworzenie nowych

W ramach **priorytetu II Rozwój działających przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej oraz tworzenie nowych** OWES działający w 2018 r. na terenie **subregionu białostockiego** prowadził w monitorowanym okresie następujące działania:

- + dotacje na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwa społecznych,
- + wsparcie pomostowe – finansowe i doradcze,
- + szkolenia biznesowe,
- + szkolenia specjalistyczne,
- + doradztwo,
- + animacja.

W przypadku **subregionu suwalskiego** w 2018 r. OWES podejmował następujące działania rozwijające działalność przedsiębiorstw społecznych oraz podmiotów ekonomii społecznej:

1) Usługi animacji lokalnej:

- + działania integracyjno – edukacyjne (Mobilny Punkt Edukacyjno – Doradczy),
- + działania animacyjne,
- + szkolenia, warsztaty, debaty, wizyty studyjne, konferencje.

2) Usługi rozwoju ekonomii społecznej (usługi inkubacyjne):

- + szkolenia,
- + doradztwo.

3) Usługi wsparcia istniejących PS (usługi biznesowe):

- + doradztwo specjalistyczne (prawne, księgowe, marketingowe, finansowe).

4) Fundusz Rozwoju Przedsiębiorstw Społecznych:

- + doradztwo,
- + szkolenia,
- + wizyty studyjne.

Z danych pozyskanych w drodze monitoringu wynika, że w ramach rozwoju działających przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej w 2018 r. na terenie **subregionu łomżyńskiego** realizowano następujące działania:

- + Przyznanie dotacji dla już istniejących przedsiębiorstw społecznych np. Spółdzielnia socjalna Concordia celem rozwoju podmiotu,
- + Pomoc w aplikowaniu o środki finansowe np. ASOS, FIO czy małe granty FIO – spółdzielnia socjalna Alexis otrzymała grant z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich w ramach projektu np. Spotkanie z niepodległą oraz 100 lat – flaga,
- + Bieżące informowanie o możliwościach rozwoju podmiotów ekonomii społecznej np. poprzez preferencyjne pożyczki z TISE – 3 podmioty uzyskały środki finansowe na rozwój przedsiębiorstw społecznych,
- + Bieżące informowanie o konkursach i szkoleniach oraz o możliwości pozyskania środków finansowych np. funduszu szkoleniowego,
- + Organizacja Targów Ekonomii Społecznej celem promocji swojej działalności, a tym samym możliwość zwiększenia swojej przychodowości, co będzie miało przełożenie na stworzenie stabilnych miejsc pracy,
- + Pomoc prawna dla podmiotów ekonomii społecznej,
- + Umożliwienie podmiotom ekonomii społecznej możliwości uzyskania usługi marketingowej – 3 podmioty uzyskały wsparcie w tworzeniu swoich stron internetowych,
- + Zgłoszenie przez kadrę OWES podmiotu ekonomii społecznej do konkursu Najlepsze Przedsiębiorstwo Roku,
- + Pomoc doradców OWES w aplikowaniu o granty miejskie i lokalne,
- + Bieżąca pomoc dla podmiotów ekonomii społecznej odnośnie księgowości itp.,
- + Pomoc kadry projektu dla przedsiębiorstw społecznych w rozmowach np. z władzami lokalnymi np. wynajmu na preferencyjnych warunkach lokali czy zwolnień z czynszu itp.

Na terenie **subregionu bielskiego** realizowano następujące działania rozwijające działalność przedsiębiorstw społecznych oraz podmiotów ekonomii społecznej:

- + Szkolenia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,

- + Działania aktywizujące osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (np. poprzez wolontariat integracyjny),
- + Pomoc w przygotowywaniu biznes planów,
- + Doradztwo w tworzeniu przedsiębiorstw społecznych,
- + Doradztwo dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- + Doradztwo ogólne dla organizacji pozarządowych,
- + Doradztwo biznesowe dla istniejących przedsiębiorstw społecznych,
- + Wspieranie liderów społecznych,
- + Informowanie o preferencyjnych pożyczkach dla PES.

Jednym ze wskaźników WPRES jest liczba przedsiębiorstw społecznych, w tym nowoutworzonych, których przedstawiciele objęci zostali działaniami z obszaru ekonomii społecznej. W 2018 r. na terenie województwa podlaskiego wsparciem OWES objęto 74 PS.

Subregion	bialostocki	suwalski	łomżyński	bielski	Suma
Liczba przedsiębiorstw społecznych, w tym nowoutworzonych, których przedstawiciele objęci zostali działaniami z obszaru ekonomii społecznej	32	24	16	2	74

Dane pozyskane z ośrodków wsparcia ekonomii społecznej informują, że w 2018 r. na terenie województwa podlaskiego tylko 1 podmiot udzielał pożyczek i/lub poręczeń dla PES. Była to Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach.

Monitoring wykazuje, iż jednym z zadań OWES jest wzmacnianie istniejących oraz tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej. W poniższej tabeli przedstawiono informacje o nowoutworzonych podmiotach ekonomii społecznej w 2018 r. z podziałem na subregiony.

Subregion	bialostocki	suwalski	łomżyński	bielski	Suma
Liczba nowoutworzonych PES, w tym:	23	22	15	2	62
CIS	-	-	-	-	-
KIS	-	-	-	-	-
SS	12	8	4	-	24
WTZ	-	-	-	-	-
ZAZ	-	-	-	-	-
NGO	-	2	11	1	14

Inne (spółki non-profit, koło gospodyń wiejskich)	11	12	-	1	24
---	----	----	---	---	----

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji OWES-ów

Priorytet III. Wzmocnienie i rozwój koordynacji i współpracy instytucjonalnej w obszarze ekonomii społecznej

W ramach priorytetu III OWES z **subregionu białostockiego** w 2018 r. podejmował następujące działania:

- ✚ cykliczne spotkania z ROPS,
- ✚ współpraca z PUP w Białymstoku w zakresie działań wspierających dla osób bezrobotnych,
- ✚ współpraca z Federacją Organizacji Pozarządowych Miasta Białostok i lokalnymi organizacjami w zakresie promocji działań PS oraz oferty szkoleniowej,
- ✚ współpraca z ośrodkami pomocy społecznej z obszaru subregionu białostockiego w zakresie promocji ekonomii społecznej i działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Na terenie **subregionu suwalskiego** w obszarze współpracy instytucjonalnej podejmowano następujące działania:

- ✚ szkolenia,
- ✚ działania animacyjne,
- ✚ konferencje biznesowe,
- ✚ wyjazdy studyjne,
- ✚ konferencje.

W **subregionie łomżyńskim** w ramach wzmocnienia i rozwoju koordynacji i współpracy instytucjonalnej w obszarze ekonomii społecznej realizowano następujące działania:

- ✚ Nawiązanie współpracy z Urzędem Miejskim w Łomży, Miejskim Ośrodkiem Pomocy, Społecznej w Łomży, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej Powiatowym Urzędem Pracy w Łomży – wspólne działania ukierunkowane na wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ✚ Nawiązanie współpracy z Gminą Piątnica, Gminą Łomża – animacja w gminach mająca na celu podniesienie świadomości z zakresu przedsiębiorczości społecznej,

- ✚ Nawiązanie współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, które są zakorzenione w społeczności lokalnej np. Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej celem promocji ekonomii społecznej oraz pomoc w bezpośrednim dotarciu do potencjalnych beneficjentów projektu,
- ✚ Nawiązanie współpracy z Centrum Integracji Społecznej, aby współdziałać dla osób wykluczonych społecznych np. wspólne szkolenia,
- ✚ Ścisła współpraca z Regionalnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Białymstoku,
- ✚ Organizowanie szkoleń oraz wsparcie doradcze dla PES w pozyskiwaniu finansowania zewnętrznego tj. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego, pozyskiwanie mikrodotacji, granty miejskie z zakresu kultury i sportu oraz profilaktyki.

W **subregionie bielskim** Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej realizował następujące formy wzmocnienia i rozwoju koordynacji i współpracy instytucjonalnej w obszarze ekonomii społecznej:

- ✚ Wspieranie PES/PS w pozyskiwaniu środków zewnętrznych (doradztwo),
- ✚ Zachęcanie do wspierania przedsiębiorstw społecznych przez lokalne społeczności,
- ✚ Podnoszenie kwalifikacji i nabycie nowych umiejętności przez pracowników OWES,
- ✚ Stałe monitorowanie i ocena działalności OWES,
- ✚ Udział w programach sieciujących OWES,
- ✚ Konsultowanie dokumentów regionalnych i krajowych dotyczących ES.

W 2018 r. na terenie województwa podlaskiego ośrodki wsparcia ekonomii społecznej udzieliły łącznie wsparcia, w zakresie regulacji prawnych i ich zmian - 172 podmiotom ekonomii społecznej, przedsiębiorstwom społecznym oraz podmiotom wpisującym się w otoczenia ekonomii społecznej w regionie.

Subregion	bialostocki	suwalski	łomżyński	bielski	Suma
Liczba podmiotów ekonomii społecznej, przedsiębiorstw społecznych i otoczenia ekonomii społecznej w regionie, które otrzymały informacje dotyczące regulacji prawnych i ich zmian	27	56	41	48	172

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji OWES-ów

2.3 Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku jest to instytucja samorządowa sześciu wojewódzkiego utworzona w celu realizacji regionalnej polityki rynku pracy. WUP wchodzi w skład publicznych służb zatrudnienia i w województwie podlaskim realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych dotyczące dofinansowania kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej.

Monitoring WPRES za rok 2018 wykazał, że Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku realizował w analizowanym okresie działania promocyjne i edukacyjne w obszarze ekonomii społecznej. W 2018 r. w Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku przeprowadzono następujące warsztaty i spotkania informacyjne z zakresu zakładania działalności gospodarczej, w tym spółdzielni socjalnych:

- „Moja firma”,
- „Biznesplan od podstaw”,
- „Coaching przedsiębiorczości drogą do sukcesu. Kompleksowe przygotowanie do założenia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej w oparciu o fińską metodę TOY-model. Entrepreneurship-based Learning”,
- „Business Model Canvas”,
- „Własna firma od pomysłu do realizacji”,
- „Zakładam własną firmę”.

Wyżej wskazane działania były skierowane do osób: bezrobotnych, osadzonych, niepełnosprawnych, studentów, absolwentów szkół średnich i uczelni wyższych, osób pracujących.

Z monitoringu wynika, że w ramach upowszechniania wiedzy i informacji o ekonomii społecznej oraz dobrych praktyk zorganizowano 20 spotkań, konferencji i innych wydarzeń informacyjno-edukacyjnych skierowanych do mieszkańców regionu i otoczenia ekonomii społecznej. Uczestnikami tych spotkań było 219 osób.

W dniu 27 kwietnia 2018 r. została zawarta pomiędzy Województwem Podlaskim/Wojewódzkim Urzędem Pracy w Białymstoku, a Towarzystwem Wspierania

Inicjatyw Społecznych ALPI w Białymstoku, (Organizatorem ZAZ), umowa Nr 1/ZAZ/PFRON/18, dot. dofinansowania przez Województwo Podlaskie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, kosztów utworzenia i działania Zakładu Aktywności Zawodowej „Wytwórnia” Towarzystwa Wspierania Inicjatyw Społecznych Alpi, na kwotę 440.884,0 zł. Status zakładu aktywności zawodowej został przyznany przez Wojewodę Podlaskiego z dniem 13 grudnia 2018 r. Na koniec grudnia 2018 r. w ww. ZAZ zatrudnionych było 30 osób, w tym 21 osób niepełnosprawnych.

Ponadto, w roku 2018 kontynuowane było wsparcie w zakresie dofinansowania ze środków PFRON oraz środków samorządu województwa kosztów działania istniejących zakładów aktywności zawodowej: Zakładu Aktywności Zawodowej ARGENTA w Łomży (poprzednio KRES w Zambrowie), Zakładu Aktywności Zawodowej SOWA w Lipniaku, Zakładu Aktywności Zawodowej My dla Innych w Białymstoku oraz Zakładu Aktywności Zawodowej Krzyżewo Centrum Turystyczno-Rehabilitacyjne w Krzyżewie, w ramach umów zawartych w latach 2012 - 2016.

Lp.	Zakłady Aktywności Zawodowej	2017		2018	
		Ogółem	w tym ON	Ogółem	w tym ON
1	Zakład Aktywności Zawodowej ARGENTA w Łomży	46	38	48	38
2	Zakład Aktywności Zawodowej SOWA w Lipniaku	49	36	51	38
3	Zakład Aktywności Zawodowej My dla Innych w Białymstoku	25	19	30	21
4	Zakład Aktywności Zawodowej Krzyżewo Centrum Turystyczno-Rehabilitacyjne w Krzyżewie	43	31	50	36
5	Zakład Aktywności Zawodowej „Wytwórnia” Towarzystwa Wspierania Inicjatyw Społecznych Alpi	-	-	30	21
Suma		163	124	209	154

2.4 Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku

Z monitoringu WPRES za rok 2018 wynika, że Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku w ramach zadań realizowanych w obszarze ekonomii społecznej przedłużył status Centrum Integracji Społecznej na okres kolejnych 5 lat Stowarzyszeniu Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta, ul. Mostowa 12 D, 16-300 Augustów.

2.5 Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Departament Europejskiego Funduszu Społecznego

Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w 2018 r. realizował działania wpisujące się w *Rozwój działających przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej oraz tworzenie nowych*. W 2018 roku nie były ogłaszane nowe konkursy w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, Osi Priorytetowej VII *Poprawa Spójności Społecznej*, Działania 7.3 *Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego*, Typ projektu: *Realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej działania wspierające rozwój ekonomii społecznej*. W roku 2018 kontynuowana była realizacja 3 projektów:

- Subregion Białostocki - Umowa nr UDA-RPPD.07.03.00-20-0013/16-00 o dofinansowanie projektu pt. „Białostocki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej” z dnia 27 marca 2017 r.

OWES w Białymstoku:

Lider - Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku

Partner - Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych

Wartość projektu - 6 695 625,33 PLN

Dofinansowanie - 6 468 321,33 PLN

Termin realizacji: od 1 grudnia 2016 r. do 30 listopada 2019 r.

- Subregion Łomżyński - Umowa nr UDA-RPPD.07.03.00-20-0010/16-00 o dofinansowanie projektu pt. „Rozwój Ekonomii Społecznej” z dnia 28 kwietnia 2017 r.

OWES Rozwój Ekonomii Społecznej:

Lider - Stowarzyszenie Europartner Akademicki Klub Integracji Europejskiej

Partner - Powiat Zambrowski

Partner - Powiat Kolneński

Wartość projektu - 6 473 978,50 PLN

Dofinansowanie - 6 275 278,50 PLN

Termin realizacji: od 1 marca 2017 r. do 29 lutego 2020 r.

- Subregion Suwalski - Umowa nr UDA-RPPD.07.03.00-20-0009/16-00 o dofinansowanie projektu pt. „Podlaskie Centrum Wspierania Ekonomii Społ.” z dnia 7 czerwca 2017 r.

Podlaskie Centrum Wspierania Ekonomii Społecznej:

Lider - Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT w Suwałkach

Partner - Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach

Partner - Stowarzyszenie Euroregion Niemen

Partner - Park Naukowo-Technologiczny Polska Wschód w Suwałkach Sp. z o.o. w Suwałkach

Wartość projektu - 7 182 321,65 PLN

Dofinansowanie - 6 936 205,56 PLN

Termin realizacji: od 1 marca 2017 r. do 29 lutego 2020 r.

Z uwagi na nie wyłonienie OWES na subregion bielski w ramach konkursu ogłoszonego w 2016 r., w 2017 r. ogłoszono w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 kolejny konkurs na Działanie 7.3, którego obszar ograniczał się do subregionu bielskiego. Nabór wniosków trwał w okresie od 26 czerwca 2017 r. do 10 lipca 2017 r. Alokacja w ramach konkursu wynosiła 3 502 468,00 PLN na subregion bielski. Celem realizacji działań jest tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych oraz tworzenie dogodnych warunków do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych poprzez działania mające na celu wzrost wiedzy i zaufania społecznego na temat ekonomii społecznej, a także ugruntowanie jej pozycji na lokalnym rynku. Ponadto ważną kwestią jest tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie poprzez kompleksowe wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych.

Konkurs obejmował następujące typy projektów przewidziane w ramach Działania 7.3 tj.:

- 1.1 usługi animacji lokalnej (usługi animacyjne), w tym: działania o charakterze animacyjnym, umożliwiającym tworzenie podmiotów obywatelskich i wsparcie dla ich rozwoju, tworzenie partnerstw publiczno-społecznych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i partycypacji społecznej, działania animacyjne, edukacyjne i integracyjne oraz przygotowanie i wsparcie lokalnych animatorów, którzy będą rozwijać te działania;
- 1.2 usługi rozwoju ekonomii społecznej (usługi inkubacyjne), w tym: działania zmierzające do inicjowania tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej (w tym np. szkolenia, doradztwo indywidualne i grupowe), działania ukierunkowane na ekonomizowanie istniejących organizacji poprzez podjęcie działalności odpłatnej i nieodpłatnej pożytku publicznego lub działalności gospodarczej oraz prowadzenie działań edukacyjnych na temat możliwości tworzenia przedsiębiorstw społecznych oraz przygotowanie grup założycielskich;
- 1.3 usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych (usługi biznesowe), w tym: doradztwo prawne, księgowe, biznesowe, marketingowe, finansowe, przyznawanie dodatkowego wsparcia związanego z wdrażaniem innowacji lub planów rozwoju;
- 1.4 wsparcie na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym.

W odpowiedzi na konkurs wpłynęły 3 wnioski o dofinansowanie o łącznej wartości dofinansowania 10 506 983,95 zł. W 2018 roku konkurs na Działanie 7.3 został rozstrzygnięty i została podpisana umowa o dofinansowanie na subregion bielski.

- Subregion Bielski - Umowa nr UDA-RPPD.07.03.00-20-0018/17-00 o dofinansowanie projektu pt. „Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w subregionie bielskim” z dnia 12 kwietnia 2018 r.

Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Wzmocnienie Roli Ekonomii Społecznej w subregionie bielskim:

Lider – Fundacja Biznes i Prawo

Partner – Stowarzyszenie Europartner Akademicki Klub Integracji Europejskiej

Partner – Powiat Bielski

Wartość projektu – 3 630 971,31 PLN

Dofinansowanie - 3 502 438,27 PLN

Termin realizacji: od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2020 r.

W 2018 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku nie był wzywany do złożenia wniosku o dofinansowanie projektu w ramach Osi Priorytetowej VII *Poprawa spójności społecznej, Działanie 7.3 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego, Typ projektu: Realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej działania mające na celu koordynację i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie* w trybie pozakonkursowym. W 2018 roku realizowano projekt wybrany do dofinansowania Uchwałą nr 265/3684/2018 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 2 stycznia 2018 r. Działania zaplanowane do realizacji przez ROPS w Białymstoku w latach 2018-2019 mają na celu koordynację i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie. Całkowita wartość w/w projektu zaplanowanego do realizacji od 01.01.2018 do 31.12.2019 wynosi 1 423 470,00 PLN, natomiast kwota dofinansowania to 1 208 671,00 PLN.

Departament Rozwoju Regionalnego

Z monitoringu WPRES wynika, że Departament Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w 2017 roku realizował działania związane z promocją i edukacją ekonomii społecznej.

1. IZ organizowała spotkania informacyjne dotyczące ogłaszanych naborów wniosków:
 - 1) 9 stycznia odbyło się spotkanie dotyczące naboru w ramach Działania 7.1 *Rozwój działań aktywnej integracji, udział wzięło 7 osób;*
 - 2) 26 kwietnia odbyło się spotkanie dotyczące kolejnego naboru w ramach Działania 7.1, *udział wzięło 13 osób;*
 - 3) Pracownicy IZ prowadzili również indywidualne konsultacje dla zainteresowanych Wnioskodawców, dotyczące kilku naborów wniosków organizowanych w ramach Działania 7.1 oraz Poddziałania 7.2.1 *Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.*
2. IZ organizowała również szkolenia dotyczące realizacji projektów, skierowane do Wnioskodawców i Beneficjentów:
 - 1) 14.03.2018 - *Zamówienia publiczne do 30 tys. euro — 2 osoby z instytucji z obszaru ekonomii społecznej*

- 2) 27.04.2018 - Kontrola projektów współfinansowanych z EFS — oś II, III i IX (I edycja) — 4 osoby z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 3) 30.04.2018 - Kontrola projektów współfinansowanych z EFS — oś II, III i IX (II edycja) — 5 osób z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 4) 10.05.2018 - Kontrola projektów współfinansowanych z EFS — oś VII i IX (I edycja) — 32 osoby z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 5) 11.05.2018 - Kontrola projektów współfinansowanych z EFS — oś VII i IX (II edycja) — 32 osoby z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 6) 25.06.2018 - Zamówienia publiczne do 30 tys. euro — 1 osoba z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 7) 03.08.2018 - Kwalifikowalność wydatków w projektach dofinansowanych z EFS — 8 osób z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 8) 27.08.2018 - Rozliczanie projektów dofinansowanych z EFS w \$L2014 — 7 osób z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 9) 15.10.2018 - Zamówienia publiczne do 30 tys. euro — 2 osoby z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 10) 22.10.2018 - Rozliczanie projektów dofinansowanych z EFS w \$L2014 — 6 osób z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 11) 27.11.2018 - Ochrona danych osobowych w projektach dofinansowanych z RPOWP (I edycja) — 7 osób z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 12) 28.11.2018 - Ochrona danych osobowych w projektach dofinansowanych z RPOWP (II edycja) — 5 osób z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
 - 13) 03.12.2018 - Rozliczanie projektów dofinansowanych z EFS w \$L2014 — 10 osób z instytucji z obszaru ekonomii społecznej
3. IZ zorganizowała również dwa robocze spotkania z udziałem przedstawicieli Zarządu Województwa Podlaskiego, dotyczące wdrażania Osi Priorytetowej VII. Poprawa spójności społecznej. Spotkania odbyły się 21.03.2018 oraz 18.04.2018. Łącznie w obu spotkaniach wzięło udział 30 przedstawicieli Beneficjentów.
4. Ponadto prowadzone były działania promocyjne związane z naborami wniosków w ramach Poddziałania 7.2.1, dotyczącymi tworzenia dziennych domów opieki

medycznej oraz wdrażania programów polityki zdrowotnej w zakresie profilaktyki wad postawy u dzieci. W ramach kampanii zrealizowano:

- 1) *2 spoty wideo informujące o ww. naborach; spoty były emitowane w TVP3 Białystok, są również dostępne na stronie rpo.wrotapodlasia.pl, na kanale Zmieniamy Podlaskie na YouTube oraz profilu Zmieniamy Podlaskie na Facebook'u;*
 - 2) *2 spoty radiowe informujące o ww. naborach; spoty były emitowane na antenie Polskiego Radia Białystok, Radia Eska Łomża, Radia 5 Suwałki;*
 - 3) *opublikowano 2 artykuły dotyczące ww. naborów na portalach: Wirtualna Polska, Dzień Dobry Białystok (ddb24.pl), Suwałki24.pl, Mylomza.pl, Kurierpodlaski.pl.*
5. IZ systematycznie publikuje informacje o przyznanim dofinansowaniu i projektach z obszaru ekonomii społecznej. Informacje są zamieszczane na stronie rpo.wrotapodlasia.pl, wrotapodlasia.pl, na profilu Zmieniamy Podlaskie na Facebook'u oraz są przesyłane do mediów.

Działania promocyjne i edukacyjne z obszaru ekonomii społecznej podjęte przez **Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (Stowarzyszenie BOF)**, jako Instytucji Pośredniczącej Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (IP ZIT BOF) w 2018 r.:

1. W obszarze spraw społecznych w 2018 roku Stowarzyszenie BOF, jako IP ZIT BOF wraz z Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 ogłosiły:
 - jeden konkurs w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na projekty zintegrowane (dwufunduszowe: EFS i EFRR) z Poddziałania 7.2.2. Rozwój usług społecznych w ramach BOF oraz Poddziałania 8.4.2. Infrastruktura usług socjalnych w obszarze BOF; ogłoszenie o konkursie: 30.10.2018 r.; nabór wniosków: od 30 listopada 2018 r. do 31 stycznia 2019 r.; orientacyjna kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursu: 2,5 mln zł (EFS) i 4,5 mln zł (EFRR),

- jeden konkurs w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na projekty niezintegrowane; ogłoszenie o konkursie: 29.09.2018 r.; nabór wniosków: 30.07.2018 r. — 24.08.2018 r., orientacyjna kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursu: 2,5 mln zł (EFS).

W siedzibie Stowarzyszenia BOF zostały zorganizowane spotkania informacyjne:

- w dniu 26.07.2018 r. - w związku z naborem do Poddziałania 7.2.2 Rozwój usług społecznych w ramach BOF; wzięło w nim udział 4 osoby,
- w dniu 22.11.2018 r. - w związku z naborem do Poddziałania 7.2.2 Rozwój usług społecznych w ramach BOF/8.4.2 Infrastruktura usług socjalnych w obszarze BOF; wzięło w nim udział 4 osoby.

W 2018 roku nie została podpisana żadna umowa o dofinansowanie projektów w obszarze spraw społecznych.

2. Przedstawiciele organizacji z obszaru ekonomii społecznej brali udział w szkoleniach (wraz z innymi Beneficjentami) organizowanych w ramach Akademii Beneficjenta BOF w 2018 r.:

Lp.	TEMAT	TERMINY SZKOLENIA	LICZBA PRZEDSTAWICIELI ORGANIZACJI Z OBSZARU EKONOMII SPOŁECZNEJ
MODUŁ I PRZYGOTOWANIE WNIOSKU O DOFINANSOWANIE:			
1	Przygotowanie wniosku o dofinansowanie w ramach EFS	30.07.2018 r.	6
2	Przygotowanie wniosku o dofinansowanie w ramach EFRR	08.08.2018 r.	4
3	Budżet i harmonogram projektów współfinansowanych z funduszy europejskich	10.08.2018 r.	7
MODUŁ II REALIZOWANIE PROJEKTU:			
4	Rozliczanie projektów w ramach RPOWP z wykorzystaniem systemu SL2014	31.07.2018 r.	3
5	Rozliczanie projektów w ramach RPOWP z wykorzystaniem systemu SL2014	09.08.2018 r.	6
6	Ochrona danych osobowych w projektach współfinansowanych z funduszy unijnych	10.09.2018 r.	6
7	Zamówienia publiczne w projektach współfinansowanych z funduszy unijnych	11.09.2018 r.	3
8	Zasada konkurencyjności/baza konkurencyjności a jednostki sektora finansów publicznych	17.09.2018 r.	3
9	Monitorowanie wskaźników projektu,	18.09.2018 r.	3

	sprawozdawczość i kontrola w projektach współfinansowanych z funduszy europejskich		
10	Zasady prawidłowej realizacji projektów w ramach RPO WP 2014-2020	24.09.2018 r.	1
11	Pomoc publiczna i pomoc de minimis w projektach współfinansowanych z funduszy europejskich	25.09.2018 r.	8
12	Kwalifikowalność wydatków ramach EFS i zamówienia publiczne w projektach współfinansowanych z funduszy europejskich	01.10.2018 r.	2
13	Realizacja zakupów w projektach zgodnie z prawem zamówień publicznych oraz poniżej wartości 30 000 euro netto	30.11.2018 r.	4
14	Partnerstwo w projektach współfinansowanych z funduszy europejskich	22.10.2018 r.	3
15	Tworzenie dokumentów finansowych do budżetu - formularze, umowy, zarządzenia, itp.	29.11.2018 r.	5
16	Zasady prawidłowego dokumentowania wydatków w projektach współfinansowanych z funduszy europejskich	15.11.2018 r.	4
17	Promocja projektów finansowanych z funduszy europejskich w perspektywie 2014-2020	14.11.2018 r.	4
18	Nieprawidłowości i korekty finansowa w projektach unijnych na podstawie przepisów UE	20.11.2018 r.	3
19	Zasady kontroli oraz nieprawidłowości występujące w projektach współfinansowanych z funduszy europejskich	21.11.2018 r.	3

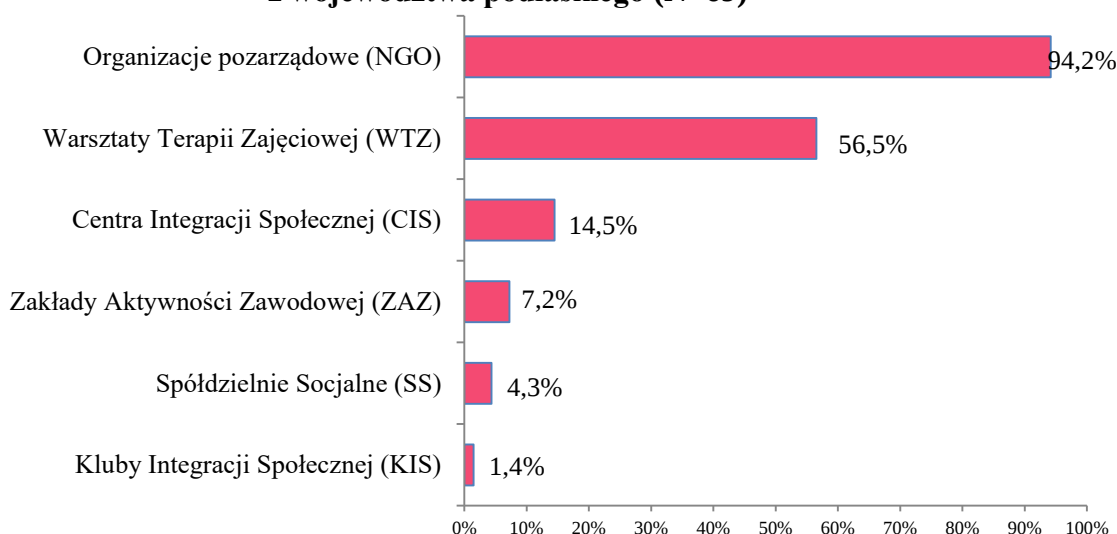
2.6 Samorządy gminne i powiatowe

W 2019 r. GUS w ramach projektu partnerskiego z MRPiPS opracował wyniki badania pilotażowego przeprowadzonego wśród JST pt. *Rozwój ekonomii społecznej w jednostkach samorządu terytorialnego*. Z pozyskanej informacji wynika, że na terenie województwa podlaskiego 44,1 % JST posiadało w 2017 r. strategię rozwoju, w której uwzględniano zagadnienia związane z rozwojem ekonomii społecznej. W porównaniu do pozostałych województw wskaźnik ten plasuje województwo podlaskie na przedostatnim miejscu w kraju. W badaniu zapytano przedstawicieli JST o możliwość założenia PES. Niespełna 4,7% podmiotów z terenu województwa podlaskiego deklaruje założenie takiego podmiotu. Tylko 0,8% JST deklaruje założenie spółdzielni socjalnej.

Z informacji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku (na podstawie badania CATI „*Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego*”) wynika, że 58,8% jednostek samorządu terytorialnego (OPS/PCPR) z terenu województwa podlaskiego współpracuje z podmiotami ekonomii społecznej. JST współpracujące z podmiotami ekonomii społecznej zdecydowanie

najczęściej (94,2%) podejmują współpracę z organizacjami pozarządowymi (NGO). Stosunkowo często (56,5%) współpraca ma także miejsce pomiędzy podlaskimi JST a Warsztatami Terapii Zajęciowej. Współpraca z pozostałymi rodzajami podmiotów ekonomii społecznej odbywa się na mniejszą skalę. Na współpracę z Centrami Integracji Społecznej najczęściej wskazują przedstawiciele jednostek samorządowych zlokalizowanych na terenie powiatu augustowskiego (66,7%), z Klubami Integracji Społecznej reprezentacji powiatu białostockiego (11,1%), z Warsztatami Terapii Zajęciowej JST z powiatu monieckiego (100%) oraz miasta powiatowego Łomża (100%), z Zakładami Aktywności Zawodowej jednostki z powiatu kolneńskiego (33,3%) oraz miasta Suwałki (33,3%), natomiast współpraca ze Spółdzielniami Socjalnymi zgodnie z deklaracjami respondentów w największej skali ma miejsce w miastach na prawach powiatu takich jak Suwałki (33%) oraz Łomża (50%). Należy także podkreślić, iż z organizacjami pozarządowymi współpracuje najmniejszy odsetek JST działających na obszarze powiatu siemiatyckiego (60%).

Wykres 1. Rodzaje podmiotów ekonomii społecznej, z którymi współpracują JST z województwa podlaskiego (N=69)

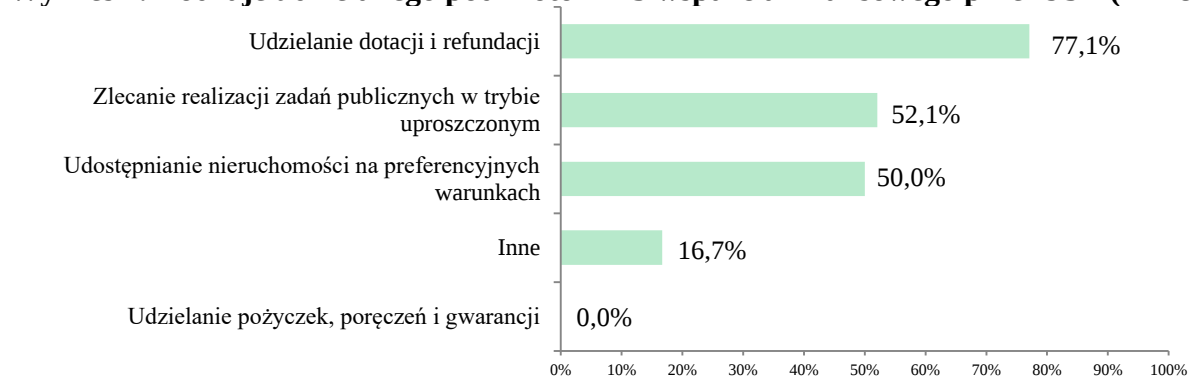

Źródło: Raport badawczy „Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku 2016

Najczęściej współpraca ma miejsce w obszarze pomocy społecznej i socjalnej (71% wskazań), sportu, turystyki i rekreacji (63,8%) oraz kultury i sztuki (59,4%). Najrzadziej natomiast jednostki samorządu terytorialnego współpracują z PES w obszarze działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn (20,3%), ochrony praw konsumentów (15,9%) oraz rozwoju techniki, wynalazczości i innowacyjności (7,2%).

W przypadku współpracy finansowej, najczęściej JST udziela dotacji oraz refundacji (77,1%). Nieco ponad 50% badanych JST zleca realizację zadań publicznych w trybie uproszczonym oraz udostępnia nieruchomości na preferencyjnych warunkach. Inne rodzaje wsparcia to: sponsoring oraz zwolnienia od podatków.

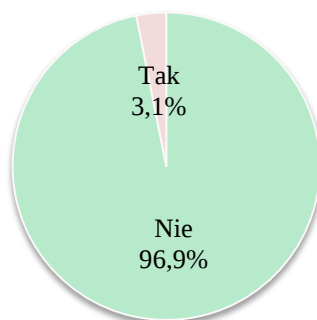
Wykres 2. Rodzaje udzielanego podmiotom ES wsparcia finansowego przez JST (N=48)

Źródło: Raport badawczy „Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku 2016

Jedną z form współpracy JST i PES jest udzielanie podmiotom ekonomii społecznej klauzul w zamówieniach publicznych. Na terenie województwa podlaskiego takiej formy wsparcia udziela 3,1% JST.

Wykres 3. Udzielanie przez JST klauzul społecznych dla PES w zamówieniach publicznych (N=64)

Źródło: Raport badawczy „Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku 2016

Tak niski odsetek gmin i powiatów spowodowany jest: brakiem takiej potrzeby – zarówno ze strony podmiotów ES jak i JST (54,8%). Inne powody to: niezlecanie zamówień

publicznych (9,7%), a także brak wystarczającej wiedzy na temat zasad udzielania klauzul (6,5%).

Współpraca pozafinansowa JST z PES najczęściej (95,3%) przybiera postać wzajemnej wymiany informacji na temat planowanych działań, dzielenia się specjalistyczną wiedzą i doświadczeniem (87,5%), a także informowania się o planowanych kierunkach działalności (85,9%). Najrzadziej natomiast pozafinansowa współpraca skupia się w takich obszarach jak wyłanianie oraz wykształcanie lokalnych liderów społecznych (31,1%), wspólne organizowanie seminariów i konferencji (40,6%) oraz zawiązywanie umów partnerstwa (42,2%).

Wykres 4. Rodzaje pozafinansowej współpracy pomiędzy JST a podmiotami ES (N=64)

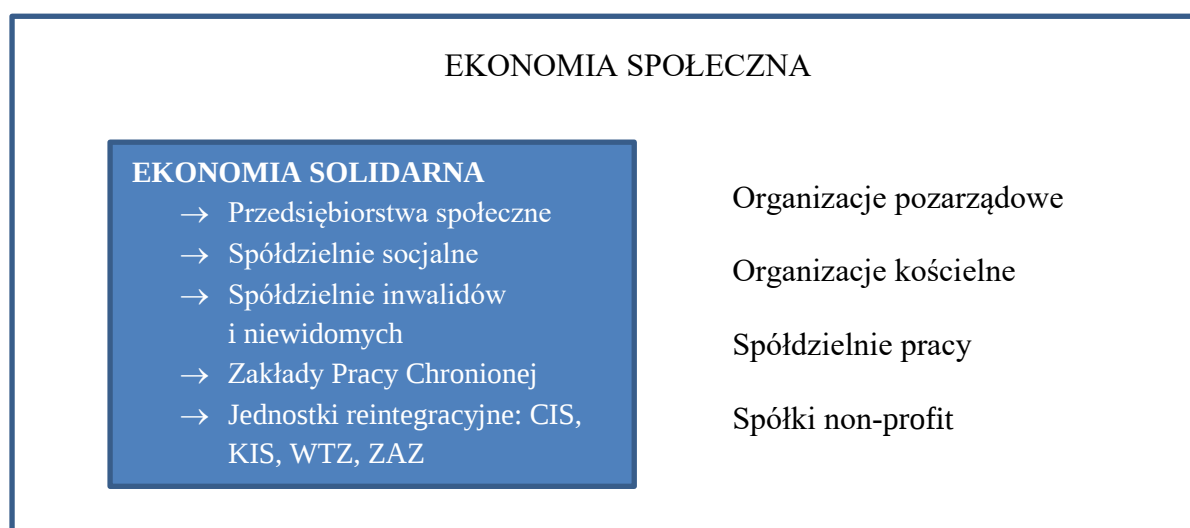
Źródło: Raport badawczy „Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku 2016

Rozdział 3.

Stan ekonomii społecznej w regionie

Zgodnie z założeniami projektu KPRES³ w ramach sektora ekonomii społecznej zostały wyodrębnione podmioty ekonomii solidarnej, których szczególnym zadaniem jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ten podział przedstawiono na poniższym schemacie.

EKONOMIA SPOŁECZNA I SOLIDARNA

Źródło: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014-2023. *Ekonomia Solidarności Społecznej*

3.1 Przedsiębiorstwa społeczne

Definicja przedsiębiorstwa społecznego (według Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 z dnia 9 stycznia 2018 r.)

- 1) Przedsiębiorstwo społeczne (PS) – podmiot, który spełnia łącznie poniższe warunki:
 - a) jest podmiotem wyodrębnionym pod względem organizacyjnym i rachunkowym, prowadzącym
 - i. działalność gospodarczą zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym lub
 - ii. działalność odpłatną pożytku publicznego w rozumieniu art. 8 ustawy

³ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014-2023. *Ekonomia Solidarności Społecznej* – wersja z dnia 1 października 2018 r.

z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, lub

- iii. działalność oświatową w rozumieniu art. 170 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, z późn. zm.), lub
- iv. działalność kulturalną w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 862),

której celem jest:

- i) integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób wyrażona poziomem zatrudnienia tych osób:

(1) zatrudnienie co najmniej 50%:

- osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z wyłączeniem osób niepełnoletnich, lub
- osób bezrobotnych, lub
- absolwentów CIS i KIS, w rozumieniu art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, lub
- osób ubogich pracujących, lub
- osób opuszczających młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii, lub
- osób opuszczających zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich

(2) zatrudnienie co najmniej 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub osób z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2017 r. poz. 882, z późn. zm.);

- ii) lub realizacja usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r. poz. 157, z późn. zm.) lub usług wychowania przedszkolnego w przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, przy jednoczesnej realizacji integracji

społecznej i zawodowej osób, o których mowa w ppkt i, wyrażonej zatrudnieniem tych osób na poziomie co najmniej 20% (o ile przepisy prawa krajowego nie stanowią inaczej);

- b) jest podmiotem, który nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznacza go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;
- c) jest zarządzany na zasadach demokratycznych, co oznacza, że struktura zarządzania PS lub ich struktura własnościowa opiera się na współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników, co podmiot określa w swoim statucie lub innym dokumencie założycielskim;
- d) wynagrodzenia wszystkich pracowników, w tym kadry zarządzającej są ograniczone limitami, tj. nie przekraczają wartości, o której mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- e) zatrudnia w oparciu o umowę o pracę, spółdzielczą umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną (z wyłączeniem osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych, które prowadzą działalność gospodarczą) co najmniej trzy osoby w wymiarze czasu pracy co najmniej $\frac{1}{4}$ etatu, a w przypadku umów cywilno-prawnych na okres nie krótszy niż 3 miesiące i obejmujący nie mniej niż 120 godzin pracy łącznie przez wszystkie miesiące, przy zachowaniu proporcji zatrudnienia określonych w lit. a.

Monitoring wykazuje, że na terenie województwa podlaskiego w 2018 r. działało łącznie 61 przedsiębiorstw społecznych spełniających warunki PS określone przez Ministerstwo Rozwoju i Finansów. W poniższym zestawieniu tabelarycznym przedstawiono informacje na temat liczby przedsiębiorstw społecznych z podziałem na subregiony uwzględniając formę prawną przedsiębiorstwa społecznego.

Tabela 3. Formy prawne przedsiębiorstw społecznych w województwie podlaskim

subregion	Fundacja	Spółdzielnia socjalna	Spółka non profit (sp z o. o)	Stowarzyszenie	Suma
bielski	0	2	0	0	2
łomżyński	11	8	1	0	20
bialostocki	3	6	7	1	17
suwalski	0	10	11	1	22
suma	14	26	19	2	61

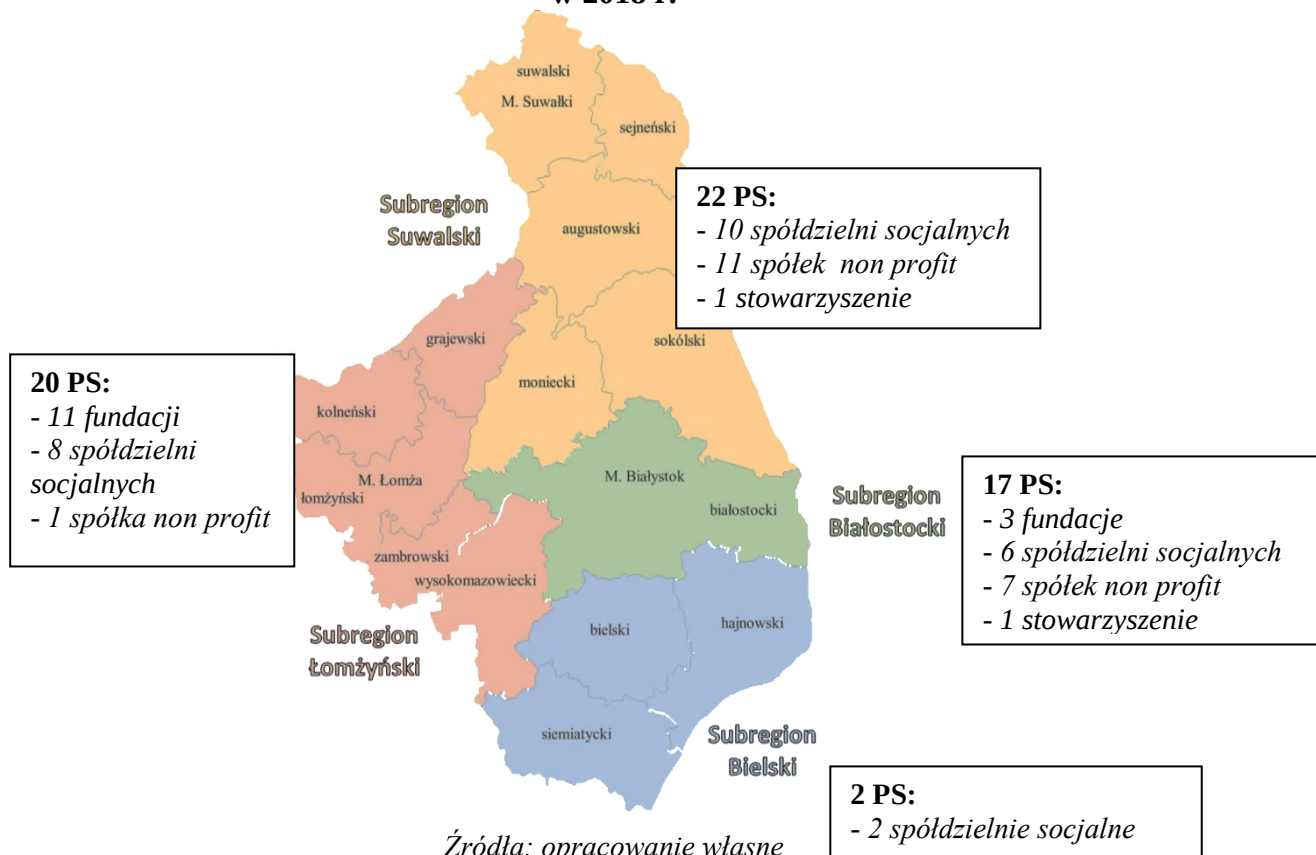
Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy przedsiębiorstw społecznych za grudzień 2018 r.

Na terenie województwa podlaskiego działają cztery formy prawne przedsiębiorstw społecznych:

- fundacje,
- spółdzielnie socjalne,
- spółki non-profit sp. z o.o,
- stowarzyszenia.

Najczęściej występującą formą prawną przedsiębiorstw społecznych w 2018 r. były spółdzielnie socjalne (26), w dalszej kolejności spółki non profit (19) i fundacje (14).

Przedsiębiorstwa społeczne w województwie podlaskim z podziałem na subregiony w 2018 r.

W poniższych zestawieniach tabelarycznych przedstawiono dane na temat przedsiębiorstw społecznych działających aktywne na koniec 2018 r. w województwie podlaskim w poszczególnych subregionach.

Tabela 4. Przedsiębiorstwa społeczne aktywnie działające na terenie subregionu białostockiego w 2018 r.

Lp.	PS w subregionie białostockim	Forma prawna	Branże
1	Legion Wschodni Fundacja	fundacja	• edukacja i kultura • handel i pozostałe usługi • rekreacja, turystyka i zakwaterowanie
2	Fundacja Pomocy Pokrzywdzonym w Biznesie Vici Exitus (Ekozagroda)	fundacja	• usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej • handel i pozostałe usługi
3	Fundacja Inny Świat Rodziny	fundacja	• edukacja i kultura
4	Spółdzielnia Socjalna Artystów Białostockich ARTEJON w Białymstoku	spółdzielnia socjalna	• edukacja i kultura
5	Spółdzielnia Socjalna "ACTIVE GO" w Białymstoku	spółdzielnia socjalna	• edukacja i kultura • usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej
6	Spółdzielnia Socjalna Vektor	spółdzielnia socjalna	• budownictwo
7	Spółdzielnia Socjalna "Wasilków" w Wasilkowie	spółdzielnia socjalna	• dom i ogród • usługi komunalne • usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej
8	Spółdzielnia Socjalna "SUKURS" w Zaściankach	spółdzielnia socjalna	• zdrowie i uroda
9	Spółdzielnia Socjalna Wulkanira	spółdzielnia socjalna	• motoryzacja • handel i pozostałe usługi
10	Pierniki z Podlasia Przedsiębiorstwo Społeczne	spółka non profit (sp. z o.o.)	• gastronomia • handel i pozostałe usługi • produkcja i przetwórstwo żywności
11	ADPRO sp.z.o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• pozostała produkcja i przemysł • handel i pozostałe usługi
12	SERWIS DIESEL Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• motoryzacja • handel i pozostałe usługi • usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej
13	DRENTOM	spółka non profit (sp. z o.o.)	• dom i ogród • handel i pozostałe usługi

14	ART GROUP spółka z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej
15	FOKUS SERWIS Spółka z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• rekreacja, turystyka i zakwaterowanie
16	EARTH - HEART PRZEDSIĘBIORSTWO SPOŁECZNE SPÓŁKA Z.O.O NON PROFIT	spółka non profit (sp. z o.o.)	• budownictwo • rekreacja, turystyka i zakwaterowanie
17	Stowarzyszenie "MY DLA INNYCH"	stowarzyszenie	• usługi socjalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy przedsiębiorstw społecznych za grudzień 2018 r.

Tabela 5. Przedsiębiorstwa społeczne aktywnie działające na terenie subregionu bielskiego w 2018 r.

Lp.	PS w subregionie bielskim	Forma prawna	Branże
1	Spółdzielnia Socjalna "INTEGRACJA" W Bielsku Podlaskim	spółdzielnia socjalna	• edukacja i kultura • gastronomia
2	Spółdzielnia Socjalna "BIEL-BLASK"	spółdzielnia socjalna	• usługi komunalne • edukacja i kultura

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy przedsiębiorstw społecznych za grudzień 2018 r.

Tabela 6. Przedsiębiorstwa społeczne aktywnie działające na terenie subregionu łomżyńskiego w 2018 r.

Lp.	PS w subregionie łomżyńskim	Forma prawna	Branże
1	Fundacja Zdrowa Żywność	fundacja	• gastronomia
2	Ffundacja L	fundacja	• edukacja i kultura
3	Fundacja Student na Swoim	fundacja	• rekreacja, turystyka i zakwaterowanie • usługi komunalne
4	Fundacja POMÓŻMY ZUZI z Grajewa	fundacja	• budownictwo
5	FUNDACJA WYNAJME 24H	fundacja	• rekreacja, turystyka i zakwaterowanie • usługi komunalne
6	FUNDACJA HANDEL BEZ OGRANICZEŃ	fundacja	• rekreacja, turystyka i zakwaterowanie • handel i pozostałe usługi
7	FUNDACJA INICJATYW LOKALNYCH MEDIA POLSKA	fundacja	• usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej • handel i pozostałe usługi
8	FUNDACJA JUST EDU CONSULTING	fundacja	• edukacja i kultura
9	Fundacja Dwa Serca	fundacja	• usługi komunalne • rekreacja, turystyka i zakwaterowanie

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

10	FUNDACJA JA I TY	fundacja	• edukacja i kultura • usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej • handel i pozostałe usługi
11	FUNDACJA DR OTIS	fundacja	• edukacja i kultura • zdrowie i uroda
12	Spółdzielnia Socjalna Concordia	spółdzielnia socjalna	• usługi komunalne • dom i ogród • handel i pozostałe usługi
13	Spółdzielnia Socjalna Łomżanka	spółdzielnia socjalna	• gastronomia
14	Spółdzielnia Socjalna Alexis w Łomży	spółdzielnia socjalna	• pozostała produkcja i przemysł
15	Spółdzielnia Socjalna Poezja Smaku	spółdzielnia socjalna	• gastronomia
16	Spółdzielnia Socjalna Kofisport	spółdzielnia socjalna	• rekreacja, turystyka i zakwaterowanie
17	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA FENIX W ŁOMŻY	spółdzielnia socjalna	• handel i pozostałe usługi • informatyka
18	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA GRYFIN W ŁOMŻY	spółdzielnia socjalna	• informatyka
19	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA UŚMIECH ZDROWIA	spółdzielnia socjalna	• zdrowie i uroda
20	NATURALL SP Z O.O.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• handel i pozostałe usługi

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy przedsiębiorstw społecznych za grudzień 2018 r.

Tabela 7. Przedsiębiorstwa społeczne aktywnie działające na terenie subregionu suwalskiego w 2018 r.

Lp.	PS w subregionie suwalskim	forma prawna	Branże
1	Spółdzielnia Socjalna "Ostoja" w Sokółce	spółdzielnia socjalna	• usługi socjalne • usługi komunalne gastronomia
2	Spółdzielnia Socjalna AFRA	spółdzielnia socjalna	• rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo
3	Spółdzielnia Socjalna Jedynečka	spółdzielnia socjalna	• usługi socjalne • edukacja i kultura
4	Spółdzielnia Socjalna ART- BOX w Leszczewie	spółdzielnia socjalna	• usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej
5	Spółdzielnia Socjalna Smyk i Smyczek	spółdzielnia socjalna	• edukacja i kultura
6	Spółdzielnia Socjalna Hańcza	spółdzielnia socjalna	• gastronomia
7	Handlowo Usługowa Spółdzielnia Socjalna "Famaco" z siedzibą w Augustowie	spółdzielnia socjalna	• gastronomia • pozostała produkcja i przemysł
8	Homobonus sp. z o.o.	Spółdzielnia socjalna	• edukacja i kultura
9	Spółdzielnia Socjalna dla Zdrowia w Jaświłach	Spółdzielnia socjalna	• zdrowie i uroda

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

10	Spółdzielnia Socjalna Fenix w Nowym Dworze	spółdzielnia socjalna	• usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej • Informatyka
11	Perspektywa Sp.z.o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• rekreacja, turystyka i zakwaterowanie
12	Lady Klaun Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• rekreacja, turystyka i zakwaterowanie
13	Sery Basi sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo
14	Ecoclean Sp.z.o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• usługi komunalne
15	Błysk Sp. z o. o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• usługi komunalne
16	Jarnex Sp. z o. o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• budownictwo
17	Gryf Sp. z o. o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej • handel i pozostałe usługi
18	Dzielnia Wiedzy sp. z.o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• edukacja i kultura
19	"Gattino" Sp. zo.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	• gastronomia • handel i pozostałe usługi • usługi socjalne
20	Dom Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	spółka non profit (sp. z o.o.)	• gastronomia
21	Przedsiębiorstwo Społeczne Macierzanka Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	spółka non profit (sp. z o.o.)	• gastronomia • handel i pozostałe usługi
22	Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych	stowarzyszenie	• usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy przedsiębiorstw społecznych za grudzień 2018 r.

Ponadto na terenie subregionu suwalskiego działa Przedsiębiorstwo Społeczne „Galeria Smaku sp. z o.o.”, które zostało założone w 2018 r. jako pierwsze w regionie (ul. Rynek Zygmunta Augusta 27, 16-300 Augustów, galeriasmaku@sisg.org.pl, 601 373 641).

Dokonując analizy branż poszczególnych przedsiębiorstw społecznych dowiadujemy się, że na terenie województwa podlaskiego dominują podmioty realizujące usługi w zakresie handlu, edukacji i kultury, gastronomii, usług dla firm, organizacji i administracji publicznej. Poniżej przedstawiono szczegółowe informacje w przedmiotowym temacie.

Wykres 5. Branże w jakich działają przedsiębiorstwa społeczne z terenu województwa podlaskiego

Branża	Liczba PS
handel i pozostałe usługi	16
edukacja i kultura	14
gastronomia	11
usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej	11
rekreacja, turystyka i zakwaterowanie	10
usługi komunalne	9
budownictwo	4
usługi socjalne	4
zdrowie i uroda	4
dom i ogród	3
informatyka	3
pozostała produkcja i przemysł	3
motoryzacja	2
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	2
produkcja i przetwórstwo żywności	1
ekonomia	0
produkcja mebli	0
usługi ochroniarskie	0
Suma	97

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy przedsiębiorstw społecznych za grudzień 2018 r.

3.2 Spółdzielnie socjalne

Najbardziej popularną formą prawną wśród przedsiębiorstw społecznych są spółdzielnie socjalne. Są to podmioty, które łączą w sobie cechy przedsiębiorstwa oraz organizacji pozarządowej, pozostając przy tym na styku sektora biznesowego i społecznego. Funkcjonowanie spółdzielni socjalnych regulowane jest Ustawą o spółdzielniach socjalnych z dn. 27.04.2006 r. Doświadczenia ostatniego dziesięciolecia w skali kraju pokazują, że zainteresowanie ideą spółdzielczą rośnie. W latach 2009–2012, liczba spółdzielni socjalnych w Polsce zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) potroiła się. W następnych latach następował dalszy wzrost zarejestrowanych podmiotów. O ile na koniec 2013 r. w KRS zarejestrowanych było 936 spółdzielni socjalnych, to na koniec listopada 2016

r. było 1395 spółdzielni, a obecnie zarejestrowanych jest 1627 podmiotów⁴. Praktyka stosowania ustawy i wynikające z niej doświadczenia przyniosły jej trzykrotną nowelizację. W dniu 31 marca 2018 roku weszła w życie znowelizowana *Ustawa o spółdzielniach socjalnych*, która oferuje większe wsparcie finansowe dla spółdzielni socjalnych, ułatwienia w ich zakładaniu i funkcjonowaniu czy umożliwienie tworzenia konsorcjów spółdzielczych. Najważniejsze zmiany dotyczą następujących kwestii:

✓ **Liczba założycieli i nowy profil spółdzielni**

Zmiany w dotychczasowych przepisach mają na celu ułatwienie zakładania spółdzielni socjalnych dzięki warunkowemu zmniejszeniu liczby założycieli z pięciu do trzech osób, o ile pozostały skład członkowski zostanie uzupełniony w ciągu 12 miesięcy. Co ważne, członkami spółdzielni muszą być co najmniej dwie osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Na uwagę zasługuje też wprowadzenie nowego profilu spółdzielni socjalnej. Chodzi o spółdzielnię socjalną o charakterze usługowym.

✓ **6 miesięcy na zmiany w statucie spółdzielni**

W myśl znowelizowanej ustawy spółdzielnie socjalne mają 6 miesięcy na dostosowanie swoich statutów do wymogów określonych w nowych przepisach.

✓ **Konsorcjum spółdzielcze**

Kolejne zmiany dotyczą umożliwienia spółdzielniom socjalnym tworzenia konsorcjum spółdzielczego w formie umowy. Regulacja pozwoli spółdzielniom wspólnie organizować sieć produkcji, handlu i usług, promować działania spółdzielcze oraz wspólnie występować w zamówieniach publicznych.

✓ **Środki na utworzenie stanowiska pracy**

Ustawa wprowadza nowy instrument wsparcia. Chodzi o środki na utworzenie stanowiska pracy w wysokości do sześciokrotności przeciętnego wynagrodzenia.

✓ **Finansowanie kosztów wynagrodzenia**

Dzięki zmianie ustawy spółdzielnie socjalne mogą ubiegać się o środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla bezrobotnego lub poszukującego pracy opiekuna osoby

⁴ <https://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie/ekonomia-spoleczna-i-solidarna/art,9492,sejm-przyjal-zmiany-w-ustawie-o-spoldzielniach-socjalnych.html>

niepełnosprawnej bądź też poszukujących pracy bez zatrudnienia lub niewykonujących innej pracy zarobkowej. Utworzenie stanowiska pracy dla ww. kategorii osób może zostać objęte wsparciem w wysokości do kwoty minimalnego wynagrodzenia przez 6 miesięcy.

✓ **Pieniądze z PFRON**

W myśl dotychczasowych przepisów osoby niepełnosprawne mogły otrzymać środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Po zmianach istniejąca forma wsparcia została zastąpiona możliwością ubiegania się w PFRON o środki na podjęcie działalności gospodarczej w ramach spółdzielni socjalnej, a dodane zostały nowe instrumenty wsparcia na utworzenie stanowiska pracy w spółdzielni socjalnej dla skierowanych osób bezrobotnych i poszukujących pracy będących jednocześnie osobami niepełnosprawnymi.

✓ **Wzmocnienie reintegracji społecznej i zawodowej**

Nowelizacja ustawy doprecyzowuje cel działania spółdzielni socjalnej. Wskazano, że spółdzielnia socjalna działa na rzecz reintegracji zawodowej i społecznej nie tylko członków spółdzielni, ale również na rzecz pracowników spółdzielni zagrożonych wykluczeniem społecznym.

✓ **Refundacja składek i kosztów pracodawcy**

Nowe przepisy przewidują również możliwość refundacji składek na ubezpieczenia społeczne oraz części kosztów pracodawcy opłacanych za pracowników spółdzielni socjalnej niebędących jej członkami, ale jednocześnie będących osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym

✓ **Praktyki zawodowe**

Kolejną nowością jest możliwość odbycia nieodpłatnych praktyk zawodowych u pracodawcy, w tym spółdzielni socjalnej, przez osobę niepełnosprawną realizującą indywidualny program rehabilitacji zawodowej w ramach warsztatu terapii zajęciowej.

Według danych Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych, w Polsce w 2018 r. na terenie całej Polski działało łącznie 1509 spółdzielni socjalnych. W roku 2016 było ich 2796. Najwięcej spółdzielni socjalnych funkcjonuje w województwach: wielkopolskim, śląskim oraz mazowieckim. Województwo podlaskie, pod względem

liczebności spółdzielni socjalnych znajduje się na ostatnim miejscu w rankingu województw, co potwierdzają poniższe dane.

Tabela 8. Spółdzielnie socjalne według województw w latach 2016-2018

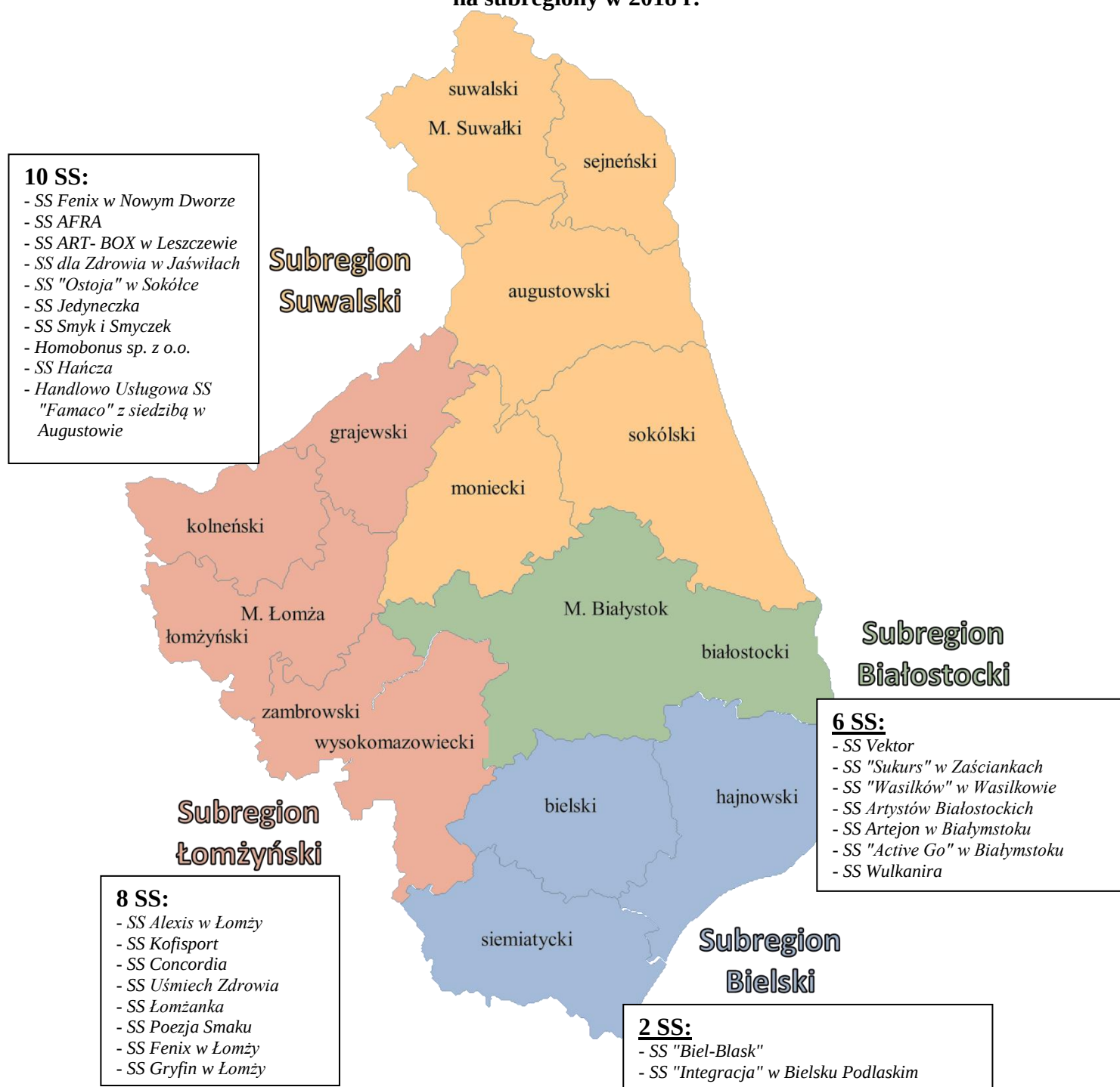
Województwo	2016	2017	2018
Wielkopolskie	154	207	207
Śląskie	107	161	158
Mazowieckie	122	139	145
Warmińsko-mazurskie	94	106	104
Małopolskie	89	101	103
Lubuskie	50	100	102
Podkarpackie	96	87	95
Lubelskie	92	89	91
Dolnośląskie	79	90	90
Łódzkie	83	80	78
Kujawsko-pomorskie	65	75	75
Zachodniopomorskie	61	71	68
Pomorskie	66	68	66
Świętokrzyskie	45	48	45
Opolskie	38	46	45
Podlaskie	46	41	45
	1287	1509	1517

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ogólnopolskiego Katalogu Spółdzielni Socjalnych, www.spoldzielniesocjalne.org (dane na dzień 30.05.2018 r.)

Według najaktualniejszych danych Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych (OZRSS) na terenie województwa podlaskiego zarejestrowanych jest 45 spółdzielni socjalnych. Liczba ta dotyczy podmiotów zarejestrowanych w KRS nie będących w stanie formalnej likwidacji, ale też podmiotów zarejestrowanych lecz aktualnie nieaktywnych gospodarczo.

Według danych zebranych przez Biuro Projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku czynną działalność na koniec 2018 roku na terenie województwa podlaskiego prowadziło **35 spółdzielni socjalnych**. Liczba ta wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 75%.

Mapka 2. Spółdzielnie socjalne w województwie podlaskim z podziałem na subregiony w 2018 r.

Źródła: opracowanie własne

W poniższym zestawieniu tabelarycznym przedstawiono dane nt. liczby spółdzielni socjalnych na terenie województwa podlaskiego działających aktywnie na przestrzeni kilku ostatnich lat. Jak pokazuje dane liczba spółdzielni zmienia się z roku na rok.

Tabela 9. Liczba spółdzielni socjalnych w województwie podlaskim w latach 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba spółdzielni socjalnych	17	40	37	24	20	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS

Sytuacja ta w dużej mierze zależy od realizacji projektów finansowanych zarówno ze środków Unii Europejskiej, jak i funduszy krajowych. Jak każde przedsięwzięcie biznesowe spółdzielnie socjalne również poddawane są przez rynek naturalnej weryfikacji. Część podmiotów nie jest w stanie zbudować sobie stabilnego przychodu pozwalającego na dalsze funkcjonowanie. W takiej sytuacji pozostaje likwidacja bądź zawieszenie działalności.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym zaprezentowano informacje na temat głównych przyczyn zamykania PES w województwie podlaskim.

Tabela 10. Przyczyny zamykania/zawieszania PES w województwie podlaskim (N=15)

Problemy wewnętrzne	
Problem	Uszczegółowienie problemu
Nieumiejętne zarządzanie przedsiębiorstwem	○ Konieczność organizacji pracy zespołu ○ Konieczność załatwiania formalności ○ Konieczność pozyskiwania zleceń ○ Brak doświadczenia w zarządzaniu ○ Brak znajomości przepisów
Brak konkurencyjności PES	○ Konieczność zdobycia i utrzymania pozycji konkurencyjnej na rynku ○ Konieczność ciągłego rozwoju podmiotu ○ Konieczność monitorowania konkurencji ○ Brak odpowiedniego doświadczenia oraz brak możliwości jego pozyskania ○ Nieodpowiednia reklama i marketing ○ Niedopasowanie oferty do potrzeb rynku
Problemy finansowe	○ Koszty przewyższające przychody ○ Brak rentowności PES ○ Zachęta finansowa głównym powodem zakładania PES
Problemy kadrowe	○ Brak odpowiedniego przygotowania do

	podejmowania działalności zawodowej ○ Nieodpowiednie przygotowanie do integracji społecznej ○ Konflikty między współpracownikami ○ Brak motywacji ○ Zniechęcenie niepowodzeniami
Problemy zewnętrzne	
Problem	Uszczegółowienie problemu
Problemy finansowe	○ Nieefektywne dofinansowanie – koncentracja wsparcia na tworzeniu nowych podmiotów ○ Zakończenie finansowania zewnętrznego
Konkurencja	○ Duża konkurencja w branżach, w których działają PES
Brak świadomości społeczeństwa odnośnie działalności podmiotów ekonomii społecznej	○ Negatywne skojarzenia ○ Brak wiedzy na temat zasad działania PES
Brak wsparcia zewnętrznego	○ Nieprzychylność samorządów lokalnych do zlecania zadań

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania „Kondycja sektora ekonomii społecznej w województwie podlaskim”, ROPS w Białymstoku 2016

Do problemów wewnętrznych zaliczyć można brak odpowiedniego zarządzania przedsiębiorstwem. Podmioty te muszą mierzyć się z wyzwaniami takimi, jak inne przedsiębiorstwa, w tym z: odpowiednią organizacją pracy zespołu, pozyskiwaniem zleceń, załatwianiem wielu formalności. Obowiązki te spadają zazwyczaj na osobę zarządzającą. W wielu przypadkach, brak doświadczenia tej osoby oraz nieposiadanie odpowiednich umiejętności zarządczych powodują konieczność zamknięcia podmiotu. Można było by tego uniknąć, gdyby posiadali oni szerszą wiedzę o zarządzaniu, bądź mogli korzystać z bezpłatnego, profesjonalnego wsparcia zewnętrznego.

Większość spółdzielni socjalnych w województwie podlaskim działała w branżach, które charakteryzują się niskimi kosztami wejścia na rynek, np. prace porządkowe, budowlane, opiekuńcze czy gastronomiczne, co z kolei powoduje dużą konkurencję. Duża konkurencja, w połączeniu z brakiem odpowiedniego doświadczenia biznesowego, niejednokrotnie zmusza przedsiębiorców do zakończenia działalności. Bardzo ważnym czynnikiem mającym bezpośredni wpływ na rozpad PES są również problemy z dobraniem odpowiedniej kadry. Osoby, pochodzące z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, często mają problem z właściwym wykonywaniem obowiązków zawodowych. Wśród współpracowników dochodzi też do konfliktów prywatnych. Współpraca w PES opiera się na

relacjach z obcymi sobie osobami, które pochodzą z różnych środowisk, mają różne poglądy, priorytety oraz zamiary. Zdarza się, że nie zważając na rentowność danej jednostki działania wykonywane są w zamiarze wyłącznie chęci własnego zysku lub innych korzyści materialnych, uzyskanych kosztem całej organizacji.

Często, powodem zamknięcia działalności jest również zniechęcenie się brakiem powodzenia przedsięwzięcia i brakiem motywacji do przezwyciężenia przeszkód. Do głównych powodów zamknięcia sporej części organizacji zaliczyć należy brak rentowności podejmowanych działań. Celem znacznej części podmiotów ekonomii społecznej (w tym spółdzielni socjalnych) jest wypracowanie zysku. Niejednokrotnie, utrata płynności finansowej, była przyczyną likwidacji wielu przedsiębiorstw społecznych.

Do problemów zewnętrznych należy zaliczyć brak odpowiedniego wsparcia finansowego. Dotychczasowe wsparcie finansowe skupia się w zasadniczej mierze na tworzeniu nowych podmiotów ekonomii społecznej (dotyczy głównie spółdzielni socjalnych). W późniejszej fazie działania, kiedy podmioty nie są jeszcze autonomiczne finansowo, nie mogą pozyskać finansowania, co często prowadzi do zamknięcia działalności. Niejednokrotnie, wizja pozyskania wsparcia finansowego na założenie działalności, jest głównym powodem do otwarcia podmiotu, po zakończeniu wymaganego okresu, zarządzający nie potrafią utrzymać działalności. W przypadku podmiotów innych niż spółdzielnie socjalne, finansowanie zewnętrzne umożliwia prowadzenie działalności określonej w programie. Po zakończeniu finansowania i wypełnieniu wszystkich założeń programu często kończy się działalność podmiotu. Dużym utrudnieniem dla podmiotów ekonomii społecznej jest niska świadomość społeczna dotycząca zasad ich funkcjonowania. Niejednokrotnie przedstawiciele PES zmuszeni są do wyjaśniania podstaw działalności swoich przedsiębiorstw, co nie wpływa pozytywnie na chęć kontynuowania działalności. Działalność konkurencji to aspekt, na który przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej nie mają bezpośredniego wpływu. Duże nasilenie firm o podobnym zakresie usług i produktów to jeden z ważniejszych czynników, mających wpływ na to, że wiele podmiotów ekonomii społecznej z terenu województwa podlaskiego zamyka swoją działalność.

3.3 Spółdzielnie Inwalidów i Niewidomych

Spółdzielnie Inwalidów i Niewidomych posiadają status Zakładu Pracy Chronionej. Jest ich w kraju **350**. Spółdzielczość inwalidów to przede wszystkim sklepy, zakłady produkcyjne, usługowe - świadczące także usługi dozoru mienia czy sprzątania. W spółdzielniach inwalidzkich zatrudnionych jest ogółem **około 27000** osób. Około **82%** tej liczby to zatrudnieni inwalidzi z różnym stopniem niepełnosprawności. Spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych dużą wagę przykładają do działań związanych z rehabilitacją zatrudnionych osób niepełnosprawnych. Co druga z nich prowadzi zakładowy ośrodek zdrowia i rehabilitacji. Znaczna część osób niepełnosprawnych zatrudnionych w spółdzielni uczestniczy w turnusach rehabilitacyjnym. Indywidualnym programem rehabilitacji objętych jest prawie 28% osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Działalność tę finansowo zasila zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych. System dofinansowania pozwala zakładom kompensować podwyższone koszty zatrudnienia niepełnosprawnych, co pozwala oferować produkty i usługi najwyższej jakości i w ten sposób umożliwia skuteczne konkurowanie na wolnym rynku. Z informacji uzyskanych od Krajowej Rady Spółdzielczej na terenie województwa podlaskiego funkcjonuje 10 Spółdzielni Inwalidów i Niewidomych (o 2 mniej niż w roku poprzednim).

3.4 Zakłady Pracy Chronionej

Zakład pracy chronionej jest przedsiębiorstwem przystosowanym do zatrudniania osób z wyższymi stopniami niepełnosprawności. Do głównych celów jego funkcjonowania należy nie tylko wypracowanie zysku, jak w każdej firmie, ale także aktywizacja zawodowa osób, które nie poradziłyby sobie na otwartym rynku pracy w oparciu o *ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*. Decyzję w sprawie nadania statusu zakładu pracy chronionej wydaje Wojewoda. By otrzymać taki status przedsiębiorstwo musi:

- *prowadzić działalność gospodarczą przez co najmniej 12 miesięcy;*
- *zatrudniać co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na etaty;*
- *przez co najmniej 6 miesięcy osiągać następujące wskaźniki zatrudnienia osób niepełnosprawnych: co najmniej 50%, w tym co najmniej 20% ogółu zatrudnionych,*

stanowią osoby ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności albo co najmniej 30% pracowników stanowią osoby niewidome, psychicznie chore lub upośledzone umysłowo, zaliczone do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;

- posiadać obiekty i pomieszczenia odpowiadające przepisom oraz zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy, spełniające wymagania dostępności do nich i uwzględniające potrzeby niepełnosprawnych w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higienicznosanitarnych i ciągów komunikacyjnych;*
- zapewnić doraźną i specjalistyczną opiekę medyczną, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne.*

Dane ogólnopolskie Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych wskazują na fakt, iż na koniec czerwca 2018 r. na terenie kraju działało 975 zakładów pracy chronionej, aż o 63 jednostki mniej niż w roku 2017. W 2018 r. ZPCh zatrudniały łącznie 153 430 osób, w tym 12 157 osób niepełnosprawnych. W stosunku do roku poprzedniego liczba ta spadła o 12 818 osób (w tym o 9 038 osób niepełnosprawnych).

Z informacji pozyskanych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku wynika, że na terenie województwa podlaskiego w 2018 r. aktywnie działało 19 zakładów pracy chronionej. W porównaniu do roku 2017 liczba ta spadła o 6 ZPCh. Szczegółowe informacje na temat aktywnych podmiotów oraz szczegółów ich funkcjonowania przedstawiono w poniższym zestawieniu.

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 11. Zakłady Pracy Chronionej w województwie podlaskim w 2019 r.

L.p.	Nazwa zakładu	Dane teleadresowe	Rodzaj produkcji/usługi
1	Podlaska Spółdzielnia Pracy „JUBILAT”	15 – 875 Białystok ul. Krakowska 5 tel. 85 748 70 50 85 748 70 51 email: jubilat@pspjubilat.com.pl www.pspjubilat.com.pl	usługi: porządkowe, ochrona mienia, zdalne monitorowanie, montaż instalacji alarmowych, plakatowanie
2	Spółdzielnia Inwalidów „SPINWAR”	15 – 471 Białystok ul. Chmielna 21 tel. 85 675 01 77 tel. 85 745 67 34 email: marketing@spinwar.pl www.spinwar.pl	produkcja szerokiego asortymentu wyrobów gospodarstwa domowego (m.in. blachy i formy do pieczenia, tortownice, patelnie)
3	Spółdzielnia SNB	15 – 025 Białystok ul. Kraszewskiego 26/2 tel. 85 745 67 70 85 745 67 71 email: snb@snb.pl www.snb.pl	produkcja szerokiego asortymentu wyrobów gospodarstwa domowego (m.in. blachy i formy do pieczenia, tortownice, patelnie)
4	„DIKPAK” spółka jawna J. Dołęgowski., R. Ignaciuk, R. Kasjański	15-530 Białystok- Zaścianki ul. Usługowa 13 tel. 85 741 86 09 fax. 85 741 85 14 18-210 Szepietowo ul. Przemysłowa 1 tel. 86 275 01 01 e-mail: dikpak@dikpak.com.pl www.dikpak.com.pl	produkcja szerokiej gamy wyrobów z folii (m.in. torebki, worki na śmieci i do selektywnej zbiórki odpadów)
5	Przedsiębiorstwo Produkcyjne „D.K. LAMIN” spółka jawna P. Daniluk, W. Kiersnowski	15-522 Białystok Zaścianki Szosa Baranowicka 72 d tel. 85 741 89 00 fax. 85 741 86 37 www.dklamin.com.pl	produkcja folii, laminatów, opakowań (w tym do artykułów spożywczych), wykonywanie nadruków techniką fleksograficzną
6	Impel Security Polska Sp. z o. o. Wrocław, Biuro Terenowe w Białymstoku	15-085 Białystok ul. Branickiego 17 d tel. 85 732 04 87 fax. 85 732 03 13 infolinia 800 190 911 (71 711 00 00) e-mail cc.info@impel.pl www.impelsecurity.pl	ochrona osób i mienia
7	Impel Cleaning Sp. z o.o. - Wrocław, Oddział w Białymstoku	15-085 Białystok ul. Branickiego 17 a (III piętro) tel. 85 732 04 35 e-mail: cok@impel.com.pl www.impel.pl	usługi porządkowo - czystościowe

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

8	Telewizja Kablowa „VECTRA” S.A., Zakład w Białymstoku	15-073 Białystok ul. Starobojarska 27 tel. 58 624 83 52 e-mail: bialystok@vectra.pl www.vectra.pl	usługi: telewizja kablowa, Internet i telefonia
9	Przedsiębiorstwo Usługowe „ROKA” w Piotrkowie Trybunalskim Region Północny Oddział w Olsztynie Filia w Białymstoku	15-110 Białystok ul. Fabryczna 1 tel.:85 675 00 44 fax.:85 719 13 95 e-mail:bialystok@roka.pl www.roka.pl	usługi porządkowe (sprzątanie)
10	Inwemer - System Spółka z o.o. Piotrków Trybunalski mikroregion Białostocki	15-443 Białystok ul. J. Piłsudskiego 11/2 tel. 509 939 434 bialystok@inwemer.pl www.inwemer.pl	usługi porządkowe dla firm i instytucji, obsługa techniczna nieruchomości usługi ochrony agencja pracy tymczasowej
11	Spółdzielnia Inwalidów Głuchych im. J. Rogowskiego „SIGNA”	16-070 Choroszcz ul. Warszawska 52 tel. 85 719 11 63 fax. 85 719 13 95 e-mail:kontakt@signa.biz.pl www.signa.biz.pl	przetwórstwo i hurtownia tworzyw sztucznych, skup odpadów z tworzyw sztucznych, recykling, nadruk na opakowaniach, metalizacja próżniowa, sprzedaż zniczy
12	Polska Grupa Farmaceutyczna spółka S.A.	18-400 Łomża ul. Nowogrodzka 151 A tel. 86 215 56 56 fax. 86 216 77 29 e-mail: sekretariat_lomza@pgf.com.pl www.pgflomza.pl	handel artykułami farmaceutycznymi i drogeryjnymi, usługi medyczne
13	Zakłady Spożywcze „BONA” Spółka z o.o.	18-400 Łomża ul. Fabryczna 9 A tel. 86 216 01 71 fax. 86 216 01 85 e-mail: bona@bonavita.com.pl www.bona.lomza.pl Biuro handlowe 15-113 Białystok ul. Gen. W. Andersa 38, lok. 306 tel./fax. 85 662 36 06	produkcja spożywcza (majonez, musztarda, syropy, sosy, keczup)
14	PPHU „OKRUSZEK” Spółka jawna E. Gadomska	18-400 Łomża ul. Przykoszarowa 16 tel. 86 212 55 19 fax: 86 218 03 75 e-mail: okruszekzpchr@wp.pl www.okruszek.eu	
15	Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Okręgowy w Łomży	18-400 Łomża ul. Sikorskiego 222 tel./fax. 86 218 23 28 http://www.pkpslomza.pl	usługi pomocy społecznej
16	„HETMAN” spółka jawna	18-500 Kolno ul. Kolejowa 7 tel. 86 27 84 193 e-mail:hetman@hetman-kolno.pl www.hetman-kolno.pl	produkcja odzieży roboczej, wykonywanie nadruków na odzieży

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

17	Spółdzielnia Inwalidów "SPINS"	19-230 Szczuczyn ul. Kilińskiego 19 A tel. 862735128 fax. 862725607 marketing@spins.pl www.spins.pl	produkcja wyrobów chemii gospodarczej i kosmetyków
18	Biuro Ochrony POSEJDON	15-399 Białystok ul. Handlowa 7 lok. 114 tel./fax. 85 878 23 07 e-mail: posejdon6@vp.pl www.bialystokochrona.pl	ochrona osób i mienia
19	JARHEAD Sp. z o.o.	15-062 Białystok ul. Warszawska 43 lok. 3 Tel +48 603 77 11 60 fax: +48 (022) 300 83 41 biuro@jarhead.com.pl www.jarhead.com.pl	ochrona osób i mienia, monitoring

Źródło: Zakłady Pracy Chronionej i Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie podlaskim – informacja lokalna, WUP w Białymstoku, Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, Białystok-Łomża-Suwałki 2019

3.5 Jednostki reintegracyjne: CIS, KIS, WTZ, ZAZ

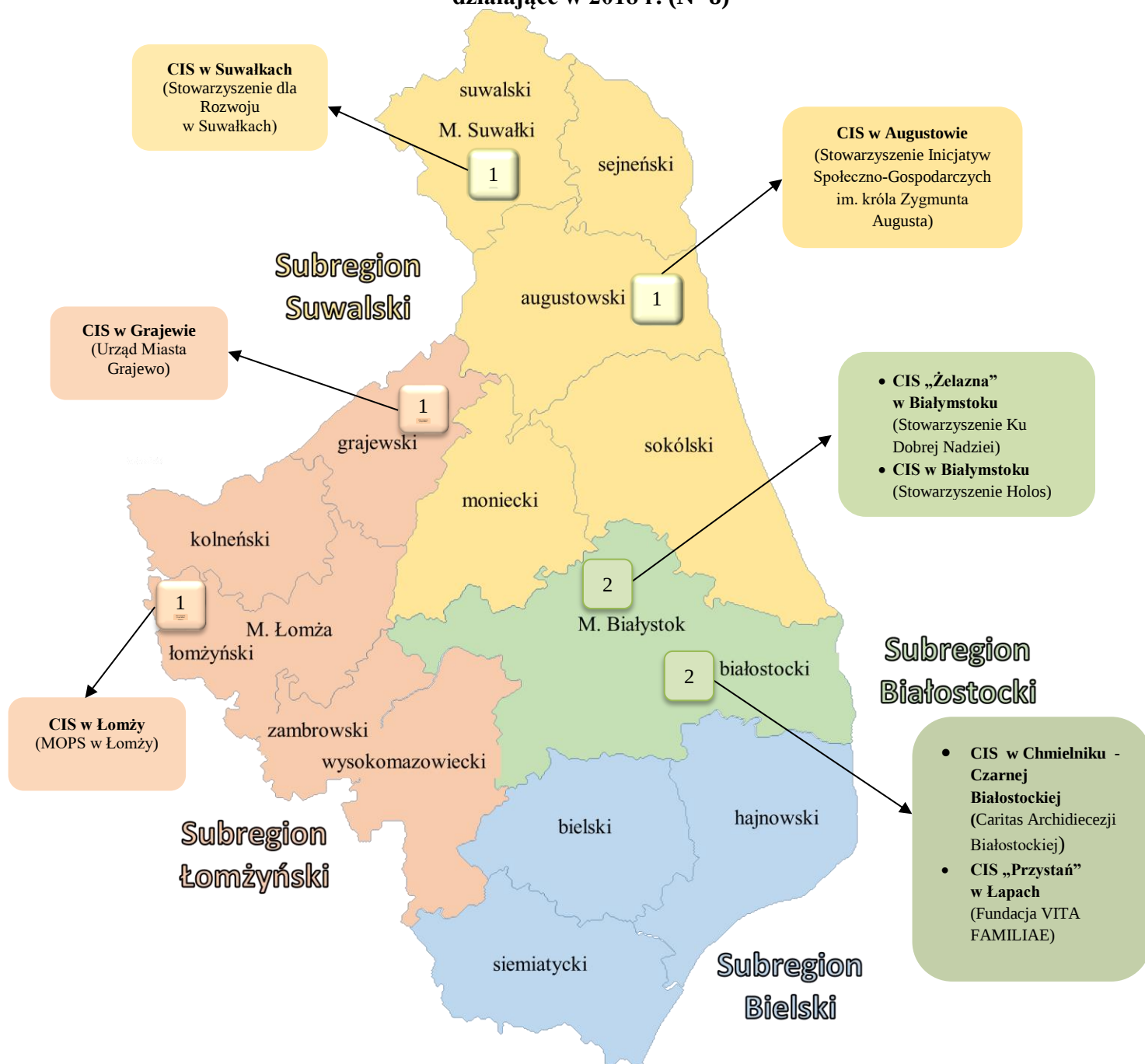
Centra Integracji Społecznej

Centrum Integracji Społecznej (CIS) to jednostka organizacyjna utworzona przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową, realizującą reintegrację zawodową i społeczną poprzez prowadzenie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym programów edukacyjnych, obejmujących m.in. nabywanie umiejętności zawodowych, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie innych umiejętności niezbędnych do codziennego życia. CIS nie jest samodzielnym podmiotem prawnym lecz formą prawną adresowaną do instytucji oraz organizacji pozarządowych pracujących z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym⁵. Głównym celem Centrum Integracji Społecznej jest aktywizacja zawodowa i społeczna osób długotrwale bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Centrum Integracji Społecznej jest miejscem, które daje szansę na ponowne włączenie się do życia społecznego oraz prawidłowe pełnienie ról zawodowych i rodzinnych przez uczestników CIS. Podejmowane przez Centrum działania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej dążą do usamodzielnienia uczestników i wyprowadzenia ich poza system pomocy społecznej. Podstawą prawną umożliwiającą funkcjonowanie CIS jest ustawa o zatrudnieniu socjalnym z 13 czerwca 2003 r., która określa zasady tworzenia i działalności Centrów Integracji Społecznej, definiuje pojęcie wykluczenia społecznego, określa warunki uczestnictwa.

Dane Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku pozyskane z badań własnych informują, że na terenie województwa podlaskiego w 2018 r. aktywnie działało **8 Centrów Integracji Społecznej**. Dwa Centra prowadzone były przez jednostki samorządu terytorialnego (Łomża i Grajewo), pozostałe prowadziły organizacje pozarządowe.

⁵ <http://rynekpracy.org/x/413658>

Mapka 3. Centra Integracji Społecznej w województwie podlaskim działające w 2018 r. (N=8)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych ROPS oraz wyników OZPS za rok 2018

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Tabela 12. Centra Integracji Społecznej w województwie podlaskim
działające w 2018 r. (N=8)**

Lp.	Centrum Integracji Społecznej	adres	telefon	e-mail
1	Centrum Integracji Społecznej przy Stowarzyszeniu Dla Rozwoju w Suwałkach	ul. Szkolna 7 16-400 Suwałki	519 477 450	ewaset@wp.pl
2	Centrum Integracji Społecznej w Grajewie	Os. Południe 36/1 19-200 Grajewo	794 670 100 86 261 12 50	cis@um.grajewo.pl
3	Centrum Integracji Społecznej "Żelazna" Stowarzyszenie "Ku Dobrej Nadziei"	ul. Grunwaldzka 76 15-893 Białystok	881 321 900	kudobrej@gmail.com
4	Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Centrum Integracji Społecznej w Augustowie	ul. Mostowa 12 d 16-300 Augustów	87 643 01 00	sisg@sisg.org.pl
5	Caritas Archidiecezji Białostockiej, CIS Białystok	ul. Warszawska 32 15-077 Białystok	85 651 90 08	bialystok@caritas.pl, amakicka@caritas.pl
6	Centrum Integracji Społecznej w Łomży	ul. Dworna 23B 18-400 Łomża	601 241 828	radosław.karol.olszewski@ gmail.com
7	Centrum Integracji Społecznej HOLOS w Białymstoku	ul. Popiełuszki 82A 15-001 Białystok	85 873 90 67	holos.biuro@gmail.com
8	Centrum Integracji Społecznej "Przystań" w Łapach	ul. Leśnikowska 54 18-100 Łapy	85 715 68 13	biuro@cislapy.pl

Kluby Integracji Społecznej

Jednym z podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej są Kluby Integracji Społecznej (KIS). Są to jednostki, których celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. To jednostka pomagająca samo organizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzające do tworzenia własnych miejsc pracy. KIS zostaje powołany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową.

Dane z rejestru prowadzonego przez Podlaski Urząd Wojewódzki informują, że w 2018 r. na terenie województwa podlaskiego zarejestrowanych było **7 klubów integracji społecznej** (o 1 KIS więcej niż w roku 2017). Kluby wpisane do rejestru Wojewody przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Kluby Integracji Społecznej w województwie podlaskim w 2018 r.

Lp.	Dane podmiotu prowadzącego KIS	Dane KIS	Data utworzenia KIS	Data rozpoczęcia działalności KIS	Imię i nazwisko osoby kierujące KIS	Data wpisu KIS do rejestru wojewody
1.	Suwańskie Stowarzyszenie WYBÓR 16-400 Suwałki, ul. Szpitalna 77 tel. 505215315 0000084846	Klub Integracji Społecznej „MASZ WYBÓR” 16-400 Suwałki, ul. T. Kościuszki 71, tel. 87/5662444; 502026099 e-mail: stowarzyszenie.wybor@wp.pl	4.01.2010r.	4.01.2010r.	Ewa Balik - Januszewska	8.06.2012r.
2.	Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „DROGA” 15-449 Białystok, ul. Proletariacka 21 tel. /fax 85/652-59-06 0000087872	DROGA DO PRACY – Klub Integracji Społecznej 15-449 Białystok, ul. Proletariacka 21, tel/fax 85/652-59-06 e-mail: stowdroga@wp.pl tomulewicz@op.pl	21.03.2011r.	21.03.2011r.	Anna Tomulewicz	11.06.2012r.
3.	Polskie Stowarzyszenie Doradcze i Konsultingowe 15-091 Białystok, ul. Rynek Kościuszki 2 tel./fax 85/ 6526107 e-mail biurozarzadu@polskiest	Klub Integracji Społecznej w Zabłudowie 16-060 Zabłudów, ul. Rynek 8, e-mail: kislapy@polskiestowarzyszenie.pl tel./fax 85/ 6526107	29.02.2012r.	1.03.2012r.	Anna Moskwa	20.09.2012r.

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	owarzyszenie.pl 0000221615					
4.	Polskie Stowarzyszenie Doradcze i Konsultingowe 15-091 Białystok, ul. Rynek Kościuszki 2 tel./fax 85/ 6526107 e-mail biurozarzadu@polskie stowarzyszenie.pl 0000221615	Klub Integracji Społecznej w Łapach 18-100 Łapy, ul. Dolna 4 e-mail: kiszabludow@ polskiestowarzysz enie.pl tel./fax 85/ 6526107	29.02.2012r.	1.03.2012r.	Anna Moskwa	20.09.2012r .
5.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łapach 18-100 Łapy, ul. Leśnikowska 54, e-mail mgopslapy@pro.onet.pl Uchwała nr XVI/157/11 Rady Miejskiej w Łapach z dnia 28 października 2011 r. w sprawie nadania Statutu Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Łapach.	Klub Integracji Społecznej „Sukces w działaniu” 18-100 Łapy ul. Leśnikowska 54 e-mail: mgopslapy@pro.onet.pl tel., fax 85 715 25 50	28.10.2012r.	1.01.2013r.	Urszula Andrejuk	18.12.2012r .
6.	Agencja rozwoju Regionalnego „ARES” S.A w Suwałkach 16-400 Suwałki, ul. Noniewiczza 42A tel. 8756661 wew.117,118,120 0000051749	Klub Integracji Społecznej „Agencji Rozwoju Regionalnego „ARES” S.A w Suwałkach 16-400 Suwałki, ul. Noniewiczza 42A tel. 87/56661 faks 87/5667497 e-mail: mkis@ares.suwalki.pl	15.05.2013r.	15.05.2013r.	Błażej Krynicky	15.05.2013r .
7.	Stowarzyszenie Rozwoju Obszarów Wiejskich Podlasie Radziłów, ul. Karwowska 48, 19-213 Radziłów tel. 661021171 e-mail: jankowska 12@op.pl	Klub Integracji Społecznej „Aktywni razem” Radziłów, ul. Karwowska 48 19-213 Radziłów tel. 661021171 e-mail: jankowska 12@op.pl	1.10.2018r.	1.11.2018r.	Krystyna	18.10.2018r.

Źródło: rejestr Wojewody za rok 2018, Podlaski Urząd Wojewódzki

Dane Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku informują, że w 2018 r. na terenie województwa podlaskiego aktywnie działały 2 Kluby Integracji Społecznej. Były to:

- ☐ Klub Integracji Społecznej „Sukces w działaniu” w Łapach prowadzony przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- ☐ Klub Integracji Społecznej „Aktywni Razem” w Radziłowie prowadzony przez Stowarzyszenie Rozwoju Obszarów Wiejskich Podlasie.

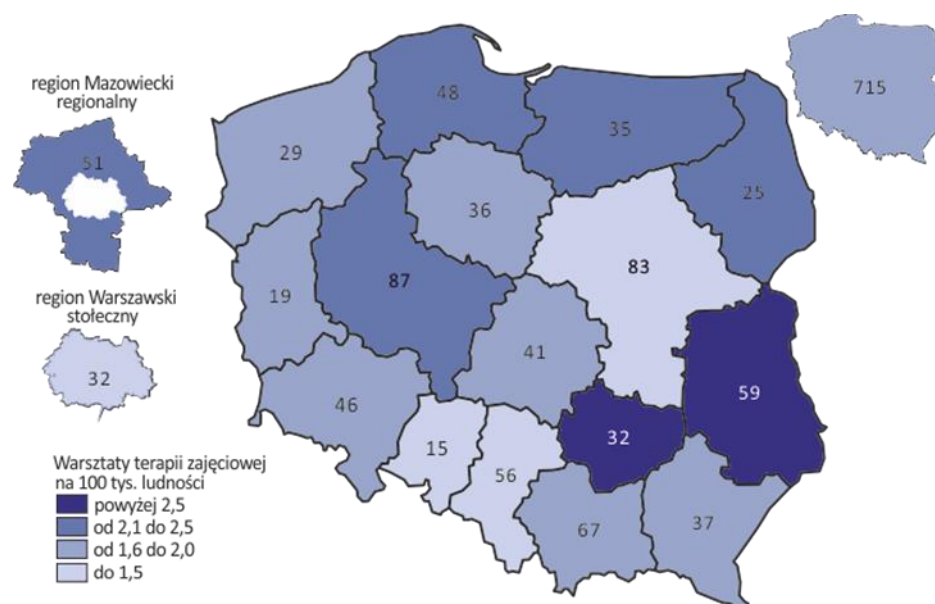
Warsztaty Terapii Zajęciowej

Warsztaty Terapii Zajęciowej to placówki powołane do rehabilitacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. Finansowane są ze środków PFRON, środków samorządowych i innych źródeł. Wśród zadań WTZ istotne miejsce zajmuje wsparcie osób niepełnosprawnych w uzyskiwaniu kompetencji do samodzielnego funkcjonowania w przestrzeni społeczno-zawodowej. Działania WTZ-ów opierają się na metodzie terapii zajęciowej oraz indywidualnej pracy z klientem. W WTZ osoby niepełnosprawne mają być wspierane w procesie wchodzenia na rynek pracy. Warsztat nie jest placówką samodzielną, ale stanowi część większej struktury organizacyjnej wyposażonej w osobowość prawną lub posiadającej zdolność do czynności prawnych. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty. Celem WTZ jest: aktywne wspomaganie procesu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz stwarzanie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacji powyższych celów służy stosowanie technik terapii zajęciowej zmierzających do usamodzielnienia uczestników, poprzez wyposażenie ich w umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także rozwijania psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy. Uczestnikami warsztatów mogą być osoby posiadające prawnie potwierdzony status niepełnosprawności, niezdolne do podjęcia pracy. Terapię prowadzoną w warsztacie realizuje się na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji uczestnika, który zawiera informacje dotyczące osoby niepełnosprawnej, planowanych działań wobec uczestnika i spodziewanych efektów tych działań.

Najaktualniejsze dane ogólnopolskie⁶ tj. dane Głównego Urzędu Statystycznego informują, że „na koniec 2017 r. aktywną działalność prowadziło 715 warsztatów terapii zajęciowej, tj. o 7 więcej niż w poprzednim roku. WTZ, najczęściej w porównaniu z innymi rodzajami jednostek reintegracji społeczno-zawodowej, prowadziły organizacje non-profit – w skali kraju były one organizatorem 77,5% warsztatów. Kolejne 18,2% WTZ działało w ramach jednostek samorządu terytorialnego i instytucji im podległych, a 4,3% prowadziły inne podmioty. Struktura WTZ ze względu na rodzaj podmiotu prowadzącego nie zmieniła się znacząco od 2016 r.”⁷

Mapka 4. Warsztaty terapii zajęciowej według województw w 2017 r.

Źródło: Notatka informacyjna Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej w 2016 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018r.

W 2017 r. najwięcej warsztatów terapii zajęciowej miało swoje siedziby w województwach wielkopolskim (12,2%) oraz mazowieckim (11,6%). Województwa, w których działało najmniej warsztatów to opolskie (2,1%), a następnie lubuskie (2,7%) i podlaskie (3,5%). W 2017 r. z zajęć w warsztatach terapii zajęciowej skorzystało 27,1 tys. osób z orzeczoną niepełnosprawnością. Przeciętnie w zajęciach w jednym WTZ uczestniczyło

⁶ Centra integracji społecznej, klubu integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej w 2017 r. – informacja sygnałna, GUS, Warszawa 2018 r.

⁷ Centra integracji społecznej, klubu integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej w 2017 r. – informacja sygnałna, GUS, Warszawa 2018 r., s. 5

38 osób niepełnosprawnych. Liczba uczestników zajęć WTZ regularnie się zwiększa. W porównaniu do 2016 r. nastąpił przyrost o ok. 0,6 tys. osób. Najwięcej uczestników zadeklarowały WTZ znajdujące się w województwie wielkopolskim (11,2% ogólnej liczby), a następnie w mazowieckim (10,2%) i śląskim (10,0%). Najmniejszą liczbą osób uczestniczących w warsztatach charakteryzowały się województwa: opolskie (1,6%) i lubuskie (2,5%)⁸.

Monitoring WPRES wykazuje, iż liczba WTZ na terenie województwa podlaskiego nie zmienia się na przestrzeni lat. Analiza danych liczbowych wskazuje na fakt, iż sytuacja WTZ na terenie województwa podlaskiego jest stabilna. Liczba warsztatów terapii zajęciowej utrzymuje się od kilku lat na tym samym poziomie – 25. Dane adresowe dotyczące WTZ w województwie podlaskim przedstawiono w poniższym zestawieniu tabelarycznym.

Tabela 14. Warsztaty Terapii Zajęciowej w województwie podlaskim działające w 2018 r.

Lp.	Powiat	WTZ	Dane adresowe			
1	augustowski	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych WTZ w Augustowie	Augustów	Portowa 12	16-300	Augustów
2	białostocki	Podlaskie Stowarzyszenie Sportowe Osób Niepełnosprawnych „START”	Ogrodniczki	Białostocka 62	16-030	Supraśl
3	białostocki	Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „RAZEM”	Czarna Białostocka	Czajkowskiego 9	16-020	Czarna Białostocka
4	białostocki	Fundacja Nowa Wola	Nowa Wola		16-050	Michałow
5	bielski	Caritas Diecezji Drohiczyńskiej	Bielsk Podlaski	Żwirki i Wigury 4	17-100	Bielsk Podlaski
6	grajewski	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych	Grajewo	Os. Południe 61	19-200	Grajewo
7	hajnowski	Parafia pw. Św. Trójcy	Hajnówka	3-go Maja 63	17-200	Hajnówka
8	kolneński	Fundacja Vita Familiae	Kolno	Wojska Polskiego 48	18-500	Kolno
9	łomżyński	Stowarzyszenie Rodzice Dzieciom Troski Specjalnej	Marianowo 5		18-421	Piątница
10	moniecki	Caritas Diecezji Białostockiej	Mońki	Al. Niepodległości 3	19-100	Mońki

⁸ Jw. s. 5

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

11	sejneński	Regionalne Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych	Sejny	1 Maja 2	16-500	Sejny
12	siemiatycki	Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr Karmelitanek Dzieciątka Jezus	Siemiatycze	Bartosza Głowackiego 2	17-300	Siemiatycze
13	siemiatycki	Stowarzyszenie Pomocy "Szansa"	Dołubowo 35		17-306	Dziadkowice
14	sokólski	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Razem"	Sokółka	Piłsudskiego 5	16-100	Sokółka
15	sokólski	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Radość Życia"	Dąbrowa Białostocka	Gen. Sulika 1	16-200	Dąbrowa Białostocka
16	suwalski	Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości	Filipów	Stefa Batorego	16-424	Filipów
17	wysokomazowiecki	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych	Kozarze		18-230	Ciechanowiec
18	wysokomazowiecki	Stowarzyszenie Pomocy "SZANSA"	Stare Racibory		18-218	Sokoły
19	zambrowski	Zgromadzenie Sióstr Służek NMPN	Szumowo	Cmentarna	18-305	Szumowo
20	Białystok	Fundacja AC	Białystok	Storczykowa 7	15-644	Białystok
21	Białystok	Caritas Archidiecezji Białostockiej	Białystok	Knyszyńska 12a	15-702	Białystok
22	Białystok	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "Jard"	Białystok	Transportowa 4	15-399	Białystok
23	Białystok	Spółdzielnia SNB	Białystok	Kraszewskiego 26/2	15-025	Białystok
24	Łomża	Zakłady Spożywcze "BONA" Sp. z o.o.	Łomża	Bernatowicza 3	18-400	Łomża
25	Suwałki	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	Suwałki	Utrata 9	16-400	Suwałki

Źródło: opracowanie własne

Miasto Białystok

1. WTZ (Caritas Archidiecezji Białostockiej) w Białymstoku

Organ prowadzący - Caritas Archidiecezji Białostockiej Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Knyszyńska 12A, 15-702 Białystok
85 673-13-01, 697 020 098
wtz.bialystok@caritas.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej istnieje od 1996 roku. Początkowo WTZ prowadzony był przez Zakład Pracy Chronionej Mag-Ton, w 2016 roku jednostkę przejął Caritas Archidiecezji Białostockiej Warsztat Terapii Zajęciowej. Warsztat jest placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych

do podjęcia zatrudnienia. Warsztat jest placówką pobytu dziennego. Do WTZ uczęszcza ok 40 osób z niepełnosprawnością intelektualną. Zajęcia w Warsztacie odbywają się 5 dni w tygodniu, od poniedziałku do piątku i trwają 7 godzin dziennie. Rehabilitacja zawodowa w Warsztacie odbywała się przede wszystkim w ramach zajęć prowadzonych w następujących pracowniach:

- Pracownia gospodarstwa domowego,
- Pracownia krawiecka,
- Pracownia plastyczna,
- Pracownia przyrodnicza,
- Pracownia rehabilitacyjna,
- Pracownia techniczna,
- Pracownia modelarska,
- Pracownia poligraficzno – komputerowa,
- Pracownia aktywizacji zawodowej

2. WTZ Spółdzielnia SNB w Białymstoku

Organ prowadzący - Spółdzielnia SNB
Kraszewskiego 26/2
15-025 Białystok
85 74 56 735
wtz@snb.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej przy Spółdzielni SNB istnieje od 1993 roku. WTZ zajmuje się rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych (głównie niewidomych i słabowidzących. WTZ tworzy osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy warunki umożliwiające rehabilitację społeczną i zawodową w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Zajęcia realizowane są w pracowniach:

- gospodarstwa domowego,
- usprawniania fizycznego,
- technicznej,
- dydaktyczno-oświatowej,
- komputerowej,

- plastycznej.

3. WTZ Białystok (Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „JARD”)

Organ prowadzący - Przedsiębiorstwo Wielobranżowe JARD

Transportowa 4

15-399 Białystok

85 74 29 138

wtz@jard.pl

WTZ powstał w 2004 roku w Białymstoku. Został on utworzony przy Przedsiębiorstwie Wielobranżowym JARD jako naturalna konsekwencja uzyskania przez P.W. JARD statusu zakładu pracy chronionej. WTZ posiada 6 pracowni tematycznych:

- krawiecką,
- plastyczną,
- gospodarstwa domowego,
- audiowizualną,
- komputerową,
- techniczną.

Każda z pracowni pod nadzorem instruktora terapii realizuje indywidualne programy terapii dla każdego z uczestników. Warsztaty dysponują doskonale wyposażoną salą odnowy, gdzie pod nadzorem rehabilitanta realizowane są programy usprawniania uczestników.

4. WTZ w Białymstoku

Organ prowadzący - Fundacja AC Wytwórnia Części Samochodowych

ul. Storczykowa 7

15-644 Białystok

85 742 32 18

WTZ funkcjonuje od września 2011 r. w ramach Fundacji AC. Warsztat posiada bogate doświadczenie w rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym. Warsztaty Terapii Zajęciowej są bezpłatną placówką pobytu dziennego. Zajęcia odbywają się od poniedziałku do piątku w godz. 8.00-15.00. Obecnie w terapii bierze udział 25 osób. Zadaniem jest rehabilitacja społeczna i zawodowa, która umożliwi zdobycie odpowiednich umiejętności potrzebnych do samodzielnego i aktywnego życia w społeczeństwie. Dla każdego uczestnika opracowywany

jest indywidualny program terapii i rehabilitacji. Uczestnicy WTZ biorą udział w konkursach plastycznych, muzycznych, w turniejach sportowych. Prowadzona jest współpraca ze szkołami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi. Organizowane są wystawy, kiermasze pikniki, wycieczki i wyjścia poza WTZ (m.in. kino, teatr, galerie). Przy WTZ działa zespół muzyczny „Crazy Gitors”.

Powiat Białostocki

5. WTZ (Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „RAZEM”) w Czarnej Białostockiej

Organ prowadzący: Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Razem”

ul. Czajkowskiego

916-020 Czarna Białostocka

razem.wtz@wp.pl

SON „Razem” powołane zostało w 1999 roku z potrzeby osób niepełnosprawnych i ich rodzin. W 2008 roku uzyskało status organizacji pożytku publicznego. Celem działalności SON „Razem” jest organizowanie i prowadzenie różnych form zajęć zmierzających do poprawy sprawności wśród osób niepełnosprawnych, udzieleniu podstawowej pomocy doradczej i informacyjnej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom. Ponadto SON „Razem” dba o kreowanie pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych, wyzwolenie potencjału twórczego, organizując spotkania integracyjne, konkursy, przeglądy i warsztaty.

Cykliczne zadania organizowane od kilkunastu lat to:

- Festiwal Pieśni i Poezji Żołnierskiej i Patriotycznej ON „O Czarną Różę”,
- Warsztaty Twórcze ON,
- Wyjazd na spektakl do opery lub teatru,
- Przegląd Twórczości Artystycznej ON „Gwiazda Betlejemska”.

Od 2002 roku SON „Razem” jest jednostką prowadzącą Warsztat Terapii Zajęciowej. We wszystkich działaniach Stowarzyszenie zabiega o to, aby ułatwić życie codzienne osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom i włączyć do czynnego udziału w życiu społeczności lokalnej. Jest to placówka dziennego pobytu, w której prowadzona jest rehabilitacja społeczna i zawodowa. Uczestnicy w poszczególnych pracowniach uczą się min. podstaw obsługi komputera, obsługi kamery video i aparatu fotograficznego, higieny

i zaradności osobistej, przygotowania prostych posiłków, dekoracji stołu, obsługi sprzętu gospodarstwa domowego, dokonywania zakupów, załatwiania spraw urzędowych, uprawy ogrodu, wykonywania różnych form plastycznych tj. malarstwa, rysunku, grafiki, haftu, tkactwa, szycia. Wykonują różne wyroby z gliny, które są na miejscu szkliwione i wypalane w piecu ceramicznym, poznają też tajniki rzeźbiarstwa oraz wykonują proste stolarskie przedmioty użytkowe jak np. świeczniki lub karmniki dla ptaków. Ponadto przygotowują programy artystyczne na święta i imprezy okolicznościowe oraz organizują wiele innych inicjatyw.

6. WTZ w Nowej Woli

Warsztat Terapii Zajęciowej

Organ prowadzący: Fundacja Podlaskie Hospicjum Onkologiczne w Warszawie

Nowa Wola 89, 16-050 Michałowo

66 86 17 777

wtz.nowawola@o2.pl

Warsztat powstał w 2010 roku w Nowej Woli. Początkowo prowadzony był przez Fundację Podlaskie Hospicjum Onkologiczne. Od 2015 roku po przekształceniach w Fundacji PHO, WTZ jest prowadzony przez nowopowstałą Fundację Nowa Wola. W skład nowej Fundacji weszły osoby, które dotychczas działały w Fundacji PHO.

Warsztat mieści salę rehabilitacyjną i sześć pracowni terapeutycznych:

- pracownia gospodarstwa domowego,
- pracownia multimedialna,
- bukieciarsko-ogrodnicza,
- krawiecka,
- techniczna,
- artystyczna.

7. WTZ w Ogrodniczkach

Organ prowadzący: Podlaskie Stowarzyszenie Sportowe Osób Niepełnosprawnych „START”

Ogrodniczki

ul. Białostocka 62

16-030 Supraśl

85 7108 100

@wtzwogrodniczkach

wtzwogrodniczkach@gmail.com

WTZ w Ogrodniczkach istnieje przy białostockim Podlaskim Stowarzyszeniu Sportowym Osób Niepełnosprawnych START od 1995 roku. Zajęcia odbywają się w pracowniach – „życia codziennego”, „technicznej”, „usprawniającej” i „uzupełniającej”. Uczestnicy uczą się różnych czynności poprawiających jakość życia i codziennego funkcjonowania, ale też rozwijają swoje pasje i zainteresowania. Często biorą udział w różnych spotkaniach integracyjnych, turnusach rehabilitacyjnych, wycieczkach krajowych i zagranicznych.

Powiat Siemiatycki

8. WTZ Siemiatycze

Organ prowadzący: Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr Karmelitanek Dzieciątka Jezus
ul. Bartosza Głowackiego 2
17-300 Siemiatycze
85 656 11 78, 790 77 11 21
wtzsiemiatycze@wp.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej w Siemiatyczach jest placówką pobytu dziennego. Uczestnikami warsztatów jest 30 osób. Warsztat istnieje od 2005 roku i jest prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Karmelitanek Dzieciątka Jezus. Rehabilitacja uczestników prowadzona jest w pięciu grupach terapii zajęciowej zgodnie z indywidualnym programem rehabilitacji i terapii. Możliwość aktywności w różnorodnych formach stwarzana jest w pracowniach terapeutycznych:

- komputerowej,
- gospodarstwa domowego,
- muzycznej,
- krawiecko-plastycznej,
- rękodzieła sztuki religijnej.

9. WTZ Dołubowo

Organ prowadzący: Stowarzyszenie Pomocy „Szansa”
Dołubowo 35
17-306 Dziadkowice
664 242 299, 85 655 02 82
wtz3@spszansa.pl

WTZ prowadzony jest przez Stowarzyszenie Pomocy Szansa i powstał w 2009 roku. Do Warsztatów Terapii Zajęciowej w Dołubowie uczęszcza 45 uczestników z niepełnosprawnością w stopniu znacznym i umiarkowanym. Głównie są to osoby z upośledzeniem umysłowym, chorobami neurologicznymi i zaburzeniami psychicznymi. Terapia zajęciowa (główna metoda terapeutyczna) odbywa się w pracowniach tematycznych. Do każdej z nich uczęszcza 5 uczestników, nad którymi bezpośrednią opiekę sprawuje instruktor. Uczestnicy sami wybierają daną pracownię w zależności od własnych zainteresowań, uzdolnień oraz możliwości psychofizycznych. W WTZ Dołubowie funkcjonują cztery pracownie:

- pracownia gospodarstwa domowego,
- pracownia ogrodnicza,
- pracownia plastyczna,
- pracownia rękodzieła artystyczna.

Powiat Sokółski

10. WTZ w Dąbrowie Białostockiej

Organ prowadzący - Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Radość Życia”
ul. Gen. Sulika 1
16-200 Dąbrowa Białostocka
85 7120 285
stow.wtz.d@wp.pl

W roku 1999 grupa pasjonatów, w skład której wchodził samorządowiec, pracownicy opieki społecznej, poradni wychowawczo-zawodowej, szpitala oraz rodzice dzieci niepełnosprawnych, pragnąca przyjąć z pomocą niepełnosprawnej młodzieży utworzyła Komitet Założycielski Stowarzyszenia Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Radość Życia”. Celem Stowarzyszenia stało się działanie na rzecz wyrównania szans osób niepełnosprawnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. WTZ wspiera rodziny z problemem niepełnosprawności ich dzieci w zakresie rehabilitacji, organizowania wypoczynku, integracji ze środowiskiem. Aby zrealizować główny cel swojego programu Stowarzyszenie postanowiło utworzyć w Dąbrowie Białostockiej Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ). Pierwszych podopiecznych WTZ przyjął 1 marca 2000 r.

WTZ zajmuje się pozaszkolną edukacją dla dorosłych osób niepełnosprawnych, głównie z upośledzeniem umysłowym, porażeniem mózgowym oraz zespołem Downa. Jest

placówką pobytu dziennego. Przebywają w nim niepełnosprawni w wieku od 18-48 lat, którzy zamieszkują na terenie gmin: Dąbrowa Białostocka, Nowy Dwór, Suchowola. Praca odbywa się w pięcioosobowych grupach uczestników w przystosowanych do tego celu pracowniach, pod opieką instruktorów terapii zajęciowej. Aktualnie działają w WTZ następujące pracownie:

- pracowni życia codziennego,
- pracowni plastycznej,
- pracowni technicznej,
- pracowni uzupełniającej,
- pracowni rehabilitacyjnej,
- pracownia technik różnych (dwie pracownie),
- pracownia rękodzieła.

11. WTZ w Sokółce

Organ prowadzący - Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Razem”

Os. Buchwałowo 10

16-100 Białystok

85 711 85 08

wtzsokolka@gmail.com

Warsztat Terapii Zajęciowej w Sokółce rozpoczął działalność w 1997 r. i realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej zmierzającej do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika, do możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w społeczeństwie. Uczestnikami WTZ są osoby niepełnosprawne intelektualnie, które uczestniczą w terapii zajęciowej prowadzonej w pracowniach tematycznych. Na zajęcia terapeutyczne odbywające się od poniedziałku do piątku uczęszcza 35 osób zamieszkałych na terenie powiatu sokólskiego. Część spośród tych osób jest codziennie dowożona na zajęcia specjalnym samochodem znajdującym się na wyposażeniu Warsztatu.

Powiat Wysokomazowiecki

12. WTZ w Kozarzach

Organ prowadzący - Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Natura
Kozarze 63
18-230 Kozarze
86 277 90 04
wtzkozarze@wp.pl

WTZ w Kozarzach działa od 2006 r. i jest prowadzony przez Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Natura”. Udział w zajęciach bierze 40 uczestników z gmin Wysokie Mazowieckie, Ciechanowiec, Szepietowo i Klukowo. Uczestnicy Warsztatu mają zapewnioną rehabilitację zawodową, społeczną i leczniczą. W WTZ w Kozarzach działa 8 pracowni (z czego 5 w Kozarzach):

- pracownia cukiernicza,
- pracownia ceramiczna,
- pracownia informatyczna,
- pracownia praktyczno – techniczna,
- pracownia przyrodnicza.

Trzy pracownie działają w Wysokim Mazowieckiem:

- pracownia rytmiczno - muzyczna,
- pracownia rękodzieła,
- pracownia gospodarstwa domowego.

13. WTZ Nr 2 w Starych Raciborach

Organ prowadzący - Stowarzyszenie Pomocy Szansa
Stare Racibory 418-218 Sokoły,
86/47 61 228, 665330071
wtz2@spszansa.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej nr 2 w Starych Raciborach został założony przez Stowarzyszenie Pomocy Szansa 27 grudnia 2006 roku. Dzięki współpracy Wójta Gminy Sokoły p. Józefa Zajkowskiego i Prezesa Stowarzyszenia p. Norberta Krzykawskiego został wyremontowany budynek po byłej szkole podstawowej na potrzeby osób z niepełnosprawnością. Początkowo dla 50 mieszkańców powiatu wysokomazowieckiego (w chwili obecnej jest to 55 uczestników z 3 powiatów tj. wysokomazowieckiego,

białostockiego i bielskiego). Środki uzyskane na działalność placówki pochodziły z PFRON i z zasobów Gminy Sokoły. Przez przeszło 11 lat placówka podejmuje liczne działania na rzecz osób wykluczonych prowadząc podstawową działalność z zakresu rehabilitacji społeczno-zawodowej ale także realizując szereg projektów kulturalnych, edukacyjnych a także usprawniająco-sportowych. Warsztat Terapii Zajęciowej nr 2 w Starych Raciborach realizuje zadania z zakresu szeroko pojętej rehabilitacji społecznej i zawodowej. Głównym celem placówki jest przygotowanie osób niepełnosprawnych do pełnienia określonych ról społecznych oraz podjęcia zatrudnienia w przyszłości. W placówce działa 6 tematycznych pracowni, które przygotowują do podjęcia zatrudnienia na następujących stanowiskach: plecionkarza (z użyciem różnych surowców, w tym wikliny, słomy, taśm naturalnych), pomocnika stolarza, pomocnika prac remontowo-budowlanych, ogrodnika/pomocy przy pracach związanych z utrzymaniem zieleńców, pracownika gospodarczego. W ramach prowadzonej rehabilitacji oprócz nabywania określonych kompetencji społecznych uczestnicy wytwarzają zróżnicowane prace/usługi zaliczane do szeroko pojmowanego rękodzieła, realizują własne pomysły a także zlecone przez indywidualnych klientów. Oprócz działalności wytwórczej działa w placówce zespół „Skałki”, który bierze udział w licznych przeglądach artystycznych oraz systematycznie uczestnicy w warsztatach teatralnych prowadzonych przez Fundację „Nie tylko” w Teatrze Kamienica w Warszawie.

Powiat Augustowski

14. Warsztat Terapii Zajęciowej w Augustowie

Organ prowadzący - Stowarzyszenia na Rzecz Osób Niepełnosprawnych WTZ w Augustowie

ul. Portowa 12

16- 300 Augustów

87 643 55 09

wtz@onet.eu

Jednostką organizacyjną i założycielską Warsztatu Terapii Zajęciowej w Augustowie był od 1994 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W strukturach MOPS Warsztat prowadził swoją działalność do końca 2015 roku. Od stycznia 2016 roku rolę prowadzącego pełni Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych WTZ w Augustowie, którego członkami są pracownicy Warsztatu oraz rodzice uczestników. WTZ prowadzi obecnie rehabilitację zawodową i społeczną dla 35 uczestników – osób niepełnosprawnych z terenu

powiatu augustowskiego, posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (znacznym lub umiarkowanym) ze wskazaniem uczestnictwa w terapii zajęciowej. Podstawowym celem prowadzonej w WTZ terapii jest stworzenie osobom niepełnosprawnym możliwości rehabilitacji w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia oraz rozwój ogólny i poprawa sprawności niezbędnych do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę jej indywidualnych możliwości.

W WTZ działają następujące pracownie:

- pracownia ceramiczna,
- pracowni plastycznej,
- pracowni krawieckiej,
- pracowni przygotowania zawodowego,
- pracownia życia codziennego,
- pracowni gospodarstwa domowego.

Powiat Bielski

15. WTZ Bielsk Podlaski

Organ prowadzący - Caritas Diecezji Drohiczyńskiej
ul. Żwirki i Wigury 4
17-100 Bielsk Podlaski
85 876 71 91, 793 759 355, 533 177 133
biuro@wtzbielskpodlaski.pl

WTZ został utworzony przez Caritas Diecezji Drohiczyńskiej. WTZ w Bielsku Podlaskim działa na podstawie umowy zawartej pomiędzy Caritas Diecezji Drohiczyńskiej a Starostą Powiatu Bielskiego. Warsztaty działają od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-17.00 z wyłączeniem jednego miesiąca letniego przypadającego na przerwę wakacyjną, nie dłuższą niż pięć tygodni. Do WTZ uczęszcza 38 uczestników z niepełnosprawnością w stopniu znacznym i umiarkowanym. Głównie są to osoby z upośledzeniem umysłowym, chorobami neurologicznymi i zaburzeniami psychicznymi. Terapia zajęciowa (główna metoda terapeutyczna) odbywa się w siedmiu pracowniach tematycznych. Do każdej z nich uczęszcza 5 uczestników, nad którymi bezpośrednią opiekę sprawuje jeden instruktor. Uczestnicy kwalifikowani są do poszczególnych pracowni według swoich zainteresowań, uzdolnień oraz

możliwości psychofizycznych. Rehabilitacja zawodowa ma na celu wyposażać uczestnika w takie umiejętności, które będzie mógł on wykorzystać w trakcie podjętej pracy zawodowej.

Powiat Grajewski

16. WTZ w Grajewie

Organ prowadzący - Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
Os. Południe 61
19-200 Grajewo
86 273 88 17
wtzgrajewo.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej w Grajewie działa od 2001 r. Warsztat otacza codzienną opieką 35 osób z powiatu grajewskiego i położonych niedaleko Prostek. Do WTZ kwalifikowane są osoby z aktualnym orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności - powyżej 16 roku życia. Ośrodek posiada własny środek transportu umożliwiający dotarcie osoby niepełnosprawnej na zajęcia. Rehabilitacja prowadzona jest w pracowniach: gospodarstwa domowego, politechnicznej (prace w drewnie, metalu), introligatorskiej (laminowanie, bindowanie, drukowanie), krawieckiej, muzyczno-rehabilitacyjnej (muzykoterapia, rehabilitacja ruchowa), informatycznej. Z uczestnikami pracuje 7 instruktorów terapii, psycholog, logopeda, pielęgniarka i rehabilitantka.

Powiat Hajnowski

17. WTZ w Hajnówce

Organ prowadzący - Parafia Świętej Trójcy w Hajnówce
ul. 3 Maja 63
17-200 Hajnówka
85 682 38 03,
wtz-hajnowka@o2.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej został utworzony 1 grudnia 2004 r. Jednostką organizacyjną Warsztatu jest Parafia Św. Trójcy w Hajnówce. WTZ jest placówką dziennego pobytu, w której rehabilitacja społeczna i zawodowa prowadzona jest dla 35 uczestników. Mogą tu uczęszczać osoby powyżej 18 roku życia, które posiadają aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (umiarkowanym lub znacznym) i z odpowiednimi wskazaniem do terapii zajęciowej. Działalność bieżąca Warsztatu jest finansowana ze środków PFRON-u oraz Starostwa Powiatu Hajnowskiego. Zajęcia odbywają się w grupach liczących po 5 osób i prowadzone są przez wykwalifikowaną oraz doświadczoną kadrę (instruktorzy, rehabilitant,

psycholog, pielęgniarka). Dodatkowo uczestnicy w ramach terapii otrzymują określone środki finansowe, którymi uczą się dysponować (tzw. trening ekonomiczny). Misją Warsztatu jest wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych z Hajnówki i terenów powiatu hajnowskiego. Działalność ośrodka pozwala osobom niepełnosprawnym uczestniczyć w zorganizowanych formach zajęć, nawiązać znajomości, przyjaźnie, rozwijać zainteresowania. Terapia zajęciowa w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej odbywa się w grupach 5-osobowych w pracowniach terapeutycznych:

- dnia codziennego,
- komputerowa,
- artystyczna,
- plastyczna,
- techniczna,
- rehabilitacyjno-rekreacyjna,
- muzykoterapeutyczna,
- ikonograficzna.

Celem prowadzonych zajęć jest poprawa ogólnej sprawności fizycznej, koordynacji ruchowej i równowagi, utrzymanie i wzmocnienie siły mięśniowej, redukcją nadmiernej masy ciała a także rozładowanie emocji i relaksacja. Do dyspozycji uczestników jest dobrze wyposażona sala rehabilitacyjno- rekreacyjna i siłownia. Prowadzone są zajęcia grupowe o charakterze rekreacyjno-ruchowym z elementami fitness, gimnastyki artystycznej oraz zajęcia o charakterze rekreacyjnym z elementami gier i zabaw ruchowych.

Powiat Kolneński

18. WTZ w Kolnie

Organ prowadzący - Fundacja VITA FAMILIAE
ul. Wojska Polskiego 48
18-500 Kolno
86 278 14 89
wtzkolno@o2.pl

WTZ Fundacji „VITA FAMILIAE” rozpoczął swoją działalność w 2010 r. Warsztat Terapii Zajęciowej przystosowany jest dla 25 uczestników. Jest placówką pobytu dziennego.

WTZ realizuje działania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej zmierzające do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika, niezbędnych do możliwie samodzielnego życia. Uczestnicy warsztatów mają do dyspozycji pięć pracowni:

- przystosowania do życia codziennego,
- krawiecko – dziewiarska,
- techniczno – ogrodnicza,
- muzyczno – teatralna,
- sztuk plastycznych.

Miasto Łomża

19. WTZ w Łomży

Organ prowadzący - Zakłady Spożywcze „BONA” sp. z o.o
ul. Bernatowicza 3
18-400 Łomża
86 216 02 64
wtz.lomza@wp.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej działa od 1995 roku. Początkowo prowadziło go Stowarzyszenie „CITON”, a od roku 2000 patronat nad Warsztatem objęły Zakłady Spożywcze „BONA” Sp. z o. o. - zakład pracy chronionej. Uczestnikami warsztatu jest 40 osób niepełnosprawnych, dorosłych, z orzeczoną wskazaniem do terapii zajęciowej o różnej etiologii schorzeń. Większość stanowią osoby z upośledzeniami umysłowymi w stopniu znacznym i umiarkowanym, są wśród nich także osoby z zespołem Downa, chorobami psychicznymi i upośledzeniami fizycznymi. Działalność WTZ w Łomży jest finansowana w głównej mierze przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. 10 % kosztów utrzymania pokrywane jest z budżetu Miasta Łomża. WTZ dofinansowuje również Stowarzyszenie „DLATEGO WARTO”. Podstawową formą rehabilitacji prowadzoną w WTZ jest rehabilitacja zawodowa, której celem jest wyposażenie uczestników w szereg umiejętności niezbędnych do podjęcia pracy. Warsztat wyposażony jest w następujące pracownie:

- Pracownia edukacji i umiejętności społecznych,
- Grupa teatralna „Gesty”,
- Pracownia przystosowania do życia codziennego,

- Pracownia rękodzieła artystycznego,
- Pracownia politechniczna,
- Pracownia ceramiczno-plastyczna,
- Pracownia komputerowa,
- Pracownia biologiczna,
- Pracownia do muzykoterapii,
- Pracownia do rehabilitacji ruchowej.

Główne cele działalności WTZ to usamodzielnienie uczestników w zakresie zaradności osobistej i życia codziennego oraz wyposażenie podopiecznego w umiejętności, które pozwolą mu na podjęcie pracy. Realizacja tych celów odbywa się poprzez zastosowanie różnych technik terapii zajęciowej.

Powiat Łomżyński

20. WTZ STS Marianowo

Organ prowadzący – Stowarzyszenie Rodzice Dzieciom Troski Specjalnej

Marianowo 5

18-421 Piątnica

86 219 29 80

wtz@srp.pl

wtzmarianowo@o2.pl

Warsztat stanowi wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostkę Stowarzyszenia „Rodzice Dzieciom” Troski Specjalnej w Marianowie. Warsztat rozpoczął swoją działalność w 2000 roku. Na zajęcia do placówki uczęszcza 35 osób niepełnosprawnych z terenu powiatu łomżyńskiego (21 osób) oraz z miasta Łomża (14 osób). Warsztat jest placówką pobytu dziennego. Czas trwania zajęć w warsztacie wynosi 35 godzin tygodniowo i 7 godzin dziennie. Placówka prowadzi swoją działalność przez 5 dni w tygodniu - od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 16.00. W placówce działają następujące pracownie terapeutyczne:

- przystosowania do życia codziennego,
- malarstwa i rękodzieła,
- ceramiczna,
- techniczna,

- multimedialna i technik graficznych,
- muzykoterapii i teatru,
- przyrodnicza.

Dodatkowo w placówce prowadzone są zajęcia rehabilitacji ruchowej oraz wsparcie psychologiczne. Za prawidłowy przebieg realizacji programu odpowiada 13 - osobowy zespół pracowników.

Powiat Moniecki

21. WTZ w Mońkach

Organ prowadzący – (Caritas Archidiecezji Białostockiej)
ul. Aleja Niepodległości 3
19-100 Mońki
85 716 40 79
wtz.monki@caritas.pl

Warsztat działa od 2008 r. i jest placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztat jest placówką pobytu dziennego. Do WTZ uczęszcza 35 osób z niepełnosprawnością intelektualną. Zajęcia w Warsztacie odbywają się 5 dni w tygodniu, od poniedziałku do piątku i trwają 7 godzin dziennie.

Powiat Sejneński

22. WTZ w Sejnach

Organ prowadzący – Regionalne Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
1 Maja 2
16-500 Sejny
87 51 73 416

Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony jest przez Organizację Pożytku Publicznego - Regionalne Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Sejnach. WTZ działa od 2002 r. Terapia odbywa się w różnych pracowniach, gdzie realizowane są założenia planu zajęć i indywidualnego programu rehabilitacji dla poszczególnych uczestników. WTZ dysponuje następującymi pracowniami:

- sala doświadczania świata,
- pracownia gospodarstwa domowego,

- pracownia plastyczna,
- pracownia technik różnych,
- pracownia tkacko-krawiecka,
- pracownia techniczna,
- rehabilitacja ruchowa.

Powiat Suwalski

23. WTZ im. Ks. Prałata Kazimierza Hamerszmity w Filipowie

Organ prowadzący – Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach
Plac Stefana Batorego 25
16-424 Filipów
87 569 62 57

Warsztat Terapii Zajęciowej im. ks. Prałata Kazimierza Hamerszmity w Filipowie powstał w 1998 r. z inicjatywy Fundacji Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach. WTZ prowadzi zajęcia rehabilitacyjne, psychologiczne i logopedyczne w następujących pracowniach:

- plastyczna,
- techniczna,
- krawiecko-tkacka,
- przyrodnicza,
- życia codziennego,
- muzyczno-teatralna.

Miasto Suwałki

24. WTZ (Towarzystwo Przyjaciół Dzieci) w Suwałkach

Organ prowadzący: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Suwałkach
16-400 Suwałki
ul. Utrata 9
87 566 36 08
wtzsuwalki@neostrada.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Suwałkach rozpoczął działalność 1 sierpnia 1995 roku. Początkowo na zajęcia rehabilitacyjne przyjęto 20 osób. Wiele z nich jest w placówce do dziś. Kilku z przyjętych wtedy uczestników od dzieciństwa

pozostawało w domach i było to ich pierwsze okno na świat. Terapia odbywała się w czterech pracowniach:

- plastycznej,
- tkacko – krawieckiej,
- życia codziennego,
- technik różnych.

W związku z dużym zainteresowaniem w 2003 roku rozszerzono działalność i przyjęto 15 nowych uczestników oraz przeniesiono placówkę do większego budynku. Powstały kolejne pracownie:

- muzyczno – teatralna,
- ceramiczno – wikliniarska.

WTZ prowadzony jest przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Suwałkach i aktywnie działa od 20 lat. W pierwszych latach funkcjonowania placówki z zajęć rehabilitacyjnych korzystało 20 osób. Obecnie z zajęć terapeutycznych i rehabilitacyjnych korzysta 35 podopiecznych o różnym stopniu niepełnosprawności. Warsztat Terapii Zajęciowej jest placówką pobytu dziennego i realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej. Terapia odbywa się w pracowniach o następujących profilach:

- plastycznym,
- tkacko-krawieckim,
- gospodarstwa domowego,
- technik różnych,
- muzyczno-teatralnym,
- przyrodniczo – ekologicznym,
- ceramiczno-wikliniarskim.

Powiat Zambrowski

25. WTZ (Zgromadzenie Sióstr Służek NMPN) w Szumowie

Organ prowadzący: Prowincja Siedlecka Zgromadzenia Sióstr Służek NMPN
ul. Cmentarna 11, 18-305 Szumowo
86 476 90 90
e-mail: wtz.szumowo@op.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej Zgromadzenia Sióstr Służek NMPN w Szumowie funkcjonuje od 1 grudnia 2006 r. Powstał z inicjatywy Zgromadzenia Sióstr Służek NMPN. Z rehabilitacji zawodowej i społecznej korzysta obecnie 40 osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Bezpośrednio z uczestnikami pracuje ośmiu wykwalifikowanych instruktorów terapii zajęciowej, psycholog, rehabilitant i kierownik. Udział w Warsztatach stwarza podopiecznym możliwość podtrzymywania i rozwijania umiejętności szkolnych oraz zdobycie nowych, przydatnych w codziennym życiu i przyszłym zatrudnieniu. WTZ prowadzi następujące pracownie:

- gospodarstwa domowego,
- multimedialną,
- artystyczną,
- stolarsko-techniczną,
- krawiecko-hafciarską,
- poligraficzno-reklamową,
- ogrodniczo-bukieciarską,
- rękodzieła artystycznego.

Warsztat stwarza osobom niepełnosprawnym możliwość życia wartościami chrześcijańskimi opartymi na zrozumieniu, akceptacji, uznaniu i poszanowaniu godności i odmienności drugiego człowieka.

Zakłady Aktywności Zawodowej

Jednym z podmiotów reintegracyjnych są Zakłady Aktywności Zawodowej. Są to podmioty, których głównym celem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. ZAZ nie jest samodzielną formą prawną, nie ma osobowości prawnej i funkcjonuje jako jednostka wyodrębniona w instytucji lub organizacji, która ZAZ utworzyła. Zakłady aktywności zawodowej mogą prowadzić różne rodzaje działalności gospodarczej za wyjątkiem działalności polegającej na wytwarzaniu wyrobów przemysłu paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 1,5% oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali lub handlu tymi wyrobami.

„Dochody z tej działalności muszą być przeznaczone w całości na zakładowy fundusz aktywności, z którego finansowane mogą być m.in. **wydatki na:**

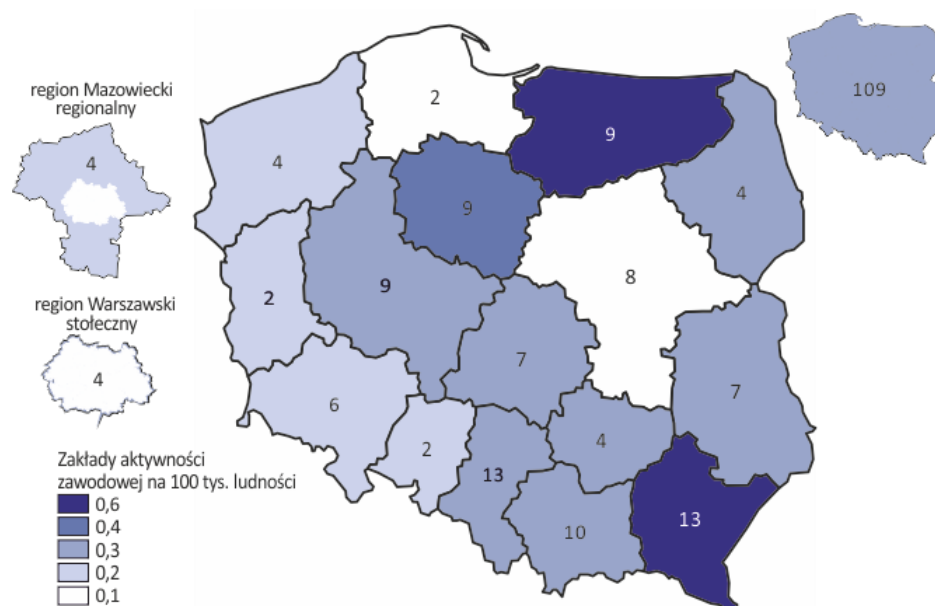
- usprawnienie i dodatkowe oprzyrządowanie stanowisk pracy,
- wspomagające samodzielne funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w zakładzie pracy,
- poprawa warunków pracy osób niepełnosprawnych,
- zakup sprzętu i wyposażenia pomagającego osobie niepełnosprawnej,
- dokształcanie, przekwalifikowanie i szkolenie osób niepełnosprawnych,
- rekreacja i uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu kulturalnym,
- pomoc w zaspokajaniu innych potrzeb socjalnych i związanych z rehabilitacją społeczną zatrudnionych osób niepełnosprawnych.

Zakłady aktywności zawodowej działają w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Tworzą one miejsca pracy dla osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub umiarkowanym, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, jednocześnie przyczyniając się do społecznej reintegracji ich pracowników. ZAZ mogą być tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty), fundacje, stowarzyszenia lub inne organizacje społeczne, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Z najaktualniejszych danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że na koniec 2017 r. na terenie kraju działało 109 zakładów aktywności zawodowej. Liczba ZAZ w porównaniu do 2016 r. wzrosła o 6 jednostek. Struktura organów prowadzących zakłady aktywności zawodowej nie zmieniła się znacząco od 2016 r. Większość jednostek (64,2%) prowadziły organizacje non-profit. W przypadku 33,9% ZAZ organem prowadzącym była jednostka samorządu terytorialnego (gminy lub powiaty), a 1,8% zakładów prowadziły spółdzielnie socjalne.

Mapka 5. Zakłady aktywności zawodowej według województw w 2017 r.

Źródło: Notatka informacyjna Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej w 2016 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018 r.

Najliczniej ZAZ występowały, podobnie jak w 2016 r., w województwach podkarpackim i śląskim (po 13), a następnie małopolskim (10). Natomiast najmniej placówek funkcjonowało w województwie lubuskim, opolskim i pomorskim (po 2). W porównaniu z 2016 r. w większości województw liczba działających zakładów aktywności zawodowej nie zmieniła się. Wzrost liczby zakładów o 2 podmioty nastąpił w województwie małopolskim, a o 1 podmiot w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim, łódzkim i warmińsko-mazurskim. Na koniec 2017 r. we wszystkich zakładach aktywności zawodowej zatrudnionych było łącznie około 6,0 tys. osób. W porównaniu z rokiem 2016 łączne zatrudnienie w ZAZ zwiększyło się o 0,3 tys. osób. Działalność reintegracyjna ZAZ ustawowo kierowana jest do osób niepełnosprawnych, które posiadają orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, ewentualnie osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Na koniec 2017 r. osoby z tej grupy stanowiły 75,1% ogółu zatrudnionych w ZAZ i było to 4,5 tys. osób. W porównaniu z 2016 r. liczba zatrudnionych osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności zwiększyła się o 6,1%.

Przeciętnie w jednym ZAZ zatrudniano w 2017 r. 41 pracowników z tej grupy. W większości były to osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności (60,9%).

Monitoring *Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim na lata 2013 – 2020 za rok 2018* dowodzi, że na terenie województwa podlaskiego w 2018 r. działało 5 Zakładów Aktywności Zawodowej:

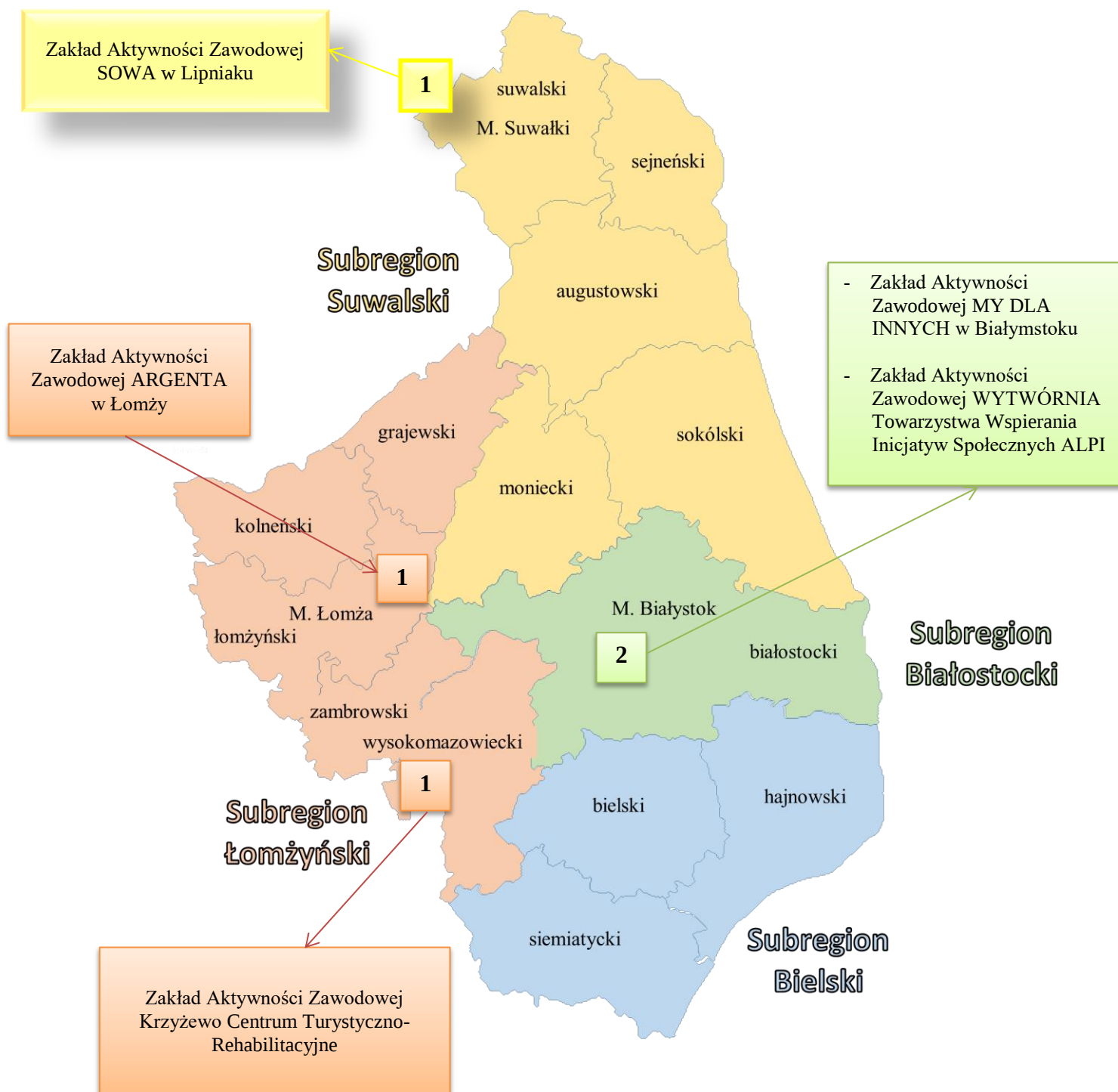
- Zakład Aktywności Zawodowej SOWA w Lipniaku,
- Zakład Aktywności Zawodowej MY DLA INNYCH w Białymstoku,
- Zakład Aktywności Zawodowej ARGENTA w Łomży,
- Zakład Aktywności Zawodowej KRZYŻEWO Centrum Turystyczno-Rehabilitacyjne,
- Zakład Aktywności Zawodowej „Wytwórnia” Towarzystwa Wspierania Inicjatyw Społecznych Alpi.

Cztery ZAZ-y posiadają już wieloletni staż, natomiast Zakład Aktywności Zawodowej „Wytwórnia” to nowy Zakład, który status zakładu aktywności zawodowej otrzymał 13 grudnia 2018 r. Na koniec grudnia 2018 r. w ww. ZAZ zatrudniał 30 osób, w tym 21 osób niepełnosprawnych.

Analiza danych liczbowych pozyskanych z WUP wskazują na fakt, iż w 2018 r. zakłady aktywności zawodowej z terenu województwa podlaskiego zatrudniały ogółem 209 osób, w tym 154 osoby niepełnosprawne. W stosunku do roku poprzedniego liczba ta była wyższa o 46 osób w ogóle i o 30 osób niepełnosprawnych.

Mapka 6. Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie podlaskim w 2018 r. (N=5)

Źródło: opracowanie własne

Zakład Aktywności Zawodowej ARGENTA w Łomży

ul. Al. Legionów 145A, 18-400 Łomża
887 092 991

Produkcja tekstylna – prowadzenie sklepu on-line

Zakład Aktywności Zawodowej ARGENTA w Łomży powstał w 2012 r. w ramach projektu realizowanego ze środków Unii Europejskiej. W latach 2012-2017 działał na terenie Miasta Zambrów, a pod koniec 2017 r. został przeniesiony do Łomży. Od 2013 r. jego działalność jest finansowana przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz od 2014 r. przez samorząd województwa.

W Zakładzie Aktywności Zawodowej pracuje ogółem 48 osób, w tym 38 osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Uczestnicy mają zapewnioną kompleksową opiekę medyczną, szerokie wsparcie rehabilitacyjne (fizjoterapeuta, psycholog, doradca zawodowy), a także mogą liczyć na dobre warunki pracy w dostosowanym do ich potrzeb lokalu. Osoby spoza Łomży mają zapewniony transport.

Zakład Aktywności Zawodowej specjalizuje się w produkcji tekstylnej. Szwalnia produkuje torby, maskotki, pościele, a także realizuje zamówienia specjalne. Pracownicy, którzy są niezdolni do pracy przy maszynach szwalniczych, wykonują inne prace w obrębie szwalni lub pracują na zlecenie dla zewnętrznych klientów (proste prace fizyczne: malowanie, porządkowanie terenów zielonych). W monitorowanym roku liczba osób zatrudnionych w ZAZ to 48 osób (w tym 38 osób niepełnosprawnych). Rok wcześniej liczba ta była niższa o 2 osoby.

Zakład Aktywności Zawodowej SOWA w Lipniaku

Lipniak 3, 16-402 Suwałki
509 709 386

Usługi gastronomiczne i cateringowe
Usługi hotelarskie
Rękodzieło

Suwałski Ośrodek Wspierania Aktywności w Lipniaku powstał 1 czerwca 2011 r. Przedmiotem działalności Ośrodka była realizacja zadań własnych z zakresu pomocy

społecznej polegającej na rehabilitacji zawodowej i społecznej, a w szczególności: tworzenie stanowisk osobom niepełnosprawnym zaliczanym do umiarkowanego i znacznego stopnia niepełnosprawności, prowadzenie rehabilitacji zawodowej i społecznej, przygotowanie do życia w otwartym środowisku oraz pomocy w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę indywidualnych możliwości.

Od 2011 r. Ośrodek prowadził działalność usługowo-produkcyjną: usługi noclegowe i żywieniowe. Wieloletnie doświadczenie z osobami niepełnosprawnymi zainspirowało p. Bożennę Chmielewską, kierownika zakładu, do utworzenia miejsca przyjaznego i potrzebnego osobom niepełnosprawnym. W tym celu w 2012 r. Ośrodek Wsparcia w Lipniaku rozpoczął realizację dwóch projektów: „Stworzenie i wsparcie funkcjonowania Zakładu Aktywności Zawodowej w Lipniaku” (projekt realizowany od 1 września 2012 r. do 31 stycznia 2015 r. współfinansowany był ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013, Priorytet VII. Promocja integracji społecznej, Działanie 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie 7.2.1. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym) i „Edukacja + praca = sukces” (projekt realizowany od 1 października 2012 r. do 31 stycznia 2015 r. współfinansowany był ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013, Priorytet VII. Promocja integracji społecznej, Działanie 7.4. Niepełnosprawni na rynku pracy).

Dzięki realizowanym projektom 1 sierpnia 2013 r. w Suwalskim Ośrodku Wspierania Aktywności w Lipniaku utworzono 24 miejsca pracy na stanowiskach pomocniczych w dziale produkcyjno-usługowym (pokojowy, recepcjonista hotelowy, kucharz, robotnik gospodarczy, robotnik, ogrodnik, maglarz, pracznik, krawiec). 5 września 2013 r. Suwalski Ośrodek Wspierania Aktywności podpisał umowę dotyczącą dofinansowania Zakładu Aktywności Zawodowej. 20 września 2013 r. Wojewoda Podlaski decyzją nr D/0045/2013 nadał status zakładu aktywności zawodowej i Suwalski Ośrodek Wspierania Aktywności został przekształcony w Zakład Aktywności Zawodowej SOWA w Lipniaku.

Zakład Aktywności Zawodowej SOWA w Lipniaku jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką organizacyjną samorządu powiatowego, nie posiadającą osobowości prawnej, działającą w formie samorządowego zakładu budżetowego Powiatu Suwalskiego.

Głównym celem zakładu jest zatrudnienie i utrzymanie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, prowadzenie rehabilitacji zawodowej i społecznej dla ww. osób, przygotowanie ich do aktywnego życia w otwartym środowisku oraz pomoc w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia. W ramach rehabilitacji zawodowej zatrudnione osoby z niepełnosprawnością wykonują usługi hostelowe, magielnicze i pralnicze, przygotowują posiłki, świadczą usługi cateringowe, porządkowe, jak również wykonują rękodzieło, uprawiają warzywa i owoce na własne potrzeby. Liczba osób zatrudnionych na dzień 31.12.2018 r. to 51 osób, o dwie osoby więcej niż rok wcześniej. W 2018 r. w ZAZ zatrudnionych było 38 osób niepełnosprawnych, rok wcześniej – 36 osób.

Zakład Aktywności Zawodowej MY DLA INNYCH w Białymstoku
Sklep Charytatywny

Białystok, ul. Antoniuk Fabryczny 34

Prowadzenie sklepu charytatywnego
Wytwarzanie produktów z recyklingu
Usługi pralnicze

Zakład Aktywności Zawodowej „My Dla Innych” w Białymstoku powstał 22 grudnia 2015 r. Jednostka ta powstała w wyniku przekształcenia Sklepu Charytatywnego oraz warsztatów symulacji pracy prowadzonych przez Stowarzyszenie „My Dla Innych”. ZAZ nie jest samodzielną formą prawną. Nie ma osobowości prawnej i funkcjonuje jako jednostka wyodrębniona w Stowarzyszeniu „My Dla Innych”.

Zakład składa się z następujących sekcji:

- **Sekcja handlowa – Sklep Charytatywny „My Dla Innych”** mieszczący się przy ul. Antoniuk Fabryczny 34 w Białymstoku, w którym sprzedawane są przygotowane wcześniej towary pochodzące z darowizn oraz recyklingu;
- **Sekcja darowizn i recyklingu** – mieszcząca się w Białymstoku przy ul. Swobodnej 24 (lok. 202, 203) (pod koniec roku ta sekcja mieściła się już na ul. Antoniuk Fabryczny 34) – miejsce przyjmowania darowizn otrzymanych od osób fizycznych i prawnych, segregacji, czyszczenia i recyklingu, w którym darowane rzeczy przygotowywane są do sprzedaży lub przerabiane na nowe przedmioty.
- **Sekcja pralnicza** – usługi pralnicze oraz usługi maglowania pościeli.

Zakład Aktywności Zawodowej „MY DLA INNYCH” na koniec 2018 r. zatrudniał 30 osób, w tym 21 osób z niepełnosprawnościami. W stosunku do roku poprzedniego liczba ta wzrosła o 5 osób, w tym o 2 osoby niepełnosprawne.

Zakład Aktywności Zawodowej Krzyżewo Centrum Turystyczno – Rehabilitacyjne

Krzyżewo 30, 18-218 Sokoły
86 476 42 18, 513 816 376

usługi noclegowe
usługi gastronomiczne
usługi rehabilitacyjne
usługi rekreacyjne

Zakład Aktywności Zawodowej Krzyżewo Centrum Turystyczno – Rehabilitacyjne swoją działalność rozpoczął 1 maja 2016 r. z inicjatywy Komitetu Pomocy Niewidomym w Polsce z siedzibą w Nowym Jorku oraz Fundacji „Praca dla Niewidomych”. Na koniec 2017 r. w zakładzie zatrudnione były 43 osoby, w tym 31 osób niepełnosprawnych. Zakład prowadzi działalność usługowo-produkcyjną tzn: hotelarską, gastronomiczną i cateringową, rehabilitacyjną, hipoterapii i nauki jazdy konnej oraz wynajmu terenów sportowych. Zadania Zakładu to przede wszystkim przeprowadzanie kompleksowych zabiegów mających na celu zwiększenie stopnia usamodzielniania zawodowego, społecznego i życiowego pracowników ZAZ. Podejmowane są działania z zakresu:

- Organizowania odpowiednio przystosowanych miejsc pracy, uwzględniając potrzeby i możliwości niepełnosprawnych.
- Wspomagania pracowników niepełnosprawnych w wykonywaniu codziennych obowiązków wynikających z zakresu wykonywanej pracy oraz w załatwianiu spraw osobistych.
- Umożliwienia udziału osobom niepełnosprawnym w wydarzeniach kulturalnych, organizowanie imprez okolicznościowych, wyjazdów itp.
- Zapewnienia doradztwa zawodowego, udzielenie wsparcia przy samodzielnym przygotowywaniu dokumentów aplikacyjnych służących do podejmowania przez niepełnosprawnych zatrudnienia na otwartym rynku pracy.
- Zapewnienia rehabilitacji medycznej, zawodowej, społecznej.

Osoby niepełnosprawne dzięki pracy w Zakładzie Aktywności Zawodowej posiadają swoją niezależność, poczucie własnej godności, czują się potrzebne i funkcjonują w normalnym środowisku.

Z monitoringu wynika, że ZAZ w Krzyżewie w 2018 r. zatrudniał 50 osób, w tym 36 osób niepełnosprawnych. W roku poprzednim liczby te wynosiły analogicznie: 43 i 31.

Zakład Aktywności Zawodowej WYTWÓRNIA Towarzystwa Wspierania Inicjatyw Społecznych ALPI

Piastowska 3B, 15-207 Białystok
85 741 24 69

Alpi „WYTWÓRNIA” to zakład aktywności zawodowej, który zajmuje się pomaganiem osobom niepełnosprawnym intelektualnie. Obecnie zatrudnia 21 osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym i umiarkowanym. Podmiotem prowadzącym jest Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Społecznych Alpi. Marszałek Województwa Podlaskiego/Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku przeznaczył na utworzenie ZAZ-u środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w wysokości 440 884,00 zł, zaś na działalność w 2019 roku kwotę 462 000,00 zł. Pracownicy ZAZ zajmują się wytwarzaniem makaronów: spaghetti, fusilli, gnocchi tzw. makarony świeże, z krótkim terminem przydatności do spożycia. Cały czas się szkolą u włoskich mistrzów, ale przepisy też układają sami – pod okiem swych pełnosprawnych opiekunów. Na razie dzielą się swoimi produktami z innymi stowarzyszeniami, pomagają bezdomnym. Planują, jak wejść na wolny rynek i sprzedawać je w białostockich sklepach. Dochody z działalności ZAZ w całości są przeznaczane na zakładowy fundusz aktywności.

3.6 Inne podmioty ekonomii społecznej

W definicji ekonomii społecznej mieszczą się również:

- Organizacje pozarządowe,
- Organizacje kościelne,
- Spółdzielnie pracy,
- Spółki non-profit.

Organizacje pozarządowe

Ustalenie wielkości sektora pozarządowego zarówno w skali kraju jak i województwa nie jest proste, co wynika z różnorodnego definiowania organizacji pozarządowych. Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z 2013 roku stosuje szeroką definicję sektora społecznego. Pojęcie organizacji pozarządowej obejmuje w niej wszystkie podmioty, które nie są jednostkami albo organami administracji publicznej oraz których działalność nie jest nastawiona na osiąganie zysku. W takim ujęciu organizacjami pozarządowymi są zatem nie tylko stowarzyszenia zarejestrowane i fundacje, lecz także np. stowarzyszenia zwykłe, koła gospodyń wiejskich, partie polityczne i tworzone przez nie fundacje, związki zawodowe, organizacje pracodawców czy samorządy zawodowe. Tak szeroko rozumiany sektor pozarządowy łączy w sobie wiele różnych podmiotów, które ze względu na odmienne formy prawne działają na różne sposoby. Część z nich może prowadzić działalność gospodarczą, a część nie, nie wszystkie też mogą otrzymywać dotacje czy też uzyskać status organizacji pożytku publicznego.

Dostępne dane wskazują na fakt, iż największą grupę organizacji pozarządowych w Polsce stanowią **stowarzyszenia i fundacje** i to one tworzą tzw. wąską definicję sektora pozarządowego. **Fundacje** są to organizacje mające w założeniu realizowanie celów społecznych lub społeczno-gospodarczych (przy założeniu, że cele gospodarcze nie mogą być celami zarobkowymi). Ich fundatorami mogą być osoby fizyczne lub osoby prawne. W ramach aktywności fundacje mogą prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji ich celów, przy czym wartość środków majątkowych przeznaczonych na ten cel nie może być mniejsza niż 1000 złotych. Środki uzyskane z działalności gospodarczej powinny być przeznaczane na działalność statutową. **Stowarzyszeniem** jest natomiast dobrowolne, samorządne i trwałe zrzeszenie ludzi w celach niezarobkowych, opierające swoją działalność na pracy społecznej członków. Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą według ogólnych zasad określonych w odrębnych przepisach z zastrzeżeniem, że dochód z tej działalności będzie przeznaczony na cele statutowe, a nie zostanie oddany do podziału między jego członków.

Organizacja pozarządowa może jednocześnie prowadzić działalność nieodpłatną pożytku publicznego, odpłatną pożytku publicznego, pozostałą działalność statutową i działalność gospodarczą. Z zastrzeżeniem, że prowadzenie tych działalności wymaga

rachunkowego wyodrębnienia różnych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników każdej z nich. A także pod warunkiem, że działalność odpłatna i gospodarcza nie dotyczą tego samego przedmiotu działalności. **Działalnością nieodpłatną pożytku publicznego** jest działalność prowadzona w sferze zadań publicznych, za którą nie jest pobierane wynagrodzenie. W praktyce są to działania finansowane np. z dotacji, ze składek członkowskich lub z darowizn. **Działalnością odpłatną pożytku publicznego** jest natomiast działalność prowadzona w sferze zadań publicznych, za którą pobierane jest wynagrodzenie lub sprzedaż towarów lub usług wytworzonych lub świadczonych przez osoby bezpośrednio korzystające z działalności pożytku publicznego, w szczególności w zakresie rehabilitacji oraz przystosowania do pracy zawodowej osób niepełnosprawnych oraz reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także sprzedaż przedmiotów darowizny. Przychód z działalności odpłatnej pożytku publicznego służy wyłącznie prowadzeniu działalności pożytku publicznego.

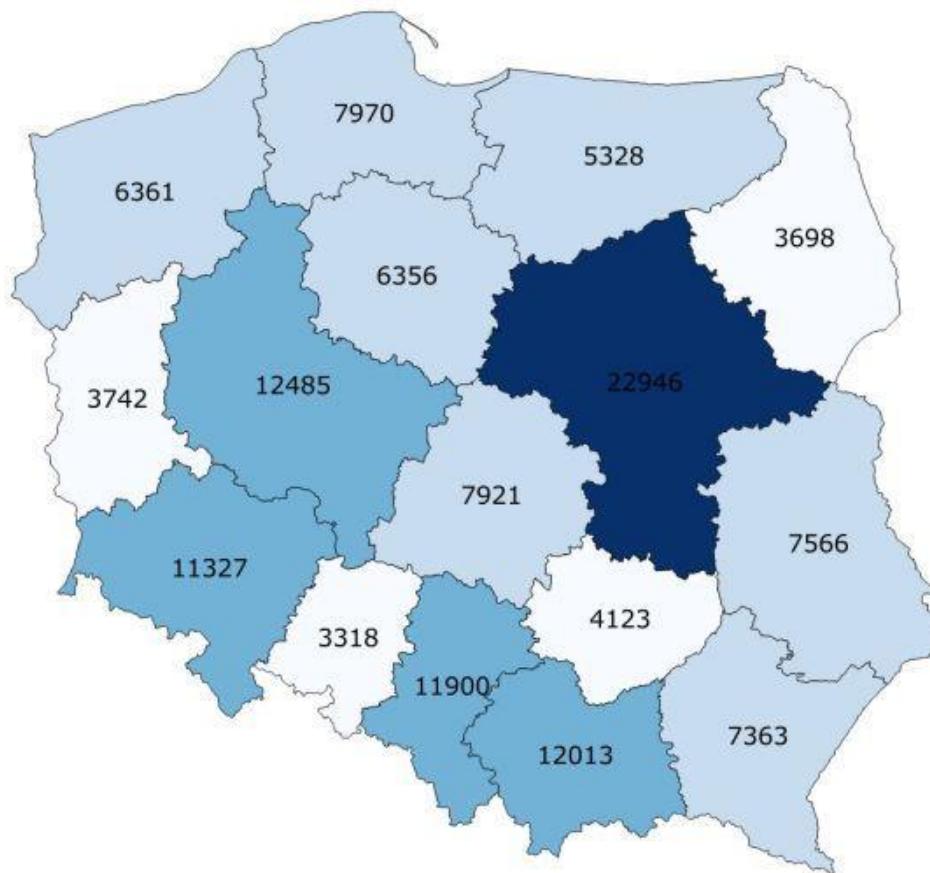
Na początku 2018 roku w Polsce było zarejestrowanych ponad 22 tysiące fundacji i niemal 112 tysięcy stowarzyszeń (wśród tych ostatnich około 16,6 tysięcy stanowiły ochotnicze straże pożarne). Nie można jednak zakładać, że wszystkie 134 tysiące wpisane do rejestru REGON organizacje prowadziły aktywną działalność. Na podstawie wyników badań Stowarzyszenia Klon/Jawor, a także danych GUS, można szacować, że około 70% zarejestrowanych organizacji w dalszym ciągu jest aktywnych. Pozostałe zawiesiły bądź zakończyły działalność, jednak nie przeprowadziły procesu formalnej likwidacji. Przyjęcie wskaźnika aktywności zarejestrowanych organizacji na poziomie 70% oznacza, że **w Polsce działa około 90 tysięcy stowarzyszeń i fundacji**. Powyższe liczby dotyczą tylko fundacji i stowarzyszeń. Warto jednak wiedzieć, że w Polsce istnieje także około **50 tysięcy innych podmiotów**, które są zaliczane do szeroko definiowanego sektora pozarządowego. Są to między innymi **koła łowieckie, związki zawodowe, spółdzielnie socjalne, organizacje pracodawców, koła gospodyń wiejskich, kółka rolnicze, cechy rzemieślnicze, instytucje kościelne, partie polityczne**.

Liczba zarejestrowanych stowarzyszeń i fundacji różni się w zależności od regionu Polski. Zdecydowanie najwięcej jest ich na Mazowszu, niemal 23 tysiące, w tym ponad połowa w samej Warszawie (12,7 tysięcy). Po ponad 12 tysięcy organizacji jest

zarejestrowanych w Wielkopolsce i Małopolsce, a na Śląsku oraz na Dolnym Śląsku – ponad 11 tysięcy. W trzech województwach – opolskim, lubuskim i podlaskim – liczba organizacji nie przekracza 4 tysięcy.

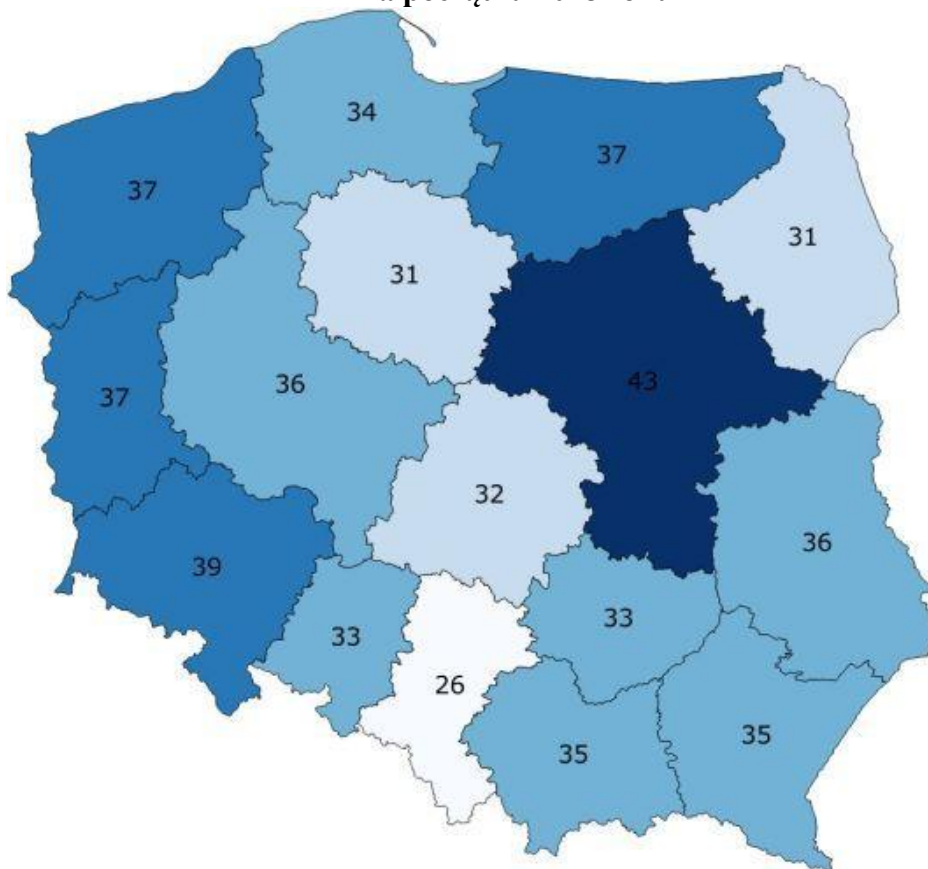
Mapka 7. Liczba stowarzyszeń i fundacji na początku 2018 roku

Źródło: publicystyka.ngo.pl/sektor-pozarządowy-w-2018-ile-jest-w-polsce-organizacji

Bezwzględna liczba stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych województwach nie odpowiada w pełni na pytanie o regionalne zróżnicowanie wielkości sektora pozarządowego, gdyż duża liczba organizacji w niektórych województwach wynika po prostu ze znacznego zagęszczenia ludności na ich terenie. Dlatego warto zestawić liczbę zarejestrowanych organizacji z liczbą mieszkańców województw. Okazuje się, że podobnie jak w liczbach bezwzględnych, najwięcej jest organizacji na Mazowszu, jednak ich liczba jest także wysoka w województwach dolnośląskim, warmińsko-mazurskim, lubuskim i zachodniopomorskim, najmniejsza zaś na Śląsku.

Mapka 8. Liczba stowarzyszeń i fundacji na 10 tysięcy mieszkańców na początku 2018 roku

Źródło: publicystyka.ngo.pl/sektor-pozarzadowy-w-2018-ile-jest-w-polsce-organizacji

Poszczególne regiony różnią się jednak nie tylko liczbą organizacji, ale także dynamiką ich powstawania. W ciągu ostatnich trzech lat najwięcej organizacji przybyło w województwach, w których i tak jest ich stosunkowo najwięcej – na Mazowszu, na Dolnym śląsku i w Małopolsce. Można przypuszczać, że za bardziej dynamiczny rozwój sektora w tych regionach odpowiadają przede wszystkim ich stolice, czyli Warszawa, Wrocław i Kraków. Zresztą nie jest to zjawisko nowe, w poprzednich latach także najwięcej organizacji powstawało tam, gdzie sektor był już pod względem liczby podmiotów najbardziej rozwinięty. Jednak w ostatnich latach uwagę zwracają dwa województwa, w których odsetek nowopowstałych stowarzyszeń i fundacji jest także wyższy niż przeciętny: w zachodniopomorskim i lubuskim. Z kolei najniższy przyrost nowo powstających organizacji widać w ciągu ostatnich trzech lat w województwie łódzkim i podlaskim.

Na sposób działania organizacji, a także jej zasoby, regionalne usytuowanie ma mniejszy wpływ niż fakt, czy jest zlokalizowana na terenach wiejskich, w niewielkiej miejscowości, czy w dużych miastach. Warto podkreślić, że polski sektor jest zarówno wiejski i miejski. Odsetek organizacji zlokalizowanych na wsi zależy w dużej mierze od tego, czy analizujemy wszystkie fundacje i stowarzyszenia (z ochotniczymi strażami pożarnymi), czy w zestawieniu OSP nie uwzględniamy.

W pierwszym przypadku organizacje wiejskie stanowią 33% sektora, a kolejne 21% to stowarzyszenia i fundacje z miejscowości do 50 tysięcy mieszkańców. Kiedy OSP (zlokalizowanych w większości na wsiach) nie są uwzględniane, odsetek organizacji z terenów wiejskich w całym sektorze spada do 25%, ale łącznie ze stowarzyszeniami i fundacjami z małych miejscowości (do 50 tysięcy mieszkańców) ciągle stanowią niemal połowę wszystkich. Z kolei podmioty z dużych miast (powyżej 200 tysięcy mieszkańców) stanowią – w zależności od ujęcia – od 30% do 34% całego sektora.

W przypadku danych lokalnych, tj. dotyczących kondycji sektora pozarządowego w województwie podlaskim najaktualniejsze dane pochodzą z 2016 r. Pierwszym źródłem informacji o NGO w województwie są dane Urzędu Statystycznego. Innym źródłem informacji są wyniki badania *„Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa podlaskiego. Raport z badania”*, przeprowadzonego w 2016 r. przez Stowarzyszenie Klon/Jawor na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego. Dane pozyskane z niniejszego badania wskazują na fakt, iż podlaski sektor pozarządowy to niemal 3 tys. zarejestrowanych podmiotów. Gdyby definicję sektora poszerzyć o Ochotnicze Straże Pożarne, których w województwie jest 723, to liczba zarejestrowanych w województwie podmiotów społecznych wyniesie 3 684. Porównując tę liczbę do ogółu organizacji pozarządowych w Polsce możemy obliczyć, że podlaski sektor pozarządowy stanowi 3% polskiego sektora pozarządowego. W całej Polsce jest zarejestrowanych 132 tys. organizacji pozarządowych, w tym niemal 17 tys. OSP.

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 15. Liczba organizacji pozarządowych w województwie podlaskim, podregionach województwa podlaskiego i w całej Polsce

	Podlaskie	podregiony			Polska
		białostocki	łomżyński	suwalski	
fundacja	475	338	70	67	20602
stowarzyszenie rejestrowe (bez OSP)	1442	722	384	336	53675
stowarzyszenie kultury fizycznej	671	302	215	154	26615
stowarzyszenie ogrodowe	1		1		28
stowarzyszenie zwykłe (bez OSP)	167	69	38	60	8607
jednostka terenowa stowarzyszenia posiadająca osobowość prawną	76	43	18	15	2145
jednostka terenowa stowarzyszenia nie posiadająca osobowości prawnej	83	41	26	16	2279
związek sportowy	36	23	9	4	670
federacja, związek stowarzyszeń	10	6	2	2	513
OSP (działają w formie stowarzyszeń rejestrowych lub stowarzyszeń zwykłych)	723	165	394	164	16911
Razem:	3684	1709	1157	818	132045

Źródło: „Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa podlaskiego. Raport z badania”, Stowarzyszenie Klon/Jawor na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego

Analiza danych liczbowych wskazuje na fakt, iż najwięcej organizacji pozarządowych znajduje się w podregionie białostockim (1709), nieco mniej w łomżyńskim (1157), a najmniej w suwalskim (818). Oznacza to, że niemal połowa, a dokładnie 46% podlaskich organizacji pozarządowych, jest zlokalizowanych w podregionie białostockim.

Tabela 16. Liczba organizacji pozarządowych w województwie podlaskim w podziale na powiaty

powiaty	liczba organizacji
m. Białystok	1152
białostocki	358
m. Suwałki	228
sokólski	199
m. Łomża	198
wysokomazowiecki	179
augustowski	175
łomżyński	156
hajnowski	150
bielski	148

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

siemiatycki	140
grajewski	132
moniecki	103
suwalski	101
kolneński	96
zambrowski	90
sejneński	79
Podlaskie	3684

Źródło: „Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa podlaskiego. Raport z badania”,
Stowarzyszenie Klon/Jawor na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego

Kiedy spojrzymy na wielkość sektora pozarządowego na wsi, w miastach i mieście wojewódzkim to okaże się, najwięcej organizacji jest zarejestrowanych na terenach wiejskich – 36%, czyli 1318 podmiotów. 33% podlaskich organizacji, czyli 1214 podmiotów, jest zlokalizowanych w miastach województwa (poza Białymstokiem), a 31%, czyli 1152 podmiotów, w samym Białymstoku.

Tabela 17. Liczba organizacji pozarządowych w województwie podlaskim zarejestrowanych w Białymstoku, innych miastach oraz na wsi

	wieś	miasta	Białystok	Podlaskie
fundacja	73	129	273	475
stowarzyszenie rejestrowe (bez OSP)	361	566	515	1442
stowarzyszenie kultury fizycznej	165	308	198	671
stowarzyszenie ogrodowe		1		1
stowarzyszenie zwykłe (bez OSP)	24	81	62	167
jednostka terenowa stowarzyszenia posiadająca osobowość prawną	7	30	39	76
jednostka terenowa stowarzyszenia nie posiadająca osobowości prawnej	4	41	38	83
związek sportowy	2	13	21	36
federacja, związek stowarzyszeń		5	5	10
OSP (działają w formie stowarzyszeń rejestrowych lub stowarzyszeń zwykłych)	682	40	1	723
Razem:	1318	1214	1152	3684

Źródło: „Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa podlaskiego. Raport z badania”,
Stowarzyszenie Klon/Jawor na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego

Na terenie województwa podlaskiego najwięcej organizacji (971) działa w sferze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu. Dwukrotnie mniej organizacji (470) działa w sferze nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania. Nieco mniej zajmuje się kulturą i sztuką (449) oraz działalnością wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych (420). 322 organizacje działają w sferze pomocy społecznej, 291 – w ochronie i promocji zdrowia, a 207 zajmuje się działalnością na rzecz osób niepełnosprawnych. 205 organizacji działa w sferze podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, a 204 zajmuje się wypoczynkiem dzieci i młodzieży. Liczebność wszystkich sfer pożytku w województwie podlaskim oraz w całej Polsce prezentuje poniższa tabela. Warto jednak zauważyć, iż jedna organizacja może działać w kilku sferach jednocześnie.

Tabela 18. Liczba organizacji pozarządowych działających w różnych sferach pożytku

Sfera działania	Podlaskie	Polska
Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	971	37260
Nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	470	16014
Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	449	14976
Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych	420	13065
Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie ich szans	322	12148
Ochrona i promocja zdrowia	291	10219
Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	207	7444
Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości, rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej	205	5526
Wypoczynek dzieci i młodzieży	204	6469
Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	196	5814
Turystyka i krajoznawstwo	195	6455
Działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości	193	5790
Upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka, swobód obywatelskich oraz działań wspomagających rozwój demokracji	169	5252
Działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami	162	5903
Promocja i organizacja wolontariatu	146	4711
Promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy	132	3409
Działalność charytatywna	129	5219

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	102	3507
Działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego	92	1755
Działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	81	2353
Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	65	2472
Działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn	60	2065
Porządek i bezpieczeństwo publiczne	56	1958
Działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechnianie i ochrona praw dziecka	51	1923
Wspieranie organizacji pozarządowych	49	1571
Promocja Rzeczypospolitej Polskiej za granicą	47	1116
Pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą	36	1283
Wspomaganie rozwoju techniki, wynalazczości i innowacyjności, rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w gospodarce	35	973
Ratownictwo i ochrona ludności	35	1186
Upowszechnianie i ochrona praw konsumentów	25	809
Pomoc Polonii i Polakom za granicą	23	454
Wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej	22	639
Działalność na rzecz kombatantów i osób represjonowanych	11	377
Obronność państwa i działalność Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	11	344
Inne	121	4700

Źródło: „Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa podlaskiego. Raport z badania”,
Stowarzyszenie Klon/Jawor na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego

Dane na temat liczby zarejestrowanych w województwie podlaskim organizacji pozarządowych pochodzą z rejestru REGON (stan na 31 grudnia 2015 roku). Warto zauważyć, że liczba figurujących w rejestrze organizacji nie jest tożsama z faktyczną wielkością podlaskiego sektora pozarządowego. Spora część organizacji zawiesza lub kończy swoją działalność, nie wyrejestrowując się z wykazów REGON. Bazując na ostatniej weryfikacji rejestru REGON, przeprowadzonej przez Główny Urząd Statystyczny przy okazji badań organizacji w 2008 roku, można zakładać że udział „martwych dusz” w całej populacji organizacji pozarządowych nie przekracza 25% ogółu zarejestrowanych podmiotów. Przy założeniu, że w przypadku sektora podlaskiego odsetek ten jest podobny, można szacować, że w regionie podlaskim działa 2,2 tys. organizacji pozarządowych (bez OSP).

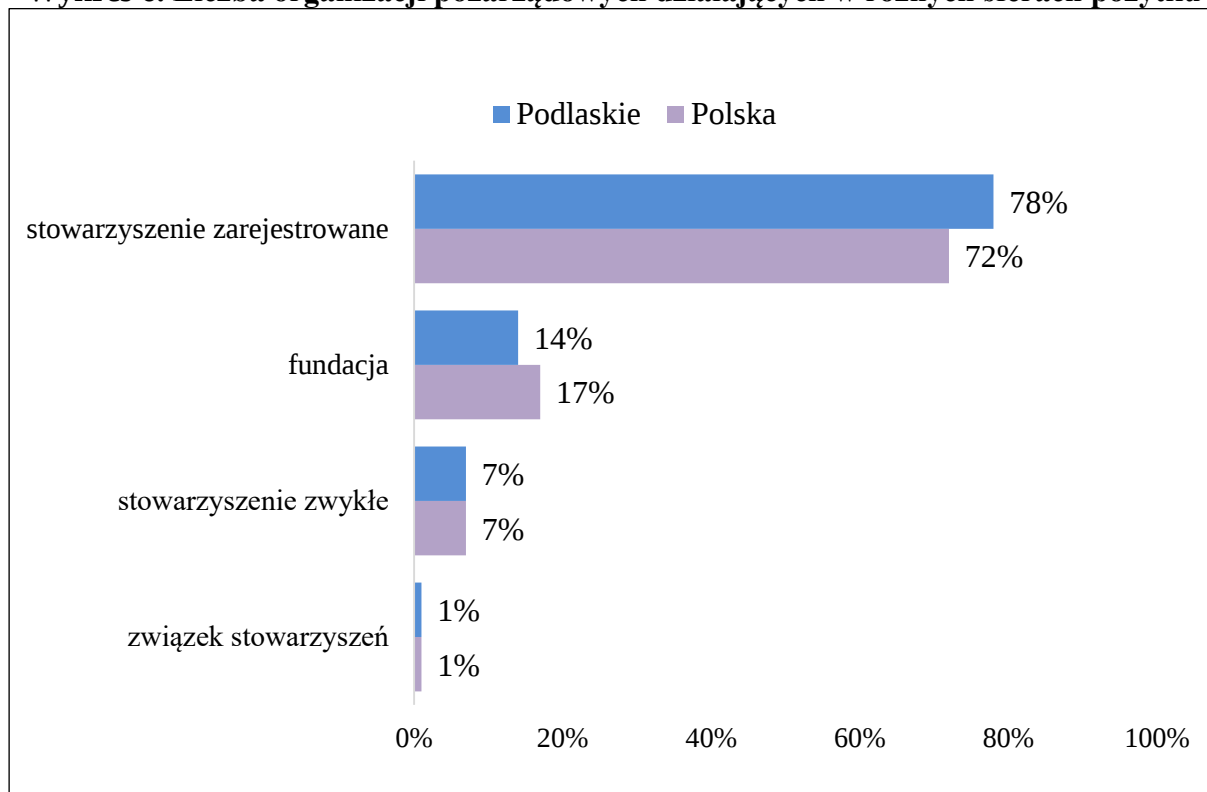
Z badania „Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa podlaskiego. Raport z badania” wynika, że organizacje pozarządowe działają zazwyczaj w kilku obszarach jednocześnie. Sytuacja, w której organizacja prowadzi działania tylko i wyłącznie w jednym obszarze dotyczy 26% organizacji z województwa podlaskiego. Oznacza to, że pozostałe 74% podlaskich stowarzyszeń i fundacji w swojej aktywności łączy kilka obszarów tematycznych.

Najpowszechniejszym obszarem aktywności podlaskich organizacji pozarządowych jest „sport, turystyka, rekreacja i hobby”, 61% stowarzyszeń i fundacji prowadzi działania w tym zakresie. Drugą co do wielkości branżą podlaskiego sektora pozarządowego jest „edukacja i wychowanie” – działaniami edukacyjnymi zajmuje się 57% organizacji. Trzecia w rankingu branża to „kultura i sztuka”, 45% stowarzyszeń i fundacji działa w tym zakresie. 25% zajmuje się „rozwojem lokalnym”, 20% – „usługami socjalnymi i pomocą społeczną”, a 18% działa w polu „ochrona zdrowia”. Inne, mniej popularne obszary aktywności podlaskich organizacji pozarządowych to m.in. obszar ekologii i ochrony środowiska, w którym działa 16% organizacji, 12% organizacji deklaruje, że wspiera organizacje pozarządowe, a 10% zajmuje się rynkiem pracy i zatrudnieniem. Mniej niż co dziesiąta organizacja z województwa podlaskiego zajmuje się działalnością badawczo-rozwojową (8%), prawem i jego ochroną, prawami człowieka (7%), religią (6%), działalnością międzynarodową, pomocą rozwojową (6%), ratownictwem (4%), sprawami pracowniczymi, branżowymi (2%). Inną, nie dającą się zakwalifikować w zaproponowane kategorie działalność, prowadzi 6% podlaskich stowarzyszeń i fundacji.

Wyniki badań wskazują na fakt, iż w województwie podlaskim, najpowszechniejszą formą prawną organizacji pozarządowych jest stowarzyszenie – 78%. Mniej powszechne są z kolei fundacje, których w województwie podlaskim funkcjonuje 14%, a w całej Polsce jest ich 17%. Odsetek stowarzyszeń zwykłych oraz związków stowarzyszeń jest na identycznym poziomie – odpowiednio po 7% oraz 1% w województwie podlaskim i w całej Polsce.

Wykres 6. Liczba organizacji pozarządowych działających w różnych sferach pożytku

Źródło: „Potrzeby i możliwości organizacji pozarządowych województwa podlaskiego. Raport z badania”, Stowarzyszenie Klon/Jawor na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego

Wśród podlaskich stowarzyszeń i fundacji najwięcej jest organizacji najmłodszych, działających nie dłużej niż 5 lat – jest ich 36%. Organizacji mających 6-10 lat oraz powyżej 15 lat jest tyle samo, czyli po 24%. Najmniej jest organizacji „w średnim wieku”, czyli liczących sobie między 11 a 15 lat – 19%.

Lokalny zasięg działania charakteryzuje 36% organizacji z województwa podlaskiego. Oznacza to, że w swojej aktywności nie wykraczają one poza granice najbliższego sąsiedztwa, np. wsi, osiedla, dzielnicy (4%) oraz gminy czy powiatu (32%). Działania o zasięgu co najwyżej regionalnym prowadzi 28% stowarzyszeń i fundacji z województwa podlaskiego. Inaczej mówiąc, nieco więcej niż co czwarta organizacja z podlaskiego działa nie szerzej niż na terenie województwa (choć może działać też na niższym, lokalnym poziomie). Kolejne 24% organizacji z regionu podlaskiego obejmuje swoimi działaniami cały kraj (mogąc jednocześnie działać na poziomie lokalnym i wojewódzkim). Na skalę

międzynarodową działa 13% stowarzyszeń i fundacji z województwa podlaskiego. Oznacza to, że 37% podlaskich organizacji działa na skalę ogólnopolską lub międzynarodową.

W województwie podlaskim najczęściej podejmowaną formą działań przez organizacje pozarządowe jest organizowanie wydarzeń, np. koncertów, festynów czy zawodów, robi to 64% organizacji z regionu. Nieco mniej powszechne jest bezpośrednie świadczenie usług członkom, podopiecznym lub klientom organizacji – w ten sposób pracuje 56% podlaskich organizacji. 36% stowarzyszeń i fundacji z województwa podlaskiego prowadzi działalność informacyjną, do tego zalicza się też prowadzenie serwisów internetowych, a 31% mobilizuje i edukuje opinię publiczną dla poparcia działań organizacji, prowadzi kampanie społeczne. Organizacją debat, seminariów i konferencji zajmuje się 29% organizacji z województwa, a 27% animuje współpracę między organizacjami/instytucjami w Polsce, np. poprzez inicjowanie wspólnych akcji, spotkań. Reprezentowanie i rzecznictwo interesów członków, podopiecznych bądź klientów organizacji to praktyka stosowana przez 26% podlaskich organizacji, z kolei 25% uczestniczy w debatach, sporach z administracją publiczną i samorządem, np. w konsultacjach społecznych, kampaniach, protestach.

Branże spółdzielcze

W poniższym zestawieniu tabelarycznym zaprezentowano dane na temat branż spółdzielczych w województwie podlaskim. Z danych pozyskanych od Krajowej Rady Spółdzielczej wynika, że w województwie podlaskim w 2018 r. funkcjonowało łącznie 310 podmiotów o charakterze spółdzielczym. Rok wcześniej liczba ta była o 22 spółdzielnie wyższa. Analizując dane liczbowe na temat poszczególnych podmiotów warto zauważyć, że w przypadku podmiotów czynnych w działalności na przestrzeni lat 2018-2017 tylko w przypadku *Spółdzielni Samopomoc Chłopska* oraz *Spółdzielni Grupy Producentów Rolnych* zanotowano wzrost w liczbie. Liczba pozostałych podmiotów pozostała bez zmian lub spadła.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym przedstawiono dane liczbowe na temat poszczególnych branż.

Tabela 19. Branże spółdzielcze w województwie podlaskim w latach 2016-2018 r.

Branża	Czynna w działalności			Czynna w likwidacji		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Spółdzielnie „Samopomoc Chłopska”	40	30	31	8	11	8
Spółdzielnie Mleczarskie	11	10	10	0	0	0
Spółdzielnie Ogrodniczo-Pszczelarskie	0	0	0	0	0	0
Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne	16	15	14	5	5	7
Spółdzielnie Kółek Rolniczych	17	13	13	9	6	6
Banki Spółdzielcze	31	31	31	0	0	0
PSS „Społem”	10	10	10	1	0	0
Spółdzielnie Mieszkaniowe	85	83	79	8	8	11
Spółdzielnie Pracy i Usług i Spółdzielnie Budowlane	17	11	11	5	10	9
Spółdzielnie Inwalidów i Niewidomych	8	6	6	0	1	1
Spółdzielnie „Cepelia”	1	1	1	0	0	0
Spółdzielnie Rzemieślnicze	2	1	1	1	2	2
Spółdzielnie Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe	0	0	0	0	0	0
Spółdzielnie Grupy Producentów Rolnych	12	15	16	2	2	2
Inne	0	0	0	0	0	0
Razem	291	225	252	41	54	58

Źródło: Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2018

Spółdzielnie Pracy

Spółdzielnie pracy są dobrowolnymi zrzeszeniami nieograniczonej liczby osób i o zmiennym funduszu udziałowym, która w interesie swoich członków prowadzi wspólne przedsiębiorstwo w oparciu o osobistą pracę członków. Spółdzielnia może także prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz środowiska, w którym żyją. Takie spółdzielnie mają prawo do korzystania z pomocy organów władzy państwowej oraz administracji rządowej i samorządowej, jak też ze zwolnień i ulg w świadczeniach publicznoprawnych.

Dane liczbowe wskazują na fakt, iż w Polsce aktualnie istnieje ponad **700** spółdzielni pracy. Zakres ich działalności obejmuje pełen zakres produkcji i usług na terenie całego kraju. Poza takimi branżami, które są już pewną tradycją w spółdzielczości pracy, jak: spożywcza, odzieżowa, tekstylna, obuwnicza, galanteryjna, gastronomiczna, dynamicznie rozwijają się inne. Są to przede wszystkim spółdzielnie lekarskie, farmaceutyczne czy kosmetyczne. Na uwagę zasługuje także fakt tworzenia i działania spółdzielni zabawkarskich, oświatowych i edukacyjnych, turystycznych czy dziennikarskich. W społeczeństwie informacyjnym szczególnej roli nabiera fakt tworzenia w formie spółdzielni rozgłośni radiowych, stacji telewizyjnych, redakcji prasowych czy portali internetowych.

Według danych Krajowej Rady Spółdzielczej w województwie podlaskim w 2018 r. funkcjonowało 11 spółdzielni pracy, o 6 mniej niż rok wcześniej.

Spółki non profit

Spółki non-profit (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne), to podmioty które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników. Podmioty te mogą prowadzić działalność pożytku publicznego zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Monitoring WPRES wykazał, że na dzień 31 grudnia 2018 r. na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało łącznie **19 spółek non-profit**. Szczegółowe informacje o przedmiotowych podmiotach przedstawiono w poniższej tabeli.

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 20. Spółki non profit w województwie podlaskim w 2018 r.

Lp.	Nazwa Spółki non profit (sp.z o.o.)	Telefon	Adres	Profil działania
SUBREGION BIAŁOSTOCKI				
1	SERWIS DIESEL Sp. z o.o.	503859523	ul. Serwisowa 3 15-620 Białystok	motoryzacja handel i pozostałe usługi usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej usługi motoryzacyjne na rzecz posiadaczy samochodów, maszyn budowlanych i rolniczych wyposażonych w silniki diesla
2	DRENTOM Sp. z o.o.	600659314	ul. Wiatrakowa 8/14 15-827 Białystok	dom i ogród handel i pozostałe usługi usługi związane z drenażem pól rolnych, łąk, drenażem domów jednorodzinnych, działkami rekreacyjnymi, melioracją rowów i rzek
3	ART GROUP Sp. z o.o.	509138175	ul. Legionowa 30, lok. 105 15-281 Białystok	usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej tworzenie i realizacja projektów w obszarze kreatywnych upominków okolicznościowych
4	FOKUS SERWIS Sp. z o.o.	600203165	ul. Polna 8 18-100 Łapy	rekreacja, turystyka i zakwaterowanie usługi rekreacyjne (w zakresie przygotowywania i obsługi imprez okolicznościowych, animacji zabaw itp.) przygotowywanie i sprzedaż upominków okolicznościowych świadczenie usług administracyjno-gospodarczych
5	EARTH - HEART Sp. z o.o.	662221697	ul. Krasnoludków 22 15-156 Białystok	budownictwo rekreacja, turystyka i zakwaterowanie prowadzenie biura architektonicznego, usług buowlanych z obszaru stosowania technologii stawbale i hemcrete oraz tynki gliniane i wapienne oraz mobilna sauna
6	PIERNIKI Z PODLASIA Sp. z o.o.	500338998	Ryska 3 lok. 10 Zaścianki 15-008 Białystok	gastronomia handel i pozostałe usługi produkcja i przetwórstwo żywności Cukiernictwo, wypieki,reczne dekorowanie pierników prowadzenie warsztatów dla dzieci i rodzin z dziećmi z zakresu dekorowania pierników wydruki cukrowe na indywidualne zamówienie
7	ADPRO Sp. z o.o.	608719917	ul. Komunalna 5 15-197 Białystok	obsługa firm działających w branży reklamowej produkcja poprzez obróbkę tworzyw sztucznych i aluminium, elementów wykorzystywanych w produkcji oznakowań reklamowych świadczenie usług w ramach obróbki tworzyw sztucznych na zlecenie pozostała produkcja i przemysł handel i pozostałe usługi

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

SUBREGION ŁOMŻYŃSKI				
8	NATURALL Sp.z.o.o.	662155662	ul. Wojska Polskiego 28 18-400 Łomża	prowadzenie sklepu zielarsko medycznego w Łomży handel i pozostałe usługi
SUBREGION SUWAŃSKI				
9	PERSPEKTYWA Sp. z o.o.	875630083	Płociczno-Osiedle 36a 16-400 Suwałki	rekreacja, turystyka i zakwaterowanie wynajme interaktywnej fotobudki na eventy, wesela, studniówki, itd.
10	LADY KLAUN Sp. z o.o.	507633194	Płociczno-Osiedle 36a 16-400 Suwałki	rekreacja, turystyka i zakwaterowanie działalność animacyjna organizacja czasu wolnego dla dzieci
11	SERY BASI Sp. z o.o.	509761865	ul. Józefa Piłsudskiego 14 lok.3 16-500 Sejny	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo sprzedaż sera podpuszczkowego, wytwarzanego według tradycyjnej receptury opracowanej na podstawie doświadczeń i przepisów starszych mieszkańców Gminy Wiżajny i Rutka Tartak
12	ECOCLEAN Sp.z.o.o.	516334989	Krasnopol 74 16-503 Krasnopol	usługi komunalne usługi związane ze sprzątaniem
13	BŁYSK Sp. z o. o.	535950610	Raczki Kościelna 21 lok. 17 16-420 Raczki	usługi komunalne usługi związane ze sprzątaniem
14	JARNEX Sp. z o. o.	509665449	Leszczewek 37 B 16-412 Suwałki	budownictwo usługi budowlane
15	GRYF Sp. z o. o.	535727636	Janówka 70 16-300 Augustów	usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej handel i pozostałe usługi nagrania filmowe, dźwiękowe podczas różnego rodzaju wydarzeń
16	DZIELNIA WIEDZY Sp. z o.o.	514233065	ul. Wojska Polskiego 17/9 16-500 Sejny	edukacja i kultura prowadzenie zajęć treningu umiejętności społecznych, pozaekscylnych zajęć dla dzieci wraz z opieką warsztaty dla dzieci i dorosłych
17	GATTINO Sp. z o.o.	519477450	ul. Janusza Korczaka 4/39 16-400 Suwałki	gastronomia handel i pozostałe usługi usługi socjalne świadczenie usług cateringowych usługi sprząające (kompleksowe sprzątanie domów, biur, klatek schodowych) usługi opiekuńcze (sprzątanie, robienie zakupów dla osób starszych, samotnych)
18	DOM Sp. z o.o.	500309082	Sokółka ul. Kryńska 41 16-100 Sokółka	gastronomia przygotowanie i dostarczanie gotowych posiłków, dań oraz napojów dla odbiorców zewnętrznych
19	MACIERZANKA Sp. z o.o.	601373641	Kurianka 43 16-315 Lipsk	gastronomia handel i pozostałe usługi produkcja i sprzedaż produktów regionalnych prowadzenie kawiarni oraz produkcja przetworów z runa leśnego

Źródło: Lista przedsiębiorstw społecznych za grudzień 2018 r.

WNIOSKI

- 1. Nierównomierny rozwój ekonomii społecznej w województwie.** Na terenie województwa podlaskiego rozwój ekonomii społecznej rozwija się nierównomiernie. Niektóre regiony rozwijają się szybciej, inne wolniej lub wcale. W poniższym zestawieniu tabelaryczny przedstawiono informacje na temat zasobów instytucjonalnych z obszaru ekonomii społecznej w poszczególnych powiatach w 2018 r.

Powiat	Podmioty reintegracji społeczno-zawodowej				Przedsiębiorstwa społeczne			SS	Suma
	CIS	ZAZ	WTZ	KIS	PS	w tym: SS	spółki non-profit	SS bez statusu PS	
M. Białystok	2	1	4	0	11	4	5	3	21
Białostocki	2	0	4	1	6	2	2	1	14
M. Łomża	0	0	1	0	11	6	1	1	13
Suwalski	0	1	1	0	8	4	1	0	10
Augustowski	1	0	1	0	5	2	2	0	7
Grajewski	1	0	1	0	4	0	0	0	6
M. Suwałki	1	0	1	0	2	2	1	1	5
Łomżyński	1	0	1	0	3	1	0	0	5
Sokołski	0	0	1	0	3	2	1	0	4
Sejneński	0	0	1	0	3	0	3	0	4
Bielski	0	0	1	0	2	2	0	0	3
Siemiatycki	0	0	2	0	0	0	0	1	3
Wysokomazowiecki	0	1	2	0	0	0	0	0	3
Zambrowski	0	0	1	0	1	0	0	1	3
Kolneński	0	0	1	0	1	1	0	0	2
Moniecki	0	0	1	0	1	1	0	0	2
Hajnowski	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Woj. podlaskie	8	4	25	1	61	27	19	8	106

Źródło: opracowane własne na podstawie danych ROPS

Powyższe dane wskazują na fakt, iż w niektórych powiatach zasoby podmiotów ekonomii społecznej ograniczają się do jednego lub dwóch podmiotów, w szczególności warsztatów terapii zajęciowej. Warto zauważyć, iż najwięcej podmiotów ekonomii społecznej zlokalizowanych jest na terenie **miast grodzkich - Białystok i Łomża** oraz **w powiatach białostockim i suwalskim**, najmniej natomiast w powiatach **hajnowskim, monieckim i kolneńskim**. W 2017 r. wśród powiatów o najniższej liczbie podmiotów znajdowały się również powiaty: sokólski i sejneński. W roku 2018 sytuacja tych powiatów polepszyła w się w rankingu powiatów ze względu na wskaźnik liczebności PES. W porównaniu do lat wcześniejszych w skali województwa znacznie wzrosła liczba podmiotów ekonomii społecznej, na co największy wpływ miało bezzwrotne wsparcie finansowe na tworzenie miejsc pracy dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych.

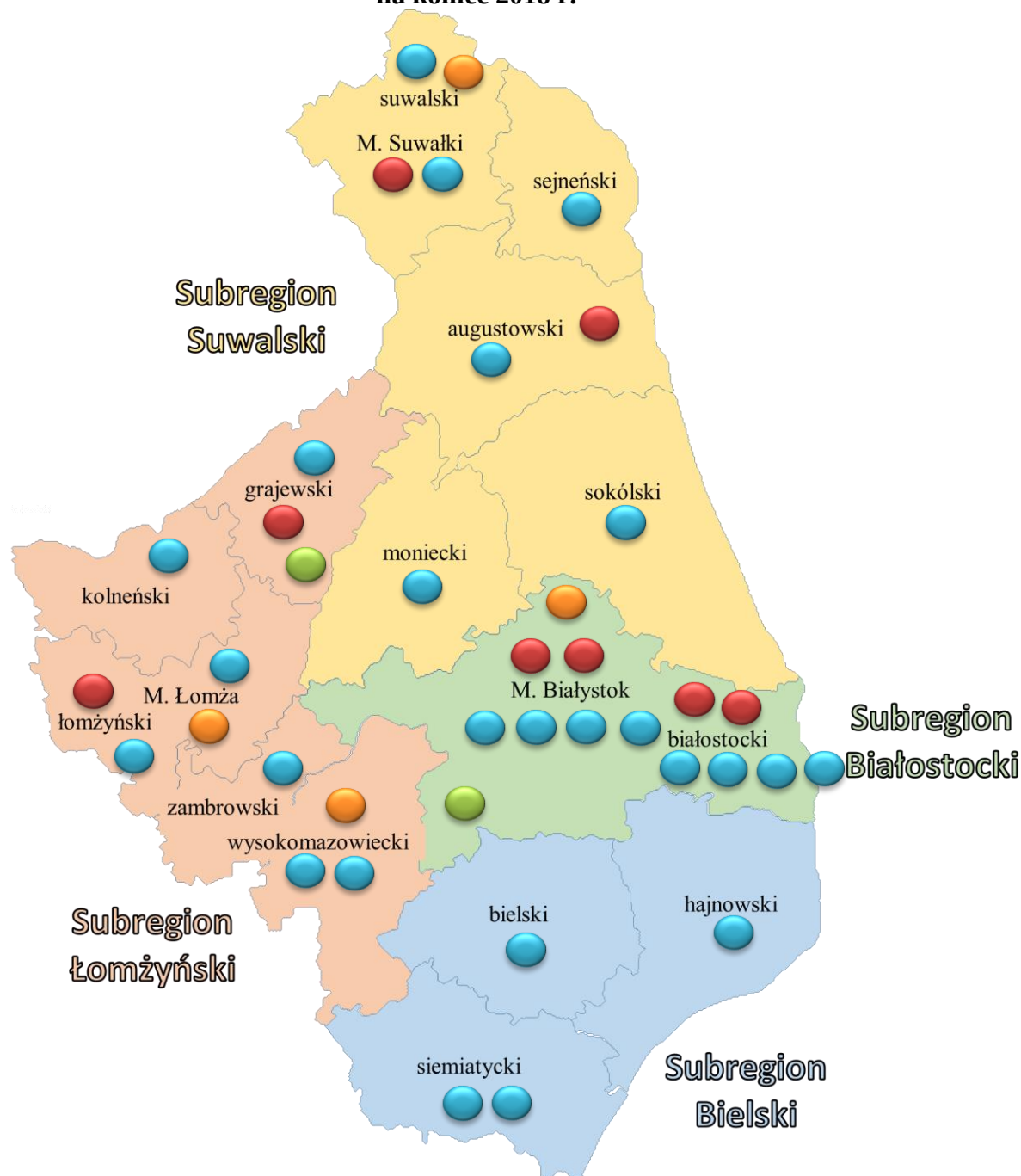
2. Słabo rozwinięty system podmiotów reintegracyjnych w województwie podlaskim.

Podmioty reintegracji społeczno-zawodowej pełnią bardzo ważną rolę w systemie ekonomii społecznej, integracji społecznej jak również rynku pracy. Podmioty te tworzą możliwości długoterminowego treningu kompetencji społecznych i zawodowych dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, przygotowując je do wejścia na rynek pracy. Wyróżnia się następujące podmioty reintegracyjne: centra integracji społecznej (CIS), kluby integracji społecznej (KIS), warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) oraz zakłady aktywności zawodowej (ZAZ).

Najbardziej równomierny rozkład terytorialny odnotowuje się w przypadku WTZ. Funkcjonują one w każdym z powiatów. Pozostałe podmioty tj. CIS, KIS i ZAZ rozłożone są bardzo nierównomiernie. Regiony o przeważającej koncentracji podmiotów to miasto Białystok i powiat białostocki. Na poniższej mapce zaprezentowano zasoby instytucjonalne podmiotów reintegracyjnych w województwie podlaskim w 2018 r.

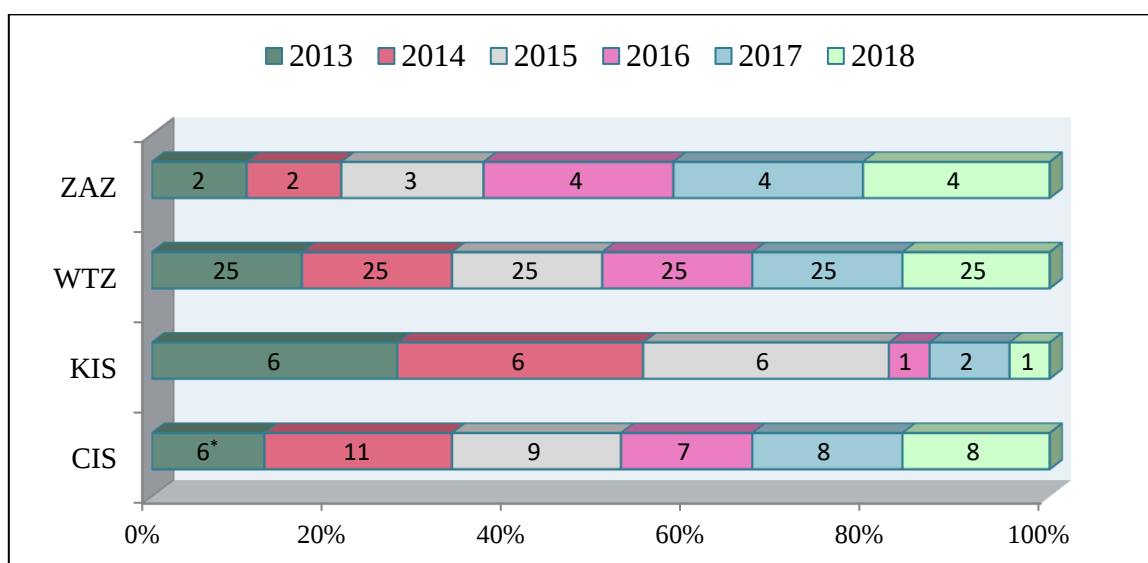
Mapka 9. Podmioty reintegracji społeczno-zawodowej w województwie podlaskim na koniec 2018 r.

- Centrum Integracji Społecznej (8)
- Klub integracji społecznej (1)
- Warsztat Terapii Zajęciowej (25)
- Zakład Aktywności Zawodowej (4)

Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę stabilność funkcjonowania podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej z terenu województwa podlaskiego największą trwałością działalności charakteryzują się **WTZ-y**. A to z powodu ciągłego dofinansowanie z PFRON. Budżet ten nie zawsze jest wystarczający, jednak przy uzupełnieniu z innych źródeł istnieje możliwość w miarę stabilnego funkcjonowania. Środki te starczą na bieżące wydatki związane z prowadzeniem działań z uczestnikami, jednak niejednokrotnie brakuje ich na inne wydatki, zwłaszcza inwestycyjne, związane z remontami oraz dowozem uczestników.

* dane liczbowe wskazują na fakt, iż w 2013 r. zarejestrowanych było 12 CIS-ów, jednak działalność prowadziło tylko 6

Źródło: opracowanie własne

Stabilną sytuacją w województwie podlaskim charakteryzują się również **ZAZ-y**. Zakłady Aktywności Zawodowej stanowią jeden z elementów łańcucha instytucjonalnego systemu rehabilitacji osób niepełnosprawnych, obok warsztatów terapii zajęciowej i zakładów pracy chronionej. Warto zauważyć, że znikoma liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w ZAZ (w odniesieniu do ogólnej liczby osób niepełnosprawnych) powoduje, że zakłady aktywności zawodowej z terenu województwa podlaskiego nie mogą wpisywać się w rozwiązania systemowe, a brak drożności we wyprowadzaniu osób niepełnosprawnych na otwarty rynek pracy powoduje potrzebę skierowania szczególnej uwagi na problemy i trudności w funkcjonowaniu tych

podmiotów. Najtrudniejsza sytuacja dotyczy **CIS i KIS**. Podmioty te mogą mieć projektowy charakter, przez co ich funkcjonowanie zależne jest od dofinansowania zewnętrznego. W przypadku podmiotów które korzystają z dofinansowań - brak ciągłości projektowej powoduje utratę płynności finansowej po zakończeniu projektu, a co za tym idzie zawieszenie ich działalności lub likwidację. Barierą dla tworzenia kolejnych PES reintegracyjnych są wysokie koszty finansowania ich działalności po utworzeniu. Z tego względu samorządy terytorialne są niechętnie nastawione na wspieranie nowych podmiotów. Inna sytuacja dotyczy CIS, które nie korzystają z projektów, a przychody pozyskują z wykonywania usług rynkowych np. CIS w Augustowie.

3. **Brak powszechnej edukacji w zakresie ekonomii społecznej.** Urzeczywistnienie idei ekonomii społecznej wymaga systematycznych działań edukacyjnych. Chodzi o upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej wśród pracowników instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, wolontariuszy, przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności liderów, prywatnych przedsiębiorców, przedstawicieli samorządu terytorialnego ale również wśród młodzieży szkolnej i akademickiej. Działania te powinny opierać się na włączaniu instytucji edukacyjnych w działania o charakterze informacyjnym i promocyjnym na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie podlaskim oraz wprowadzenie elementów kształcenia z zakresu ekonomii społecznej do programów kształcenia na różnych szczeblach edukacji. Szczęólnego znaczenia nabiera w tym kontekście edukacja regionalna w zakresie wiedzy o problemach społecznych, regionalnej i lokalnej polityce społecznej oraz reklama społeczna przy wykorzystaniu lokalnych i regionalnych środków masowego przekazu.
4. **Zbyt niska liczba liderów społecznych na terenie województwa podlaskiego oraz brak wsparcia dla istniejących.** Liderzy lokalni to osoby, które odgrywają szczególną rolę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, czyli zorganizowanej i samodzielnej wspólnoty, która własnymi pomysłami kreuje najbliższą przestrzeń oraz dąży do wypracowania takich społecznych rozwiązań, które staną się dobrem wspólnym. Na terenie województwa podlaskiego zbyt niski jest poziom aktywności społecznej i obywatelskiej w społecznościach lokalnych. Społeczności lokalne w województwie

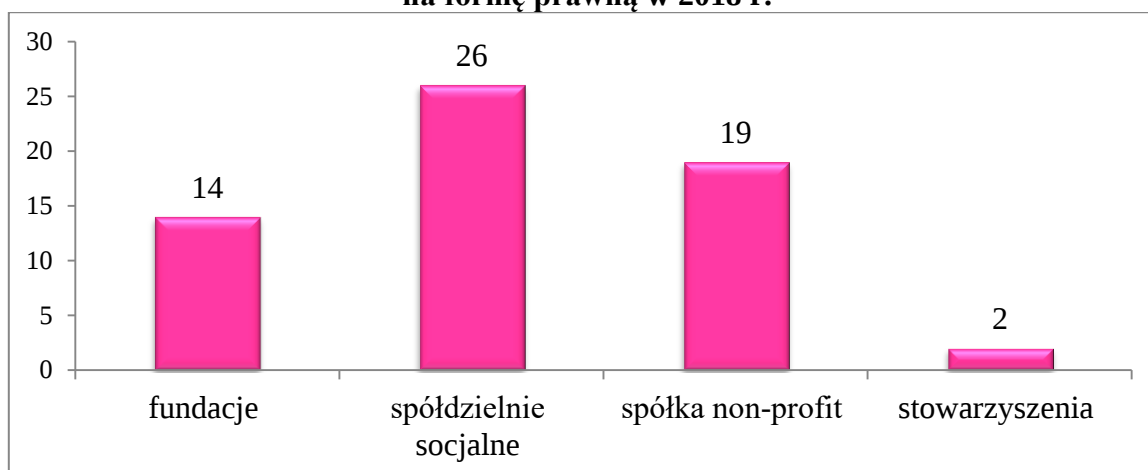
podlaskim charakteryzują się niskim poziomem aktywności i uczestnictwa w życiu społecznym. Organizacje pozarządowe, zwłaszcza na terenach wiejskich, nie są wystarczająco silne i kompetentne do inspirowania, inicjowania i realizowania działań społecznych, angażujących mieszkańców społeczności lokalnych. W związku z tym nie posiadają wystarczającego potencjału do tworzenia partnerskiej relacji i współpracy z samorządem lokalnym. Wiąże się to również z niedostateczną liczbą lokalnych liderów społecznych. Mieszkańcy lokalnych społeczności przejawiają niską aktywność obywatelską, jak również niską świadomość wpływu na sytuację społeczności lokalnej.

5. **Niestabilna infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej.** Podmioty ekonomii społecznej wymagają zapewnienia stabilnych, skoordynowanych i dostosowanych do potrzeb różnych odbiorców rozwiązań wspierających. Owe wsparcie powinno być dopasowane do zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych oraz potrzeb PES. System wsparcia powinien charakteryzować się z jednej strony komplementarnością, zaś z drugiej dostosowaniem do specyfiki różnych odbiorców. Istotną kwestią jest geograficzna dostępność punktów świadczących usługi wspierające oraz profesjonalne ich świadczenie przez doświadczonych osoby. Warto zauważyć, iż w ubiegłych latach podejmowano na terenie województwa podlaskiego szereg rozwiązań mających na celu poprawienie stabilności systemu wsparcia oraz jakości usług, to jednak istnieje wiele powodów niewystarczającej sprawności systemu wsparcia ekonomii społecznej. Największym problemem jest przede wszystkim projektowy charakter finansowania OWES, który powoduje ryzyko przerw w świadczeniu usług wsparcia dla PES, szczególnie w przypadku przerw pomiędzy projektami. Realizacja wsparcia w sposób projektowy sprawia, że OWES-y nie skupiają się na budowaniu długoterminowej, systematycznej współpracy z PES, a bardziej koncentrują się na tworzeniu kolejnych PES lub miejsc pracy, a nie na ich utrzymaniu i wzmacnianiu.
6. **Niedostateczne uwzględnienie ekonomii społecznej w politykach regionalnych.** Jest to jeden z powodów trudności w integracji różnych działań na poziomie lokalnym. Wpływa to jednak również na inne kwestie związane z rozwojem ekonomii społecznej.

7. **Niedostateczna promocja ekonomii społecznej.** Promocja związana jest z szeroko pojmowanym budowaniem pozytywnego wizerunku ekonomii społecznej i przedstawianiem różnorodnych korzyści wynikających z rozwoju tego sektora. Istotne jest przy tym, aby korzyści te były prezentowane zarówno z perspektywy pracowników PES, jak i społeczności lokalnych (mieszkańców, samorządów, przedsiębiorców).
8. **Zbyt mała stabilność miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej.** Dane ROPS pozyskane w drodze monitorowania sektora ekonomii społecznej wskazują na fakt, iż w ostatnich latach liczba miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej wzrasta. Dzieje się to dzięki powstawaniu nowych podmiotów ekonomii społecznej, głównie spółdzielni socjalnych i spółek non-profit.

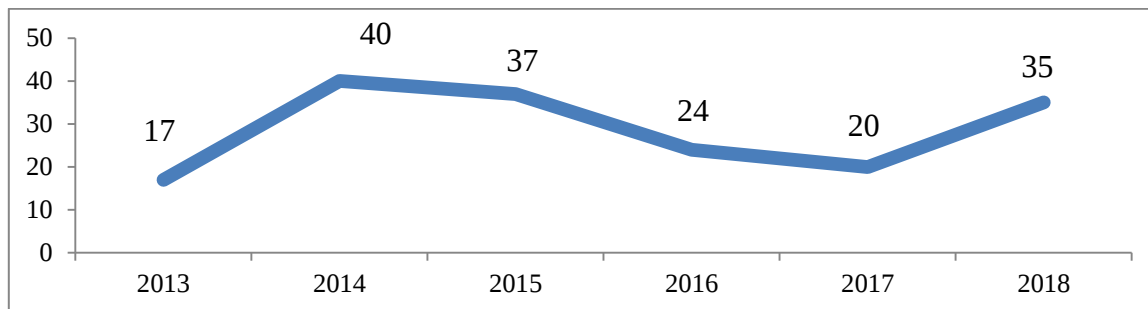
Wykres 7. Przedsiębiorstwa społeczne na terenie województwa podlaskiego z podziałem na formę prawną w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne

Warto jednak zauważyć, iż liczba PES na terenie województwa podlaskiego nadal jest zbyt niska, aby udział ekonomii społecznej mógł być traktowany jako znaczący. Na dowód braku stabilności na poniższym obrazie graficznym przedstawiono dane dotyczące zmieniającej się na przestrzeni lat liczby spółdzielni socjalnych w województwie podlaskim.

Wykres 8. Liczba spółdzielni socjalnych w województwie podlaskim w latach 2013-2018

Źródło: opracowanie własne

Z roku na rok liczba spółdzielni zmienia się dynamicznie. Od 2015 r. liczba spółdzielni zaczęła spadać, co wynikało w głównej mierze z zakończenia projektów finansowanych ze środków europejskich w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Z doświadczeń lat ubiegłych wynika, że to właśnie środki EFS były głównym powodem powstawania nowych spółdzielni socjalnych. Uruchomienie nowych projektów stwarza nadzieję na dalszy wzrost liczby PES i liczby nowych miejsc pracy. Wyzwaniem pozostaje jednak trwałość tworzonych miejsc pracy.

9. **Niedostateczny rozwój ekonomii społecznej na terenach wiejskich województwa podlaskiego.** Niezwykle istotną kwestią jest tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich oraz w mniejszych miejscowościach województwa podlaskiego, gdyż są to obszary szczególnie dotknięte niedostateczną liczbą miejsc pracy. Warto podkreślić, że na obszarach wiejskich istotne jest tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy poza rolnictwem, co ograniczać będzie ryzyko depopulacji tych terytoriów.
10. **Znikome stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.** Jedną z inicjatyw społecznych zalecanych do stosowania w zamówieniach społecznych jest stosowanie klauzul społecznych, które mają na celu m. in. przyczyniać się do aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych. Jak dowodzą wyniki badań ROPS jedynie niewiele ponad 3% podlaskich jednostek samorządu terytorialnego udziela lokalnym PES klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Główne przyczyny tego stanu rzeczy to: brak

potrzeby, nieznajomość zasad udzielania klauzul, brak świadomości korzyści, jakie wynikają z ich stosowania oraz brak wiedzy i doświadczenia.

11. Niewystarczający system monitorowania i ewaluacji obszaru ekonomii społecznej.

Dostęp do aktualnych danych poprzez diagnozowanie i monitorowanie zmian jakie następują w obszarze ekonomii społecznej stanowi punkt wyjścia do dalszych działań. Rzetelne informacje pozwalają odpowiednio dopasować działania do potrzeb. Ponadto pozwalają uniknąć błędów, dostrzec bariery. Skuteczne badania oraz analizy wzbogacone o wnioski i rekomendacje pozwalają zwalczać skutki oraz inicjować działania zmierzające do podejmowania kroków zaradczych. Dane na temat sektora ekonomii społecznej w województwie podlaskim są bardzo trudne do zebrania oraz bardzo szybko się dezaaktualizują, wynika to ze specyfiki tego sektora oraz jego niestabilności. W związku z powyższym niezbędne jest prowadzenie pełnych oraz uzupełniających, ale przede wszystkim systematycznych badań i analiz w zakresie kondycji sektora es, które dostarczą aktualnych i niezbędnych do dalszych działań informacji. Przede wszystkim istnieje potrzeba uproszczenia systemu, koncentracji na monitorowaniu najbardziej kluczowych informacji oraz wypracowania mechanizmów regularnego pozyskiwania danych i ich analizy.

12. Niski poziom współpracy w obrębie sektora ekonomii społecznej.

Kluczem do sukcesu podmiotów ekonomii społecznej jest traktowanie przedsiębiorstwa społecznego jako elementu szerszej sieci podmiotów publicznych, prywatnych i pozarządowych. Włączanie się tych podmiotów do istniejących powiązań kooperacyjnych bądź tworzenie nowych stanowi skuteczną strategię, bardziej efektywną niż indywidualne poszukiwanie swojego miejsca na rynku. W związku z powyższym jednym z instrumentów zwiększających szanse na zapewnienie trwałych podstaw działania przedsiębiorstw społecznych jest umiejscowienie ich w łańcuchu wartości wytwarzanych na poziomie lokalnym i regionalnym, czyli budowanie jego pozycji na bazie współpracy biznesowej z miejscowymi przedsiębiorcami, samorządem lokalnym i lokalną społecznością. Chociaż zarówno JST jak i PES z terenu województwa podlaskiego, często deklarują wzajemną współpracę, to można mówić o słabym poziomie sieciowania. Nawiązywane kontakty są w większości jednostkowe i sporadycznie dotyczą relacji szerszych niż niezależne i nieformalne. Można by stwierdzić, iż PES-y często w kontaktach

z otoczeniem występują w roli „biorcy” i nawiązują współpracę tam, gdzie spodziewają się konkretnych profitów, w szczególności wsparcia finansowego. Kierując swoje starania w stronę instytucji, od których mogą uzyskać pomoc nie powinni zamykać się przed gronem innych potencjalnych partnerów (np. lokalnym biznesem), gdyż mogłoby to stanowić bardziej opłacalną strategię, nakierowaną na budowanie zarówno kapitału społecznego jak i umacniania swojej niezależności ekonomicznej. Na terenie województwa podlaskiego znikoma jest współpraca PES z biznesem. Rekomendowana jest dalsza potrzeba tworzenia dobrego klimatu dla współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi instytucjami. Sieciowanie umożliwia wzajemne poznanie potrzeb oraz opinii różnych aktorów społecznych, służy integracji oraz wymianie wiedzy i doświadczeń.

13. Niskie zaangażowanie JST w rozwój sektora ekonomii społecznej

Z danych zebranych przez ROPS w Białymstoku na podstawie badania *„Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie województwa podlaskiego”* wynika, że 58,8% JST (OPS/PCPR) współpracuje z podmiotami ekonomii społecznej. Dane te wydają się dość optymistycznie, nie mniej jednak przyglądając się bliżej jakości i charakterowi tej współpracy to wynik nie jest już tak satysfakcjonujący. Z diagnozy czynników utrudniających kooperację wynika, że najczęściej są to bariery prawno-administracyjne, niewystarczające doświadczenie w prowadzeniu wspólnych działań oraz brak wiedzy i kompetencji umożliwiających należyłą współpracę. Warto wskazać, iż niemal żadna z podlaskich jednostek samorządu terytorialnego nie udziela lokalnym podmiotom ekonomii społecznej klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Często współpraca ma miejsce przy diagnozowaniu lokalnych problemów, wyzwań oraz potrzeb. Z informacji pozyskanych od samorządów suma wydatków przeznaczonych na działalność PES w ostatnim roku budżetowym wyniosła niespełna 4,6% ogółu budżetu.

Rekomendacje:

1. Promowanie podmiotów ekonomii społecznej z terenu województwa podlaskiego niezależnie od ich formy organizacyjno-prawnej
2. Promowanie produktów i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej z terenu województwa podlaskiego
3. Poszukiwanie skutecznych metod zapewnienia trwałości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej
4. Rozwój systemu wsparcia ekonomii społecznej
5. Podnoszenie poziomu świadomości społecznej na temat ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, w szczególności na terenach gdzie rozwój ekonomii społecznej jest na niskim poziomie
6. Inspirowanie samorządów lokalnych do włączania działań na rzecz ekonomii społecznej do lokalnych dokumentów strategicznych i programowych
7. Intensyfikacja współpracy pomiędzy PES a otoczeniem
8. Wspieranie podmiotów reintegracyjnych w województwie podlaskim oraz inspirowanie do zakładania nowych (szczegółne wsparcie należy kierować do CIS i KIS)
9. Rozwój i doskonalenie mechanizmów współpracy różnych aktorów społecznych w zakresie rozwoju ekonomii społecznej (JST, PES, przedsiębiorców itp.)
10. Wymiana doświadczeń między podmiotami ekonomii społecznej i otoczeniem
11. Promowanie wśród władz samorządowych stosowania w zamówieniach publicznych tzw. klauzul społecznych
12. Inspirowanie tworzenia regionalnych sieci współpracy np. klastry PES
13. Realizacja działań edukacyjnych podnoszących kwalifikacje kadry specjalizującej się w ekonomii społecznej oraz podnoszenie kompetencji kadry PES
14. Prowadzenie systematycznych badań i analiz w obszarze sektora ekonomii społecznej.

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”

Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

Cel główny

Zwiększenie udziału ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego.

Cel szczegółowy	Główne wskaźniki	Wartość wskaźnika w 2018	Uwagi/źródło finansowania
I. Promocja i edukacja ekonomii społecznej			
Jakie działania promocyjne i edukacyjne z obszaru ekonomii społecznej w 2018 r. podejmowała Państwa jednostka?			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
Priorytet I, Cel 1. Upowszechnianie wiedzy i informacji o ekonomii społecznej oraz dobrych praktyk	Liczba wysłanych Newsletterów		
	Liczba spotkań, konferencji i innych wydarzeń informacyjno-edukacyjnych skierowanych do mieszkańców regionu i otoczenia ekonomii społecznej		
	Liczba uczestników tych wydarzeń		
Priorytet I, Cel 2. Budowanie więzi podmiotów ES z samorządami terytorialnymi	Liczba podlaskich samorządów terytorialnych, których przedstawiciele objęci zostali działaniami z obszaru ekonomii społecznej		

Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”

Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

			
Priorytet II, Cel 2. Usamodzielnienie się przedsiębiorstw społecznych i podniesienie jakości działań	Liczba podmiotów udzielających pożyczek i/lub poręczeń dla PES <i>Jakie to podmioty?</i> 		
Priorytet II, Cel 3. Wzmocnienie istniejących i tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej	Liczba nowoutworzonych (2018r.) podmiotów ekonomii społecznej <i>W tym (wymienić jakie to przedsiębiorstwa i ile oraz stan zatrudnienia):</i>		
	<i>Centra Integracji Społecznej</i>		
	<i>Kluby Integracji Społecznej</i>		
	<i>Spółdzielnie socjalne</i>		
	<i>Warsztaty Terapii Zajęciowych</i>		
	<i>Zakłady Aktywności Zawodowej</i>		
	<i>Organizacje pozarządowe</i>		

„Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie”
Projekt pozakonkursowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>Inne, jakie?</i> 		
III. Wzmocnienie i rozwój koordynacji i współpracy instytucjonalnej w obszarze ekonomii społecznej			
Jakie działania w obszarze współpracy instytucjonalnej w 2018 r. podejmowała Państwa jednostka? 			
Priorytet III, Cel 1. Wykorzystanie istniejących i pozyskanie nowych źródeł finansowania rozwoju ekonomii społecznej	Liczba pozyskanych nowych źródeł finansowania przez podmioty ES <i>Jakie to źródła?</i> 		
Priorytet III, Cel 2. Rozwój stabilnych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES)	Liczba wdrożonych certyfikacji i standaryzacji OWES		
Priorytet III, Cel 3. Przystępne i przejrzyste akty prawne	Liczba podmiotów ekonomii społecznej, przedsiębiorstw społecznych i otoczenia ekonomii społecznej w regionie, <u>które otrzymały informacje</u> dotyczące regulacji prawnych i ich zmian		

SPIS MAPEK

Mapka 1. Podział województwa podlaskiego na subregiony w woj. podlaskim w 2018 r....	13
Mapka 2. Spółdzielnie socjalne w woj. podlaskim z podziałem na subregiony w 2018 r.....	51
Mapka 3. Centra Integracji Społecznej w woj. podlaskim działające w 2018 r. (N=8).....	61
Mapka 4. Warsztaty terapii zajęciowej według województw w 2017 r.....	66
Mapka 5. Zakłady aktywności zawodowej według województw w 2017 r.....	88
Mapka 6. Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie podlaskim w 2018 r. (N=5)....	90
Mapka 7. Liczba stowarzyszeń i fundacji na początku 2018 r.....	98
Mapka 8. Liczba stowarzyszeń i fundacji na 10 tysięcy mieszkańców na początku 2018 r....	99
Mapka 9. Podmioty reintegracji społeczno-zawodowej w woj. podlaskim na koniec 2018 r.	114

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba działań upowszechniających wiedzę i informacje o ekonomii społecznej oraz dobrych praktykach na terenie województwa podlaskiego w 2018 r.....	19
Tabela 2. Liczba podmiotów z terenu województwa podlaskiego objętych działaniami OWES w 2018 r.....	20
Tabela 3. Formy prawne przedsiębiorstw społecznych w województwie podlaskim.....	42
Tabela 4. Przedsiębiorstwa społeczne aktywnie działające na terenie subregionu białostockiego w 2018 r.	43
Tabela 5. Przedsiębiorstwa społeczne aktywnie działające na terenie subregionu bielskiego w 2018 r.....	44
Tabela 6. Przedsiębiorstwa społeczne aktywnie działające na terenie subregionu łomżyńskiego w 2018 r.	44
Tabela 7. Przedsiębiorstwa społeczne aktywnie działające na terenie subregionu suwalskiego w 2018 r.....	45
Tabela 8. Spółdzielnie socjalne według województw w latach 2016-2018.....	50
Tabela 9. Liczba spółdzielni socjalnych w województwie podlaskim w latach 2013-2017....	52
Tabela 10. Przyczyny zamykania/zawieszania PES w województwie podlaskim (N=15).....	52
Tabela 11. Zakłady Pracy Chronionej w województwie podlaskim w 2019 r.....	57
Tabela 12. Centra Integracji Społecznej w woj. podlaskim działające w 2018 r. (N=8).....	62
Tabela 13. Kluby Integracji Społecznej w województwie podlaskim w 2018 r.	63
Tabela 14. Warsztaty Terapii Zajęciowej w woj. podlaskim działające w 2018 r.....	67
Tabela 15. Liczba organizacji pozarządowych w województwie podlaskim, podregionach województwa podlaskiego i w całej Polsce	101
Tabela 16. Liczba organizacji pozarządowych w województwie podlaskim w podziale na powiaty	101

Tabela 17. Liczba organizacji pozarządowych w województwie podlaskim zarejestrowanych w Białymstoku, innych miastach oraz na wsi	102
Tabela 18. Liczba organizacji pozarządowych działających w różnych sferach pożytku	103
Tabela 19. Branże spółdzielcze w województwie podlaskim w latach 2016-2018 r.	108
Tabela 20. Spółki non profit w województwie podlaskim w 2018 r.	110

SPIS TABEL

Wykres 1. Rodzaje podmiotów ekonomii społecznej, z którymi współpracują JST z woj. podlaskiego (N=69).....	36
Wykres 2. Rodzaje udzielanego podmiotom ES wsparcia finansowego przez JST (N=48)....	37
Wykres 3. Udzielanie przez JST klauzul społecznych dla PES w zamówieniach publicznych (N=64)	37
Wykres 4. Rodzaje pozafinansowej współpracy pomiędzy JST a podmiotami ES (N=64)	38
Wykres 5. Branże w jakich działają przedsiębiorstwa społeczne z terenu województwa podlaskiego.....	47
Wykres 6. Liczba organizacji pozarządowych działających w różnych sferach pożytku	106
Wykres 7. Przedsiębiorstwa społeczne na terenie województwa podlaskiego z podziałem na formę prawną w 2018 r.	118
Wykres 8. Liczba spółdzielni socjalnych w województwie podlaskim w latach 2013-2018	119

